14 OCAK 1990 / YIL: 4 / SAYI: 3 / 3000 TL.

2000 İKİBİN'E DOĞRU

PKK GERİLLALARIYLA DAĞDA ÜÇ GÜN

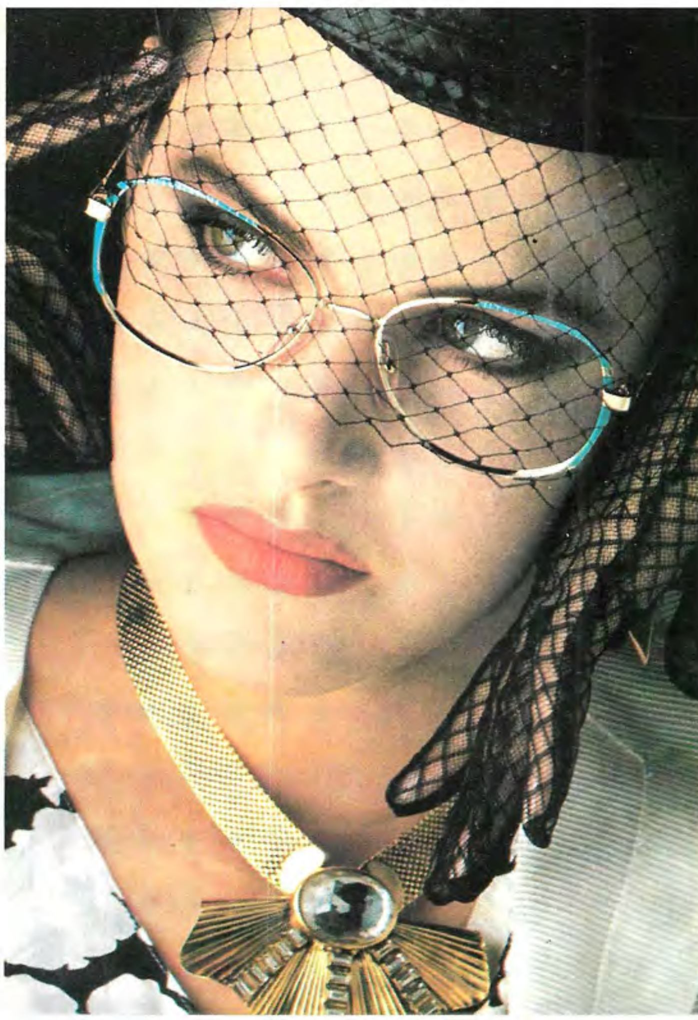
DİYANETİN YALANI VE GERÇEK: KUR'AN'DAKİ "ÖLDÜRÜN" BUYRUĞU

CEMAL SÜREYA

"Atlas okyanusunda Fırat'ın salı"

ALMANYA: 4 DM. BELÇİKA: 85 F. DANİMARKA: 16.5 Kr. FRANSA: 13.5 F. İSVEÇ: 15 Kr. İSVİÇRE: 3.5 F. NORVEÇ: 16 Kr. İNGİLTERE: £ 1.50

GÖZLERİNİZ BİZİM İÇİN ÖNEMLİDİR

HER TÜRLÜ GÖZLÜK CAMLARI
ŞAŞILIK TEDAVİSİ
GÖZ PROTEZİ
SERT YUMUŞAK, YARI YUMUŞAK
UZUN SÜRELİ VE RENKLİ
KONTAKT LENS UYGULAMALARI
UZMAN HEKİMLER TARAFINDAN
GÖZ MUAYENELERİ
(Bilgisayarlı ölçüm)

Tansel Seçkin
OPTİK
GÖZ SAĞLIK MERKEZİ

SİSTEM

İstanbul Cad. No: 46/7-2 Bakırköy-İstanbul Tel: 542 74 49 - 542 73 87

Tüm resmi kurum ve banka personelinin gözlükleri ücretsiz yapılır.

HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

2000'E DOĞRU

14 OCAK 1990
YIL:4 / SAYI:3 / 3000 TL.

Sistem Yayıncılık Tic. ve San. A.Ş. Adına
Sahibi: Mehmet Sabuncu
Genel Yayın Yönetmeni: Doğu Perinçek
Genel Yayın Yönetmen Yardımcıları: Hasan Yalçın, Mehmet Bedri Gültekin
Ankara Temsilcisi: Hasan Yalçın
Yazıişleri Yönetmeni: Hüseyin Karanlık
Sorumlu Yazıişleri Müdürü: Tunca Arslan
Haber Müdürü: Serhan Bolluk
Özel Haber: Adnan Akfırat
Dış Haberler: Faik Bulut
Ekonomi: Şule Perinçek
İşçi-Sendika: Ruhsar Şenoğlu
Toplum ve Kültür Sanat: Asaf Güven Aksel
Arşiv Araştırma: Rozerin Doğan
Teknik Sekreter: Rıza Edin
İzmir Temsilcisi: Ali Karşılayan
Adana Temsilcisi: Hüseyin Bülbül
Diyarbakır Temsilcisi: M.Bedri Gültekin
Yurtdışı Temsilcisi: Mustafa Tütüncübaşı.

BÜROLAR:
İstanbul: Tuğrul Akçakan, Adnan Akfırat, Gülden Aydın, Halil Beytaş, Ali Hakan, Mehmet Ali Kankotan, Fenni Özalp, Fethi Özalp, Oğuz Sakallı, Feyza Perinçek, Nadiye Yeşiltepe, Hacer Yıldırım.
Ankara: L. Doğan Tılıç (İstihbarat Şefi), Hikmet Çiçek, Çiğdem Çidamlı, Selami İnce, Hamza Şahin, Soner Yalçın
İzmir: Saim Gözek
Adana: Namık Alkan
Diyarbakır: Bedri Ateş, Faysal Dağlı, Mehmet Şenol

Yurtdışı:
Almanya / Frankfurt Bürosu: Mainzer Land Str. 147 6000 Frankfurt 1. Tel: 069 / 7391292 - Fax: 069/730 68 23. Metin Gür (Kuzey-Ren Westfalya) 0202 / 461321, Kürşat İstanbullu (Hessen) 06121 / 303467. **Fransa:** M. Şehmus Güzel (Paris) 1 / 42574987, **Hollanda:** Ali Develioğlu (Rotterdam) 0104140487 / **İsveç:** Erol Sever 0753/72729 **Yunanistan:** Andonis Zikas (Atina) 1 / 3251143 **Danimarka:** Şevki Nart (Kopenhag) 31-869402

Kapak Fotoğrafı: Doğan Kemancı.
Genel Müdür: İlhan Kırıt
Muhasebe Müdürü: Metin Aktaş
Reklam Müdürü: Hadiye Gül
Satış ve Pazarlama Müdürü: Celal Demirel
Dizgi: Figen Çapan
Düzelti: Elçin Macar
Pikaj ve Montaj: Cengiz Tezcür

Teknik Hizmetler:
SİSTEM OFSET, 520 66 27
Basıldığı Yer:
HÜRRİYET OFSET Sefaköy /İSTANBUL
Dağıtım:
HÜRRİYET HOLDİNG A.Ş.
ADRES ve TELEFONLAR:
İstanbul: Başmusahip Sok. No: 16 Talas Han Kat: 4 Cağaloğlu/İSTANBUL **Tel:** (1) 513 83 52-513 83 53 **Fax** : 513 96 76
Ankara: Necatibey Cad. 94/15 Kızılay/ANKARA Tel: (4) 229 42 80 **Fax:** 229 83 80
Diyarbakır: İnönü Cad. Temiz Apt. No. 39/A Kat: 3 Daire: 4 DİYARBAKIR Tel: 831/33610
Yurtdışı Abone Yazışma ve İlan Adresi: Mainzer Landstr. 147 6000 Frankfurt 1. Tel: 0697391292 Fax: 069/7306823.
İstanbul İlan: Tülin İlhan (513 96 77)
Ankara İlan: Güner Tokgöz (229 83 80)

KAPAK

TÜRKİYE

İŞÇİ-SENDİKA

DÜNYA

KÜLTÜR-SANAT

YAZI ve ÇİZGİLERİYLE

MEKTUPLAR

"Lazların Pontuslularla ilgisi yok"

Derginizin 7 Ocak 1990 tarihli sayısında yer alan "Batı Trakya'ya 'Laz' Projesi" başlıklı yazınızda Yunanistan Hükümetinin Batı Trakya'daki Türk azınlığı asimile etmek için yerleştirmek istediği Pontusluların yazınızda belirtildiği gibi Doğu Karadeniz yöresinde yaşayan Laz olarak adlandırılan vatandaşlarımızla hiç bir ilgisi yoktur.

Toplumun bu türlü ayrımlarda oldukça hassas olduğu günümüzde tarihin belli bir kesiminde birbirleriyle komşu olmaktan öte hiç bir ortak yanı olmayan Laz'ların Rum pontuslularla özdeş gösterilmesinin nedeni pek anlaşılamamış, üzüntü ve endişeyle karşılanmıştır.

Yazınızı resimleyen iki gazeteye ait kupürde ve bizlerin izlediği hiç bir iç ve dış yayın organında "Pontuslular (LAZ) ifadesine raslanmamıştır.

Bu tür yayınlarla Laz'ların Pontus Rumlarıyla özdeş gösterilip çok hassas bir konuda Laz'ların adının ön plana çıkarılması, bu temiz, çalışkan, dürüst, insanların layık olmadıkları karalama, gerçekleri çarpıtmaktan öte geçmemektedir.

Çeşitli kaynaklarca Laz'ların Karadenizin Güney kesimlerinde yaşayan ve Türkiye'nin her yanına dağılmış bulunan Güney Kafkas kavimlerinden/Türk ırkından geldikleri ispatlanmasına rağmen Pontuslu Rum olduklarına dair de tek bir kaynak yoktur.

Batı Trakya'ya Laz'lar değil Pontus Rumları yerleştirilmek istenmektedir.

RİZELİLER KÜLTÜR DERNEĞİ YÖNETİM KURULU

Şimdilik iki taraftan kuşatılmış "tarihimizin" resmidir.

Fotoğraf: TUĞRUL AKÇAKAN

Yeni yılda yeni açlık grevleri

Adalet Bakanlığı cezaevlerinde baskıları yoğunlaştırmaya yönelik tertipler peşindedir. Eskişehir Özel Tip Cezaevi hücre sistemine göre yeniden düzenlendi. Havalandırma bahçeleri bile hücrelere bölünerek, cezaevlerini hava ve güneşin bile giremediği mezarlara çeviriyorlar. İktidar yetkilileri cezaevi koşullarında iyileştirmeler yaptıklarını açıklarken, cezaevlerinde yaşam her geçen gün daha da kötüleşiyor. Aydın E Tipi Cezaevi'ndeki durumumuz daha da vahimdir.

Açlık grevleri sonucunda elde ettiğimiz haklar uygulanmadı. Bakanlık sözünü tutmadı. Keyfi yönetime daha fazla katlanamayız. Yeni yılda yeni bir açlık grevinden başka yol kalmamıştır.

ALİ KEMAL BİLGİNER/ DEVRİMCİ YOL DAVALARI HÜKÜMLÜ VE TUTUKLULARI ADINA

Siirt'li olmak suçu!

Yılbaşı günü İstanbul Topkapı'da, kimliğimi, diplomamı ve terhis belgemi kaybettim. Çalınmış olabileceklerinden de kuşkulanıyorum. Topkapı Polis Karakolu'na gidip derdimi anlattım. Siirt'li olduğumu öğrendikleri zaman, "Biz ilgilenmiyoruz, Aksaray Karakolu'na git" dediler. Aksaray, Beyazıt'a gönderdi. Beyazıt'ta önce "şimdi git şu saatte gel" dediler. İstenilen saatte gittiğimde, yine Siirt'li olduğumu öğrenince, Taksim'e gönderdiler. Yalvardım, "üzerimde para yok, kimlik yok, beni artık yollamayın" dedim. İlgilenmediler. Çaresiz Taksim'e gittim. Oradan da başka bir karakola havale ettiler.

Siirt'li olmak suç mu? Doğu ve Güneydoğu'lu insan olmak suç mu? Yazın ki, bütün dünya duysun.

NURETTİN GÜLCAN/SİİRT

ABONE KOŞULLARI

YURT İÇİ:
6 Aylık : 80.000 TL.
1 Yılık : 150.000 TL.
Abone bedellerinin Mehmet Sabuncu 36058-9 no'lu Postaçeki hesabına yatırılması rica olunur.

YURT DIŞI:
Avrupa ve Ortadoğu
6 Aylık : 80 DM
1 Yıllık : 150 DM

Almanya : 4 DM.
Belçika : 85 F.
Danimarka : 16.5 Kr.
Fransa : 13.5 F.
İsveç : 15 Kr.
İsviçre : 3.5 F.
Norveç : 16 Kr.
İngiltere : £ 1.50

Amerika ve Avustralya
6 Aylık : 55 $
1 Yıllık : 100 $
Amerika (Uçak Posta)
6 Aylık : 80 $
1 Yıllık : 150 $
Avustralya (Uçak Posta)
6 Aylık : 90 $
1 Yıllık : 180 $

Yurtdışı abone bedellerinin Dilber Tütüncübaşı, Postgirokonto 5547 30-609 Postgiroamt: Frankfurt am Main Bankleitzahl: 500 100 60 hesabına transferini rica ederiz.

"PKK dostunu düşmanını karıştırır"

Derginizin 1989 yılı 42, 43,44,45 ve 46. sayılarında Genel Yayın Yönetmeniniz Doğu Perinçek'le, Abdullah Öcalan'ın görüşmelerine yer verildi. 46. sayıda Perinçek şöyle demektedir: "Görüşmede PKK Genel Sekreteri Öcalan'a TBKP ve TEVGER'le ilgili soru yöneltmedim. Ancak ben Şam'dan ayrıldıktan sonra Öcalan, Ömer Özerturgut'a görüşmenin bu açıdan eksik kaldığını belirtmiş. TBKP ve TEVGER konusundaki görüşlerinin daha önce yayımlanan yazı ve konuşmalarından alınarak röportaja konulmasını özellikle istemiş."

Perinçek'in Öcalan'la görüşmesinde, hangi niyet ve mantıkla TBKP ve TEVGER konusunda soru sormadığını bilmiyoruz. Ama buna rağmen Perinçek, Öcalan'ın isteğini yerine getirmiş. TEVGER ile ilgili olarak; *Serxwebun* ve *Berxwedan* dergilerinden bölümler aktarmış.

Abdullah Öcalan ve PKK'nın, Tevger, Komkar, Sol Birlik, Rızgari, Irak Kürdistanı Cephesi, Komela, TKP, Kürt Enstitüsü gibi devrimci-demokratik kuruluşlara ve Kemal Burkay gibi arkadaşlara yönelik suçlamaları yadırganır olmaktan çıkmıştır. PKK yönetimi için yurtsever olmanın ölçüsü, Öcalan'ın söylediklerini benimsemektir. Böyle olunca, bir gün "yurtsever" ve "dost" olan, ertesi gün rahatlıkla "ajan", "hain" ve "işbirlikçi" olabiliyor. Örneğin 1981'lerde dost görülen KYB idi. IKDP ise "düşmandı" ve "işbirlikçi burjuva feodal"di. 1983'lerde IKDP ile ilişkiler düzelince o "dost" ve "yurtsever" oldu, KYB hain ilan edildi. Sonra KYB yine "dost", IKDP düşman oldu. Şimdilerde ikisi de "hain".

Tevger'i program ve tüzüğünde belirtilen niteliklerinin dışında bir yere oturtmak, dostlarla düşmanları birbirinden ayırtedemeyen, provokasyonlara yol açan, "benden sonrası tufan" bencilliğine sahip güçlerin görüşü olabilir. PKK, küçük bir çevre olarak şekillenmeye başladığı 1975'lerden bu yana bütün ilerici, devrimci ve yurtsever güçleri görmekte, "ajan" ilan etmekte ve fiili saldırılarda bulunmaktadır. Yüzlerce devrimci ve yurtseveri katletmiştir. PKK kan dökmeye doyamamış, örgütsel muhalefetini de kanla bastırmıştır. 12 Eylül gibi en çok elele verilmesi gereken bir dönemde bile yurtdışında çok sayıda devrimci katledilmiştir PKK tarafından. Ayrıca yıllarca çalışan parti kurucuları dahil (Çetin Güngör, Resul, Enver Ata, Kesire, Baki Karer, Hüseyin Yıldırım) ve daha onlarcasının da "ajan" ilan edilmeleri ilginçtir.

PKK'nın değerlendirmelerine "karnımız tok". Ama acı olan, kendilerine "devrimciyim", "sosyalistim" diyenlerin bu suçlamalara pabuç bırakmalarıdır.

TEVGER Yürütme Komitesi Adına
B.FELEMEZ/İSVEÇ

Romanya'nın kukla generalleri

Çavuşesku'ya karşı yapılan darbe, Sovyet ve ABD işbirliğine dayanan kukla generallerindir. İddia edilen rüşvet, yolsuzluk vs. iddialar kanıtlanamadı. Çünkü bu tür iddialar ancak hukuk normlarına uygun mahkemelerde kanıtlanabilirdi. Çavuşesku'nun darbe üzerindeki karanlık perdeyi aralamasından korktular. Çavuşesku'ların yiğitçe can vermesi tutarlılığın bir kanıtıdır.

İMRAN ADSOY/DİKİLİ

İKİBİNDEN

Armut diyen kim?

Yılmaz Güney'in *Umut*'u hâlâ denetime alınmadı.

Kültür Bakanlığı oyun parkına döndü. Günlerdir oynamadığımız şey kalmadı. En çok saklambaç. Sonra yakartop. Ebe hep biziz. Nasıl mı ebelendik? *Umut*'u denetime sokmak isteyerek.

Danıştay, Kültür Bakanlığı'nın, "Yılmaz Güney'in filmleri yurda giremez" kararının yürütmesini durdurmuştu. Bunu biliyorsunuz. Yapılacak bir sonraki iş gayet basitti. Film, denetime verilecek, incelemeye tabi tutulacaktı. Tabii bu normal prosedür. Bazen yeterince hukuk devleti olmadığımızı unutarak davranıyoruz işte.

5 Ocak'ta *Umut*'u Fikir ve Sanat Eserleri Müdürlüğü'nün müşfik ellerine teslim ettik. Bekliyoruz ki, denetime alına. "Çok beklersiniz" dedi Rahmi Çubukçu. Niye? "Bakanlıktan işlem yapmam için emir gelmedi". Ne emri efem? "Emir işte". Eh, peki.

Kültür Bakanlığı'nı arıyoruz. Böyle böyle. "Ne emri bekleniyormuş?" Biz de onu soruyoruz ya. "Peki, İstanbul'a bildireceğiz". Oh, içimiz rahatladı. Bir gün. İki gün. Rahmi Çubukçu hiç değilse açık sözlü. Yeniden arıyoruz. Falancaya havale ettik. Falanca telefonda: Filanca ilgileniyor. Peki deyip baştan başlıyoruz. "Sayın Zeybek, ne oluyor?" "Aceleniz ne?" Anlatıyoruz. "Denetimden menfi sonuç alınırsa, Danıştay'a mı gideceksiniz?" Öyle bir ihtimal yok ki. Şakalaşıyor, gülüşüyoruz. Canım, diyoruz, günahlarını aldık. Yarın Çubukçu'ya fax geçilecek belli ki. Belli belli. Bekliyoruz. Yok.

Kim bu işin yetkilisi? Telif Eserler ve Sinema Müdürlüğü. Cevdet Türkeroğlu. Turgut Aslan. Telefonlar, ziyaretler. Müşerref olamıyoruz. Haydi yeniden Kültür Bakanı. Ara ki bulasın. İnanmazsınız, beş gündür aralıksız toplantıdalar hepsi. Sonra haber geliyor: Bakanlık Danıştay'ın kararına itiraz edecek. Karşı dava açacak. Aaa! Bu nereden çıktı? Hani açmayacaklardı? Ama doğru doğru, onu yetkililer söylemişti, etkililer değil. Etkililer kim? Bilen, bilmeyene haber versin.

Yakartop: Sorumluluk top olmuş, herkes birbirine atıyor, bu arada kendilerine çarpmasın diye de kıvraklığın bini bir para.

Saklambaç: Derdimizi anlatacak kimseyi bulamıyoruz. Bulduklarımız da ser verip sır vermiyor.

Halbuki bir bulsak şunları soracağız sadece:

Umut'u denetime almadan bekletmenizin küçücük bir yasal dayanağı var mı? Önce elinize Danıştay kararının geçmediğini söylediniz. Oysa siz bunları söylerken karar elinize geçeli 16 gün olmuştu. Bunu kayıtlarınızdan çıkardık. Neden yalan söylemek gereği duyuyorsunuz? Neden açıkça, "Birileri engel oluyor da onun için Rahmi Çubukçu'ya denetime al diyemiyoruz" demiyorsunuz da bizi oyalıyorsunuz? Böyle bir şeye hakkınız olmadığını biliyorsunuz değil mi? Danıştay kararına itiraz davası açacakmışsınız. Buyurun açın. Ama bu arada film neden prosedüre uygun işlem göremiyor? Yasaları çiğnediğinizin farkında mısınız? Açtığınız davayı kazanmaktan minicik bir umudunuz var mı? Melike Demirağ'ın kasetini dinlediniz mi?

Umut'u yalnızca geciktiriyorsunuz. Bütün yasa ve normları çiğneme pahasına. Bunların farkında olduğunuz su götürmez. Neden oyalıyorsunuz? Ne hakla? Kaç gün? İşin perde arkasını kim açıklayacak?

Sayın Bakan, Sayın yetkililer, zaten sobelendiniz. Çıkın ve kamuoyunu aydınlatın lütfen. Elmaaa! □

ASAF GÜVEN AKSEL

İZDÜŞÜMLER'E SON YAPRAK

DOĞU PERİNÇEK

Cemal Süreya ile gezinmeler-I : SÜRGÜN

Uçurumda açan çiçek. Çiçekler uçuruma sürgün. *Yurdumsun ey uçurum*! Sürgünlerin yurdu. Kavimler Kapısı. *Tanrım, siz şu uzun Anadolu'yu çocukluk günlerinizde mi yarattınız?*

Kuşlar toplanmışlar göçüyorlar. Kuşlar, "nereye gidiyon kuşları". Kuşlar uçmaya sürgün. Kuşlar göçmeye sürgün. Göçebe! *Keşke yalnız bunun için sevseydim seni*.

Pülümür'den bir sürgün gelir bizlere. Bak gözlere! Bilecik istasyonunda uzayan tren yollarının hüznüyle ve sürgünün korkusuyla yüklü. Daha yedi yaşında türkçeye sürülen şair. Türkçeye sürülen yağmur. Sürgün halinde yağmur. Yağmur halinde sürgün. "Cemal Süreya'nın şiirleri ve Yunus Emre, Ne güzel yağıyorlar türkçeye." Kavimler Kapısı'nda Kürt yağmuru. *O yıllarda ülkemizde çeşitli hükümlerle yetmiş iki dilden ikisi yasaklanmıştı: İkincisi Türkçe*. Birincisi? *Fırat suyu bütün bir bölgeyi takma adlarla dolanmak zorundadır*. Sürgündeki ırmak.

Sürgündeki şair. Şiirdeki sürgün. Şiire sürgün olan şair. Ey sürgün! Bir tek bunun için sevebilirdim seni. Cemal Süreya'ya sürgün olan şiir. Ey şiir! Bir tek bunun için sevebilirdim seni. Cemal Süreya ölüme sürgün. Ey ölüm! "Adın kalleş olsun senin".

Sürgünlerin şairi. Bir kart aldım Cemal Süreya'nın öldüğü gün Aydın E Tipi Cezaevinden. İmza: "Kanlı sürgünzedelerden Beşir Gözen". Yüzyıllar yüzyıllara sürgün, sürgünler sürgünlere. Eskişehir Cezaevi Aydın Cezaevi'ne sürgün, Aydın Cezaevi açlık grevine. Siirt'in Dağyeli, Hakkâri'nin Taşdelen köyleri nereye sürgün? Gene şiire mi? Cemal Süreya sizlere sürgün. Bitmeyen sürgünler. Anadolu senfonisi.

Sen ey *yüzüne sürgün olduğum kadın* ! "Ey" sözcüğünü ben ekledim, güzel yüzlü Cemal! Çünkü orada bir "ey" gizlidir. Keşfettim bunu. Sen gizlemişsin, hep sessizlikle bağırdığın için. Eyyyy! Duyuyor musun? Fırat suyu seslenmesidir bu! Sesimde *ne var biliyor musun? Ev dağınıklığı var*. Odasına vardım, odası sürgün.

Fırat suyu Atlas okyanusuna sürgün. Ne güzel söylemiş Ülkü Tamer: "Cemal Süreya, Atlas okyanusunda Fırat'ın salı". Koyun tulumlarının üzerine bağlanmış tahtalar. Atlas okyanusunda bir gül yaprağı. O *gülü alıyorum yüzüme sürüyorum*. Avrupa Topluluğu'nun neresindeyiz? 1990'ların Atlas uygarlığı! Atlastan uygarlık, hayır naylondan! 20. yüzyılda naylona sürgün edilen gül yaprağı! Her şey naylonlaşırken ve şiir dahi naylonlaşırken, hakikî kalan şiir! Naylon devrinde şiirin ağır işçisi. Sevgi ustası. "Tek" sayısı dışında niceliğin anlatamadığı şiir. Niteliğe sürgün. Bilgisayarlar paramparça, bütün karaparçalarında, Afrika dahil. Afrika, *yürek kıtası*!

Cemal Süreya gurbete sürgün, garbe sürgün. Gurbet ve garb sözcüklerinin aynı kökten geldiğini O'nun şiirinde anladım. G R B harfleri! Garb gurbettir, gurbet garb! Garplılaşmanın neresindeyiz Cemal Süreya? "Ağam İstanbul'u mesken mi tuttun? Diktiğin fidanlar meyveye döndü." Sürgündeki nişanlı! Garpteki sürgün. İstanbul'daki Urartu bilgesi. Güzel İstanbul'un güzel yüzü!

Cemal Süreya Paris'te gurbetçi. Paris O'nun şiirinde gurbetçi. Pülümür nere, Paris nere! Pülümür Paris'e sürgün. Paris İstanbul'a zoraki konuk. İstanbul'un bu kaçıncı sürgünü! Shakespeare'in sorusu. Tales'in problemi. Sürgünlerin problemi. Sürgündeki problem. Uzat saçlarını Frigya. Okşasın Cemal Süreya seni.

Haysiyetli coğrafyanın şairi. Yalnız tarihe değil, coğrafyaya geçen şair. Coğrafyanın şairi. Coğrafyanın sürgünü. Göçer coğrafyadan coğrafyaya ve göçer yüzyıldan yüzyıla.

Cemal Süreya yüzyıllardan sürgün. "Biz Urum Abdallarıyız" dizesinin devamını yazdı:

Uçar gideriz bu yolda
Sen nereye uçuyorsun
Gökyüzüne kana kana.

Pir Sultan Abdal ve *Kalın Abdal*'dan sonra üçüncü Urum Abdalı: Sürgün Abdal! Kirvem Cemal Süreya, Mehmet'in kirvesi! Ben de sana ölümünden sonra *Sürgün Abdal* ismini takıyorum. İmzam: *Yakındoğu. Çokyakındoğu*. Hep sen alacaklısın.

Cemal Süreya yüzyıllara sürgün. Gene göçebe, gene gurbetçi binyıllara. Bir lokma, bir hırka, bir de deryayı *taşıran damla*. Gider Türkçenin bin yıllarına usul usul. Kavimler Kapısı'nın bin yıllarına. Atlas okyanusunun ve Pasifik'in ve Hint okyanusunun ve daha keşfedilmemiş okyanusların... Sevdanın ve insanlığın bin yıllarına. Kasketini eğmiş acılarının üstüne, gider öyle.

Ama ben kasketimi eğemedim üstüne acılarımın!

"Gömmeden önce biraz gezdirin beni"
Çiçekler uçuruma sürgün. Yurdumsun
ey uçurum. Sürgünlerin yurdu.
Kuşlar, "nereye gidiyon kuşları"
Kuşlar uçmaya sürgün. Göçebe!
Pülümür'den bir sürgün gelir bizlere.
Yedi yaşında türkçeye sürülen şair.
"Türkçeye yağan yağmur"
Şiire sürgün olan şair.
Sürgünlerin şairi.
Fırat suyu Atlas okyanusuna sürgün.
Yalnız tarihe değil, coğrafyaya geçen
şair. Sürgün Abdal!
Yüzyıllara sürgün, okyanusların bin
yıllarına.
Kasketimi eğemedim üstüne acılarımın.

Gelecek hafta: II. bölüm

CEMAL SÜREYA

"Atlas Okyanusu'nda Fırat'ın salı"

Güllü'nün oğlu. Doğum gününü bilmiyor. Pülümür - Erzincan - Bilecik. 7 yaşında sürgün. Şiir'in göçebesi. Kürtlüğün 1980 öncesi ve sonrası. Futbolcu. 100 metre şampiyonu. Validen alınan ilk dolmakalem. Oyunların kitapçısı. Her sevgilisinde biraz annesi vardı. "Hiçbir şeyi yok akıp giden sokaktan başka". "*2000'e Doğru*'da kendimi evimde hissettim". Bedavadan torun sahibi. Türkçenin en müstehcen sözcüğü: Baldız. "Günlük gazete" coşkusu. Türkiye Komünist hareketinin soyağacı... 1 Mayıs ve telefon kulübeleri...

GÖLLER DENİZLER

Ölüm?
Bir gölün dibinde durgun uykudasın..

Denizler?
Tanrılar karıştırır durur denizleri..

Cemal Süreya
8.1.1990

SON ŞİİRİ

SON GÜNÜ MUZAFFER BUYRUKÇU İLE CEMİYET'TE "Ölüm? / Bir gölün dibinde durgun uykudasın / Denizler? / Tanrılar karıştırır durur denizleri (8 Ocak 1990).

Güllü'nün oğlu Cemal, ilk kez anasının sesinde tattı şiiri.

Güllü'nün oğlu Cemal, zayıf, çelimsiz, sıtmalı. İçeceği bir çay bardağı süt ama, yummuş ağzını açmıyor.

Kolayı var; Kerem ile Aslı.

Anası otururmuş kapının eşiğine, başlarmış okumaya, sonuna kadar. *Kerem ile Aslı*'yla birlikte süt de bitermiş. Ya bitmezse, basarmış dayağı.

Cemal Süreya, "Şairlik duygusu ilk burada uyandı bende" demişti.

Nahit Hanım (Damar), onun için "Bir aşk şairidir" der.

"KADINA SAYGIYI SON ON YILDA ÖĞRENDİM"

Güllü 23 yaşında öldü, üçüncü çocuğunu doğururken.

Cemal 7 yaşında kaldı.

Üvey anası Esma'yı, yıllar sonra, hepimize anlattı:

"Kuyuya sarkıtan kadın
Saçından kavrayıp kızkardeşimi".

Annesi yanından hiç ayrılmadı. Cemal Süreya hep şöyle derdi: "Bütün sevgililerim biraz da annem oldu benim. Şefkat duydular bana."

En çok Birsen Hanım oldu annesi. En yakın arkadaşı da. "Yanlışlık sonucu Bayan Nihayet'i buldum" derdi. En uzun evliliği. Başı 1978. "Bir arkadaş haberim olmadan Birsen'e 'Cemal seninle evlenmek istiyor' demiş. Birsen'i bir kere görmüşüm. O da, 'Gelsin kendisi söylesin, seni ne ilgilendiriyor' diye cevap vermiş. Gittim. Yanlışı düzeltmeye gittim, evlendim."

Kadına saygıyı son on yılda öğrendi.

"BİZİ ÖLDÜRECEKLER Mİ?"

Annesinin yeri, Cemal Süreya'nın yaşamında, son aylarda iyice büyümüş. *Kerem ile Aslı* öyküsünü belki 100 kez anlatmış Birsen Hanım'a.

Annesiyle birlikte geçmişe de daha çok dönmüş.

Geçmiş?

Sürgün, içinde bir yumruk gibi kalmıştı.

İlkokula bile gitmiyordu, sürgün edildiklerinde.

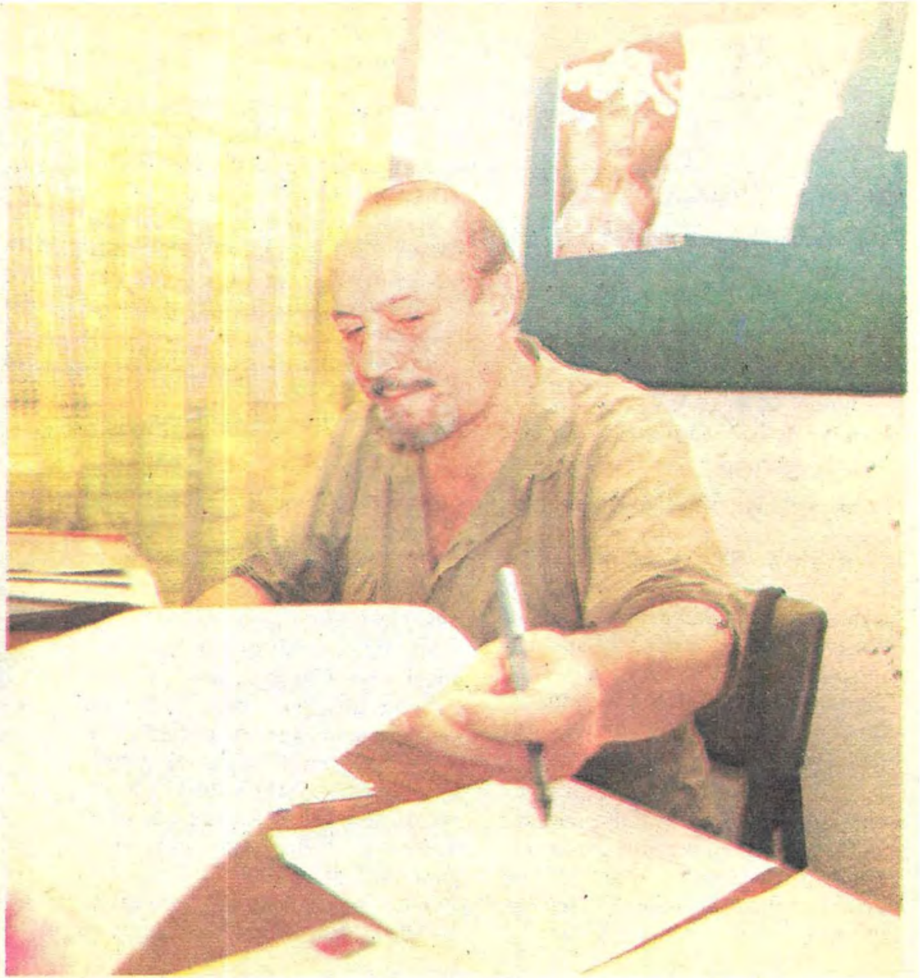
Trene, ilk kez, sürgüne giderken bindi.

Yeni taşınmışlardı Erzincan'a. Amcasının bir kamyonu vardı. Babası ile birlikte nakliyecilik işine başladılar. İşleri iyiydi. Yedek motor bile aldılar. Derken Dersim İsyanı ve buyruk geldi. "Üç gün içinde Erzincan'ı terk edeceksiniz."

Motor dahil, değerli olan her şeyi, bahçedeki kör kuyuya sakladılar.

Cemal Süreya, kardeşi, anası, babası, amcası ve yengesi, yanlarında denkleri, biraz da yiyecek, bindiler trene. Tren dediğin yük treni. Başlarında jandarma.

Nereye, bilinmez. Öldürülmeyemi? Anası korkuyor. Babası amcasına, "Yok canım" diyor, "Öldürecek olsalardı öldürürlerdi." Yol boyu fısıldaşıyorlar ama Cemal söylenenleri duyuyor. Yüreği ağzında.Hoyratlığa tepki. İnceyi, narini ve yumuşaklığı sevdi. Kızının adını Ay değil Ayçe koydu, Ay'ın aydınlığını inceltti.

2000'E DOĞRU' DAKİ ODASINDA. *"Günlük gazetede tek başıma oda isterim."*

SÜRGÜNLERE SİNİ SİNİ BÖREKLER

Tren durdu. "Hazırlanın" dediler.

İndiler.

Neresi, bilinmez.

Burası Bilecik. Bir cami avlusunun kenarına yığdılar denklerini. Sürgüne, baklava börek yaraşır mı? Yaraşır. Yöre halkı sini sini taşıdı. Yolluklar çoktan bitmiş. Önce çocuklar atıldı, ardından büyükler. Bir dilim ama boğazdan gitmiyor, alışmışlar tereyağına. Bilecik'te yemeği haşhaş yağı ile pişiriyorlar.

Dopdolu bir hayat

1931 yılında Erzincan'da doğdu. Ailesi Pülümür'den gelmişti. İlk ve ortaokulu sürgün gittikleri Bilecik'te okudu. 1950 yılında Haydarpaşa Lisesi'ni, 1954'te Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye ve İktisat bölümünü bitirdi. 1953'te *Mülkiye* dergisinde ilk şiiri çıktı. İmza: Osman Mazlum.

On yıl Maliye Müfettişliği yaptı. 1965'te istifa etti.

Papirüs'ü çıkardı ve çevirmenlik yaptı. 1971'de tekrar memurluğa döndü. Maliye Tetkik Kurulu üyeliği, Darphane Müdürlüğü ve Maliye Müfettişliği yaptı. 1917'de bir süre *Türkiye Yazıları* dergisini yönetti. 1978-80 arasında *Politika* ve *Aydınlık* gazetelerinde günlük yazdı. *Aydınlık*'taki köşesinin adı *Paçal*'dı. 1982'de emekli. Ansiklopedilere madde yazdı. 1986 yılında *2000'e Doğru*'nun kuruluşuna katıldı. Dergide çalıştı. Ayrıca "İzdüşümler" başlığı altında portreler yazdı. *Milliyet Sanat* ve Gösteri'de günlükleri yayımlandı. *Saçak* yazı kurulu üyesiydi ve sanat bölümünü yönetti. *Maliye Yazıları*'nı çıkarttı. *Gözde Kadın, Beyaz Perde* ve en son *Yaprak* dergilerinde görevler aldı ve dönemli yazıları yayımlandı.

Eserleri

Üvercinka (1958), Göçebe (1965), Beni Öp, Sonra Doğur Beni (1973), Şapkam Dolu Çiçekle (1976), Günübirlik (1982), Uçurumda Açan (Sevda Sözleri başlıklı toplu şiirleri içinde, 1984), Güz Bitiği (Mart 1988), Sıcak Nal (Nisan 1988).

Fransızcada 43 eser çevirdi. Çoğu klasik.

Çıkardığı dergiler

Papirüs: 1960-61'de dört sayı, 66-70'te 47 sayı, 80'de tek sayı. *2000'e Doğru:* 1987-90.

Ödülleri

1959'da *Üvercinka* ile Yeditepe Şiir armağanı.

1966'da *Göçebe* ile Türk Dil Kurumu şiir ödülü.

1988'de *Güz Bitiği* ve *Sıcak Nal* ile Behçet Necatigil şiir ödülü.

Yemek zor.
Yememek ayıp.
Sinileri, açtıkları bir çukura boşalttılar ve gömdüler. Ve candan teşekkür ettiler bu ikrama.

DOĞULU GURURU

Cemal Süreya, babasından da söz ederdi, zaman zaman. İşte bu olayı çok anlatırdı. O sürgün yolculuğunda sıkışmış. Bir ara tren durur gibi olunca, fırsat bu fırsat atlamış aşağıya. Çişini yapmış ama tren de kalkmış. Babası zor yakalamış. Bir yandan ağlıyor öpüyormuş oğlunu, bir yandan poposuna vuruyormuş.

İlkokuldayken bir ara İstanbul'a halasının yanına gelmiş. Büyük kentin okulu başka. Okula kaydetmişler gizlice. Gizlice, çünkü, sürgün oldukları için belli bir süre oturmak zorunda Bilecik'te. Çok geçmemiş, ihbar etmişler. Polis almış götürmüş Sansaryan Han'a. Babası gelmiş almış Cemal'i. İki üç gün kalmış orada. Yaş daha dokuz.

Sonra Cemal parasız yatılı sınavına girmiş kazanmış. Babasının haberi yok. Öğrenince gururuna dokunmuş babasının, "parasız" ne demek, "Biz fakir miyiz?" Gerçekte yoksullar o sıra, ama gurur!

1 MAYIS VE TELEFON KULÜBELERİ

Göçebe'nin yeni baskısına hazırlanıyordu Cemal Süreya. Bir de şöyle diyordu son zamanlarda, "Şiir resimsiz olmamalı".

Torunlarına anlattı hayatını. Eren ve Ekren'e, "Bu anlattıklarımı resimle" dedi. Ceren'e döndü, "Sen de her karenin altına bir yorum yaz".

9 Ocak günü, *Göçebe*'nin dosyası bayağı kabarmıştı.

Göçebe'nin yanında bir dosya daha var; yarım. "Telefon Kulübeleri" ile "1 Mayıs" şiirleri. "Telefon Kulübeleri" uzun bir şiir olacaktı. Bir buçuk sayfası yazılmış. O kulübelerde konuşan insanların duygularını, düşüncelerini anlatıyordu, evrensel temalarla.

"1 Mayıs", "Bugün hava çok güzel" diye başlayacaktı. Herkes kapı önünde, pencerede, birbirlerine "bugün hava çok güzel" diyecekti. O "bugün hava çok güzel" dizesi tekrarlanırken giderek büyüyecek, son satıra gelince kocaman olacaktı. "Bu şiiri bir yılda yazarım" diyordu.

Yine son aylarda bulduğu dizeyi dilinden düşürmüyordu. "Bende bu eşeklik, sende bu katırlık oldukça, bizim aşkımız ömür boyu böyle sürer gider."

Bunu bir kadın da söyleyebilirdi. O zaman eşekle katır yer değiştirecekti.

"Güz Bitiği"nin adını *Saçak* yazı kurulu toplantısında koydu, "Ay bitiği" terimini duyunca Divan-ı Lügat-it Türk'ten.

TAKMA ADLARLA DOLANMAK

"Fırat suyu bütün bir bölgeyi
Takma adlarla dolanmak
zorundadır."

Cemal Süreya, ilkokulda, lisede, memuriyette, hep Kürt olduğunu sakladı. '80'e kadar. Ondan sonra da Kürt olmakla övündü. "Ana dilimi bilmiyorum, ne acı" diye yakınırdı.

Saklayabilmiş miydi?

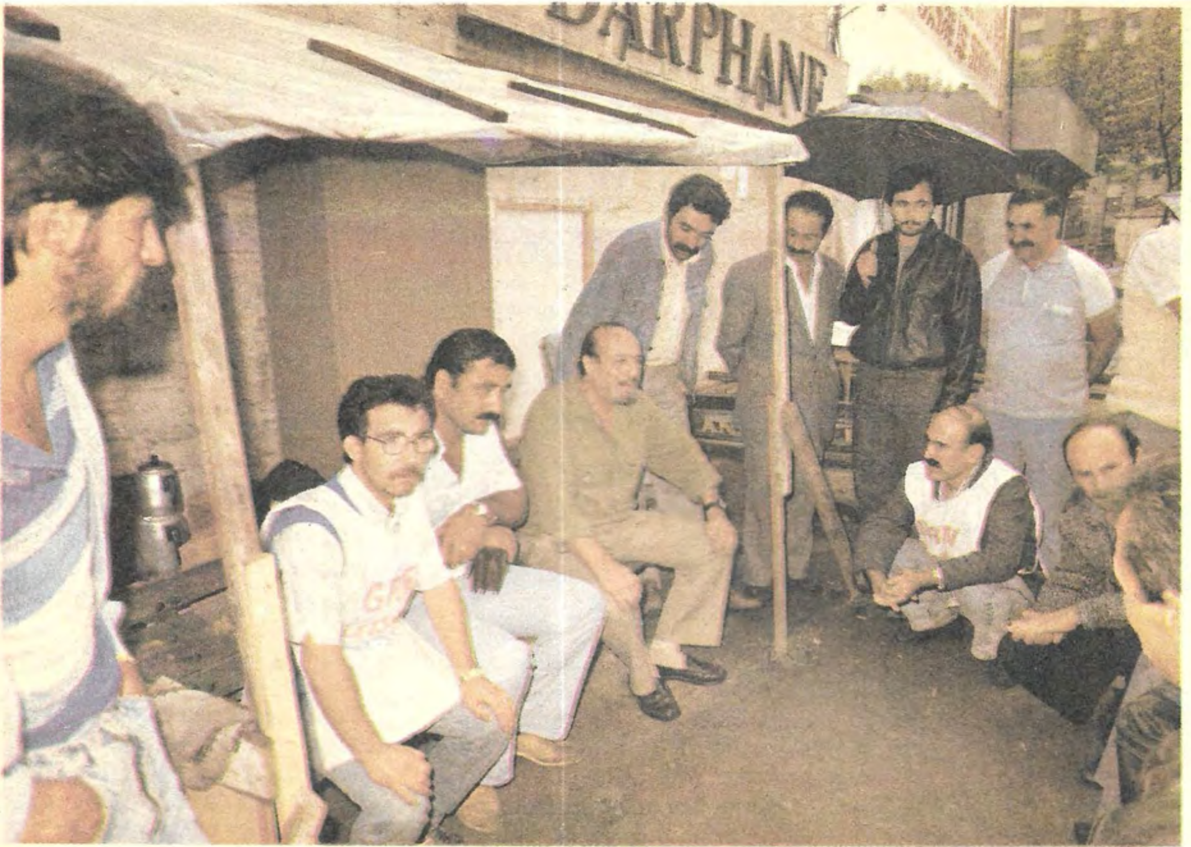
İlkokulda, arkadaşıyla kavga etmişler bir gün. Araya kim girdiyse barıştıramamış. Öğretmen dönmüş, "Kürt damarı tuttu" demiş. "Çok mahçup oldum. Ben, kimse bilmiyor sanırken, meğer hepsinin haberi varmış" diye anlatırdı.

Oğlu, Memo idi. Nüfus kâğıdına da öyle yazdırdı.

İlk ödülünü 8 yaşında aldı. Bir

ŞİŞLİ CAMİİ'NDE. "Önce gömün, sonra gazeteye ilan verin"

DARPHANE İŞÇİLERİNİN GREVİNİ ZİYARETİ. "Kuyruklu yıldız gibi geçti Darphane'den. Onun gibi yönetici gelmedi, gelemezdi"

müezzinden. Camide ezan okudu.

Oruç da tuttu. Ama nasıl? Oruçlu bir an unutur, bir şey yerse oruç bozulmaz ya, bunu duymuş bir yerden. Oturur bir güzel yermiş yemeği, son lokmaya gelince, "ayy.. oruçtum" dermiş.

Bu olay üzerine, "Tanrım çok günahkârım" derdi.

Üç iddiası vardı: "Maliye, estetik ve boşanma uzmanıyımdır".

Ankara'daki Jokey Kulübü, ilk ve son olarak onun müfettişliği döneminde denetlendi. Bedelini de ödedi. Teftişten 22 gün sonra Kars'a tayin.

DÜĞMEYİ DİK NİKÂHI KIYDIR

6 değil, 4 kez evlendi. O da "Hanımlar istediği için, onlar mutlu olsun" diye. Her evliliğini, "ayrılmamak üzere" yaptı.

Kendisini merak eden kadından korktu.

Kahvesini pişiren, uyurken üzerine hırka örten, düğmesini diken kadınla evlendi. Kadının biri bunu öğrenince, gömleğinin düğmesini kopardı, götürdü Amerika'ya. Dikilemeyen düğme!

Dersimli. Pülümür'den.

Doğum gününü bilmiyor.

Önce 10 Ağustos dedi. Biriyle yan yana kutlasın diye. En son 5 Mart'a çevirdi, o da başkasıyla beraber olsun diye.

Dünyanın bir ucuna gidecekti. Dünyanın bir ucu Yalova da olabilirdi, Kuzguncuk da.

Hiçbir kadına asılmadı. Öyle diyordu. Kadınlar gelirdi.

Gelmeye utanıyorsa, telefon vardı, mektup vardı.

Bazen randevusunu kaçırırdı, unuturdu. Beklettiği hanımsa "daha iyi" derdi. "Kadın olduğu için affeder."

Çekingendi. Alıngandı da. Yakın arkadaşı Muzaffer Buyrukçu bile sözcükleri özenle seçerdi.

Onurluydu.

Üvercinka, ilk ve tek aşkı. Nişanlıyken evlerine gittiğinde, kızın arkadaşı, "yemeğe mi geldin" deyince bir daha adım atmadı. Kızdan da ayrıldı. Kız ne dediyse, döndüreme-

50 DARPHANE İŞÇİSİNİN ORTAK YAZISI

"Bürokrat değil, aydındı"

Herkes, Cemal Süreya'yı konuşuyordu. İyi insandı, yöneticimizdi, işçilerin dostuydu. Cemal Süreya 1973-75 yılları döneminde, Darphane ve Damga Matbaası Müdürü'ydü. İşçilerle olan iyi ilişkileri dönemin iktidarını rahatsız ediyordu ve bir gün Maliye Bakanı teftişe geldi. Amaç, Baba Cemal'i oradan uzaklaştırmaktı. Yapılan incelemede bir kusur bulamayınca Bakan çok bozuldu. Bu kez Darphane'nin kirli olduğunu söyledi. Baba Cemal de "doğru" dedi: "Darphane tarihinde ilk kez bugün son iki saat içinde kirlendi."

Baba Cemal bürokrat değil aydındı. Onun için boyun eğmedi. Yıl 1988. Darphane tarihinde ilk kez greve çıkılıyor. Biz işçi arkadaşlarla grevimizi tüm kamuoyuna duyurmaya çalışıyoruz. Acaba Cemal Baba köşesinde grevimize ve sorunlarımıza yer verebilir miydi? Görevi Ali Koçintar üstlendi. *2000'e Doğru* dergisinde görüştük. Şöyle dedi: "Git arkadaşlarına söyle yalnız onların sorunlarını ve grevini yansıtmakla kalmayacağım, kendilerini ziyarete de geleceğim." *Gösteri* dergisi grevimize ve sorunlarımıza önemli bir yer verdi. Grevimizi yağmurlu ve soğuk bir günde ziyaret etti. Çadırın altında sohbet ettik, çaylarımızı içtik. gözce gömleğini giyip bizlerle resim çektirdi. Ayrılırken, "Yine geleceğim" dedi. Gelemedi. Biz geldik naaşını omuzladık, Baba Cemal'i saygıyla anıyoruz.

ülkü tamer

CEMAL SÜREYA

Tanrı
bin birinci gece şairi yarattı,

bin ikinci gece Cemal'i.

Bin üçüncü gece şiir okudu Tanrı,
başa döndü sonra,
kadını yeniden yarattı.

Cemal:
Atlas okyanusunda Fırat'ın salı.
Zap suyunda Alp çiçeği.

OCAK'90/SAYI: 51/4000 TL
AYLIK ŞİİR DERGİSİ
BROY

maliye müfettişiyken kullandığı imza

Paraflı

di kararından. "Sen de bu ortamın insanısın . Yarın aynı sözleri sen de söyleyebilirsin."

Üvercinka, Hilmi Ziya Ülken'in yakını.

En son 1965 yılında gitti berbere. Şunu şöyle kes demeye utanıyordu. İki ay memuriyetten ayrılmış, berbere gidememiş. Gittiğinde, "Seferden mi geldin" diye sorunca berber, o son olmuş. Saçlarını kendisi kesiyordu.

İLK DOLMAKALEM

Çocukluğunda üç isimden utandı. Oturduğu mahallenin adı: *Pürtelaş*. Sokağının adı: *Tavukuçmaz*. Üçüncüsü, soyadı: *Seber*. Şeker, Semer, herkes bir türlü anlıyordu. Dördüncüyü nereden bilsin? Şimdi *Kulaksız* mezarlığında yatıyor.

"Oysa üçü de ne güzelmiş. Şimdi köylerin adını değiştirenler, benim o yaşımdaki insanlar demek ki."

Küfür bilmezdi. Ama öyle bir eleştirir ve karikatürize ederdi ki, sövmekten beter olurdu. Buyrukçu, "O Batılıydı" diyor. Hayatı koyuş biçimiyle Batılı.

Paris'e gitti, Louvre müzesini görmedi.

Konya'ya gitti, Mevlana'yı ziyaret etmedi.

Fenerbahçeli. Eski futbolcu.

Ortaokulda 100 metre şampiyonu.

Hem de okuma şampiyonu. Bütün parasını kitaba yatırırdı. Sokakta oynarken kızkardeşleriyle, Cemal kitapçı olurdu.

Bilecik Valisi'nden dolmakalem aldı. İlk dolmakalem! Nasıl kullanılır bilmiyordu.

KAHVE SADE OLSUN"

Davetlerde, kokteyllerde görünmezdi. Boşa giden yol parası, vestiyer ücreti. Aslında o değil, yüzeysel ilişkiler...

Dışarıda yemek yerine, evini tercih ederdi. "Giyerim pijamalarımı, rakım da hazır. Bundan güzeli olur mu?"

Cenazelere gönderilen çiçeklere acırdı. Onlar için ödenen paraya da.

Fotoğrafının çekilmesinden hoşlanmazdı.

"Yakışıklı değilimdir ama hoş adamımdır."

Zaten sorun o değil "Mesele insanlar, sanatçıyı istedikleri gibi canlandırsınlar."

Bir gün hasta olur, hastaneye götürülürse, kayıt defterine "Şair Cemal Süreya" yazılmayacak. Evdekiler tembihli. Öyle de yapıldı.

Ölüm ilanını kendi eliyle yazacak, Birsen Hanım'a verecekti. Ölünce, önce sessizce gömülecek, ilan sonra yayımlanacaktı. Çok basit. "Şair Cemal Süreya şu gün ölmüştür. Şu mezarlığa defnedilmiştir."

Piyangodan para çıksa, bir sürü elbise alacaktı.

18 dairesi olan bir hanım arıyordu. Evin birini kendine ayıracak, gerisini dağıtacak.

En sevdiği fıkra: "Adam Anadolu'dan gelmiş, Büyük Sinema'ya gitmiş. Metro Goldwyn Meyer'in aslanını görünce çıkmış. Ben bu filmi gördüm." Mülkiye fıkrası.

"Yıkıcı Bir Aşk"ın bestesini çok beğendi. "Tam benim şiirim."

Kahveyi de sade içerdi.

"EN ÖZGÜR OLDUĞUM YER"

"*2000 ... 2000'e Doğru*'.

Cemal Süreya *2000'e Doğru* adını sevdi.

Hem adını sevdi, hem içini. *Gösteri*'de şöyle yazmıştı: "Bugüne dek, yazarken en özgür olduğum kendimi öyle duyumsadığım yayın organı *2000'e Doğru* dergisi oldu. Özgür olamadığım yerde zaten yazmam. Ama kişinin kendini iyice öyle duyumsaması müthiş bir şey."

"Doğu çıksa da bir dergi çıkarsak". İlk planlar nasıl coşkuyla konuşuldu saatlerce.

2000'E DOĞRU'DA BEHÇET NECATİGİL ÖDÜLÜNDEN SONRA PASTA. "Behçet Necatigil kalktı beni alnımdan öptü"

"Kendimi evimde gibi hissediyorum." Öyle dermiş, *2000* için.

Cemal Süreya, *2000'e Doğru*'nun kurucusu. Bir dönem Kültür Sanat Yönetmeni, redaktörü ve *2000'e Doğru* çalışanlarının Sevgili Cemal Abisi.

İlk aylığı 125 bin.

Son aylığı 400 bin.

1987'de yarım milyonluk, son zamanlarda daha büyük teklifler aldı. "Geri çevirdim, bilmeseniz de olur."

Saati işportadan.

Gazetelerin "cumhurbaşkanı adayınız" anketine Doğu Perinçek, "Cemal Süreya" yanıtını vermişti. Öğrendiğinde takıldı, "Beni buna mı layık gördün."

Menşure'nin *2000*'deki yemekleri üstüne yoktu.

Her ayın mutad telefonları vardı, birkaç kez tekrarlanan. "Doğan Hızlan ile mi görüşüyorum. Şu telif ücretini gönderseniz..."

Maliye müfettişliği stajında biriktirdikleriyle Fransa'dan araba getirmiş, satmış, *Papirüs*'ü çıkarmıştı. Dergicilik bir sevdaydı onda.

Vecihi Timuroğlu ve arkadaşları son sayısını *Papirüs*'ün Cemal'siz çıkaracaklar.

MASANIN ALTINDAN

'88'in ilkbaharında bir sabah çıktı geldi. "Derginin bana ihtiyacı var. Önümüzdeki sayıdan itibaren redaksiyonu ben yapıyorum."

6 aydır izinliydi. Yetiştirmesi gereken işleri vardı. İçine sinmedi, Aralık'ta Ayhanlarda söyledi: "Ocak'ın ilk haftası ordayım."

Cümle aynı: "Derginin bana ihtiyacı var."

Yazı akışı yavaşladı mı, huzuru kaçardı. "Çalıyormuş gibi hissediyorum kendimi."

Saçak yazıkurulu üyesi Cemal Süreya'nın izin dilekçesi: "Cumartesi - pazar günleri yapılacak olan Şilebezi Festivali'ne davetliyim. İşleri aksatmayacaksa gidebilir miyim?"

Saçak yazıkurulu toplantıları bazen 10 saat, 12 saat sürerdi. O, en disiplinli.

Bir gün *2000*'de, "Yahu ben size bir çay bile ısmarlamadım, bugüne kadar" dedi.

Organlarını bağışlamıştı. Kartı Şule'de kaldı.

Cemal varsa, içki parası olmayanın içi rahattı. Masanın altından imdada yetişirdi.

Ortaokulda sınavda, arkadaşı onun verdiği kopye ile 8 aldı. Cemal Süreya ise 7. Yıllarca güldü bu olaya.

Ahmet Arif, Cemal Süreya'yı çok sevdiği için, kızkardeşini görmeden almak istedi. Cemal Süreya kızkardeşine, "Evlen kız, Türkiye'nin en iyi şairi" demişti. Buluşma kararlaştırıldı. Ama Ahmet Arif gelmedi. Yeni gömleği yoktu.

Eski eşinin mobilya borcunu ödedi. Kira zaten ona aitti. Çocuk olmasa yapar mıydı, yapardı.

Sevinirdi, "Ne güzel bedavadan torun sahibiyim."

İzdüşümler, kitap olacak. Başlığı 99-100. Kendisi koydu. İlanı da hazır: "Bu kitaba girmek isteyenden 100 lira, istemeyenden 3 milyon lira alınır."

Son iki İzdüşüm, "Yılan Paşa" ve "Doğu Perinçek" olacaktı. Notlarını yazmıştı. Yılan Paşa: Evren.

Pazartesi günü cemiyette *2000'e Doğru*'nun gelişi "tören olurdu". Masadakiler hep birlikte okurlardı. O ikide bir keser: "Burası nasıl, burası nasıl..." diye sorardı.

Sigarayı bıraktıktan sonra, ne kadar kâr ettiğini hesaplardı. Ama rakıyla karşılaştırdığı için hep zararlı çıkıyordu.

"Sigara 19 yıl içilir.

Aşk, 18 ay sürer."

Redaksiyon günleri yazı aralarında sözlük okurdu. "Hasan Kıyafet - Hüseyin Karanlık. Bu iki isim yan yana gelince, ne güzel!"

EDEBİYATIN SOLİSTLERİ

Cemal Süreya ile aynı odayı paylaştık. Daha doğrusu biz onun odasına sızdık. O anlattıkça not alırdık. "Ben yaşarken, yayımlamak yok".

"Günlük gazete çıkaralım da bir

odam olsun'' derdi. Sonra bir oyun başlattı, ''Var mısın odasına''. Soru soracak, kaybeden odayı terk edecek. Tabii hep o kazandı.

Nereden bilecektik, Türkçenin en müstehcen sözcüğünün ''Baldız'' olduğunu. ''Baldız''mış, çünkü hiçbir enişte, ''benim baldızım'' demezmiş. ''Bizim baldız'' dermiş. Mesafe koyuyor. Oysa baldız, göğsünü gere gere ''eniştem'' der. Baldız bir de küçükse durum vahim.

''Türk edebiyatının İbrahim Tatlıses'i kim?''

Yanıtını da kendisi verir: Yaşar Kemal.

İnci Çayırlı: Adalet Ağaoğlu.

Kibariye: Latife Tekin.

Madonna: Tomris Uyar.

Arnavut Prensi, Edebiyat Mareşali: Muzaffer Buyrukçu. ''Kendinden mareşal''.

Yalnız bir kez bizi sevindirdi. Panda'nın ne olduğunu bilmedi. Görmemiş de yememiş de.

Kadın yazarlara tek tek not verirdi. En yüksek not Adalet Ağaoğlu ve Tomris Uyar'a. 10 üzerinden 7.

Elbet *2000'e Doğru* bürosunda çalışanlar da birilerine benziyordu.

Reklam servisinden Tülin, revü kızıydı.

Ayhan, hep yatarak konuşurdu telefonda.

Şule, nehir gemisindeki kadındı. Ama Mississipi'de gidiyordu.

Sevil, masal kişisiydi.

Asaf, bir çember gibi. Bitti zannettiğin yerde başlıyor.

Feyza, Doğu'nun zencisi.

Doğu: Asil. ''Ancak topuğundan vurulabilir.''

''GÜNLÜK GAZETE NE ZAMAN ÇIKIYOR?''

Odası da olsun ama asıl, köşesi olsun. Doğu Perinçek bu yaz bir öğleden sonra, ''Abi günlük gazeteye hazırlan'' diye girdi odaya. ''Bırakacaksın her şeyi günlük gazeteye yazacaksın.'' Coştu, ayağa fırladı. Şakasını da yaptı: ''Birsen'i de bırakacak mıyım?''

En büyük ideali siyasi köşe yazarlığı.

''Türkiye'nin benim gibi siyasi köşe yazarına ihtiyacı var.''

Tek günlük gazete çıksın, haftada 4 gün gelirdi. 5 gün de. İstersek yorganını da getirecekti.

Odası olacak. O odada istediğini yapacak.

Her gün sordu: ''Günlük gazete ne zaman çıkıyor? Ona göre işleri tasfiye edeyim.''

Eşi Birsen Hanım

BENDEN 100 OY

26 yılda 28 ev değiştirdi.

Son evinin badanasını Ali Usta ile kardeşi yaptı. ''Kur, şu sosyalist partiyi Ali Usta. 100 tane oyum var sana.'' Ali Tokgöz Sosyalist Parti'yi kurdu.

''Hem elimiz, hem çenemiz çalıştı'' diyor. Sosyalist Parti Ümraniye İlçe Başkanı Ali Tokgöz.

12 Eylül, işçi sınıfının durumu, partinin programı... Sonu gelir mi?

Ali Usta en yüksek yövmiyeyi o gün kazandı.

Beş tane kitap.

Biri, *Emeğin ve Emekçilerin Tarihi.*

Çocuklara da var.

İmzalı.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

Elazığ Karakoçan'dan tut da cezaevlerine kadar her yerden telgraf var Cemal Süreya için.

Türkiye Komünist Hareketi'nin soyağacını ve kısa tarihini istedi Doğu Perinçek'ten. Mustafa Suphi ve Şefik Hüsnü'lerden başlayarak bugünlere kadar liderlerini anlatan uzun bir şiir yazacaktı.

Fuzuli'nin şairliğini, Nef'i'nin cesaretini sevdi.

Tevfik Fikret'e, sosyal yönünü ve fikirlerini tanıdıkça ısındı.

Nâzım Hikmet'e ''Kalın Abdal'' demişti. ''Yeri herkesten başka''ydı.

Bir fon kurulsun istiyordu. ''Her ay şiirden aldığımız telifleri toplayalım, ihtiyacı olana verelim''. Olmadı.

Aşk Şiirleri Antolojisi'ni yeniden hazırlıyordu, genişleterek. Bir kez daha önerdi. ''Ek şiirlerden telif almayalım, fona aktaralım.''

Yetişmedi.

Doğu Perinçek, ''Cemal Abi, mezarımın başında sen konuşacaksın'' dedi. Güldü, ''o zaman 1994'ten önce ölmen gerek.''

''Lokman şair senin hayatın
Yedi kırlangıcın hayatı kadar''
dedi günün birinde.

Bir tarih düştü: 1994.

Sonra öğrendi ki, bir kırlangıç 9 değil 8 yıl yaşıyor. Bir yanıyla sevindi. Kırlangıç hesabından kurtulmuştu.

''Felç gelirse, gözüm görmezse, bir de o iş biterse, intihar ederim. Ama bir dostla.''

Son günlerde durup durup, ''Bu kadar mutluluk bana çok'' diyormuş Birsen Hanım'a. ''Ya sen gideceksin, ya ben.''

Bir de verilmiş sözleri var geçmişte. Birinden biri ağır bir hastalığa yakalanırsa, doktor ve ilaç çare olmazsa, ölümün bir yolu bulunacak.

Ortaokulda, şiir günlerinde, kürsü onun.

Kemalettin Kamu'nun ''Bingöl Çobanları''.

''Daha deniz görmemiş çoban çocuğuyum.
Gönlümü yayla yaptım çobanlara.
Kuzuyu kurda verdim.
Sunamın başka köye gelin gittiği akşam.''

Afrika dediğin bir garip kıta dizesini yüreğiyle kuşatıp sundu arkadaşı Turo'ya.

Ülkü Tamer'in ''Atlas Okyanusu'nda bir Fırat'ın salı'' dizesine telefonda son notunu düştü.

''Beni çok iyi anlamışsın.''

FEYZA PERİNÇEK/ ŞULE PERİNÇEK

DUYURU

Cemal Süreya Arşivi kuruluyor

2000'e Doğru'da Cemal Süreya Arşivi kuruluyor.

Şair'in yazı, mektup, not, desen ve fotoğrafları bir araya getirilecektir. Dostlarının, ellerindeki belgelerin asıllarını veya fotokopilerini *2000'e Doğru* bürolarına bırakmalarını, postayla göndermelerini veya telefonla haber vermelerini rica ediyoruz.

SABAH'TAKİ TARTIŞMA, DİYANET'İN YALANI VE GERÇEK

Kur'an'daki "öldürün" buyruğu!

Sabah gazetesi manşetten verdiği bir haberde Diyanet İşleri Başkanlığı'nca yayınlanan Kur'an'da "vahim çeviri hatası olduğunu" iddia etti. Çeviredeki "Tevbe etmeyeni öldürün" sözü "nefsini öldürün" şeklinde olmalıydı. Diyanet İşleri, paniğe kapıldı ve iddiayı kabul etti. Oysa çeviri doğruydu. İslam'ın en güvenilir uzmanları, 17 Arapça ve 5 Türkçe tefsir yanlışlık iddiasını çürütüyor. Olay, Kur'an'a kaynaklık eden Tevrat'tan alınma.

"Diyanet Kur'an'ında büyük yanlış." 8 Ocak 1990 günlü *Sabah* gazetesinin manşeti böyle. Altında da iki Kur'an sayfası ve çevirisinin fotokopisi. Birinin üzerinde "doğrusu", öbürünün üzerinde "hatalısı" diye yazılı.

9 Ocak günlü *Sabah*'ta yine birinci haber: "Kur'an'daki Hata Vahim".

ORİJİNAL KUR'AN YOK

Bugün dünyanın hiçbir yerinde "Kur'an'ın orijinal elyazması" yoktur. Birinci "aslı" da (beze, kağıda, hurma dalına, yufka taşa, deriye, kürek kemiğine, kaburga kemiğine, ağaç kabuğuna yazılı olan), bundan alınıp oluşturulan ikincisi de (Hafsa'nın sandığındaki) ve bundan yararlanılarak birkaç nüsha yapılan üçüncüsü de bugün bulunmuyor. Birinci ve ikincisi "yakıldığı" için yok. Üçüncüsüyse ne "hikmet"se, bulunması gerekirken bulunmamakta. Bununla birlikte var gösterilmekte. Bugün eldeki Kur'an, Muhammed'in "vahy" diye yazdırdığı Kur'an'ın ne "aynı"sıdır; ne de "tamamı"dır. İbn Ömer, şunları söyler:

— "Hiçbiriniz, Kur'an'ın tümünü elimde bulunduruyorum demesin. Biliyor mu ki, Kur'an'ın çoğu, yokolup gitmiştir..." (Bkz. Celâluddin Suyûtî, el İtkân fî Ulûmi'l-Kur'an, Mısır, 1978, 2/32.) (Ayrıntılı bilgi için: *2000'e Doğru* Yıl: 2, Sayı: 23, 29.5.1988 tarihli "Asıl Kur'an yakıldı" başlıklı haberi.)

Sabah, "Kur'an'daki vahim hata"dan sözederken, "Kur'an"ın kendisinden, "Kur'an'daki yanlışlardan, tutarsızlıklardan, çelişkilerden, akıl ve bilime aykırılıklardan" söz etmiyor. Diyanet'in resmi çevirisinde "yanlış" bulduğu bir "anlam"dan sözetmek istiyor. "Kur'an çevirisindeki yanlış" diyecek yerde, "Kur'an'daki yanlış' diyor. Yani "Kur'an"'la "çeviri"yi ("meâl") birbirine karıştırıyor.

٨٢ قوله تعالى : وإذ قال موسى لقومه . الآية

في قوله تعالى (ولا تلمزوا أنفسكم) أي إخوانكم من المؤمنين ، وفي قوله (لولا إذ سمعتموه ظن
المؤمنون والمؤمنات بأنفسهم خيرا) أي بأمثالهم من المسلمين ، وكقوله (فسلموا على أنفسكم) أي
ليسلم بعضكم على بعض . ثم قال المفسرون أولئك التائبون برزوا صفين فضرب بعضهم بعضاً إلى
الليل الوجه الثاني : أن الله تعالى أمر غير أولئك التائبين بقتل أولئك التائبين فيكون المراد من قوله
(اقتلوا أنفسكم) أي استسلموا للقتل ، وهذا الوجه الثاني أقرب لأن في الوجه الأول تزداد المشقة
لأن الجماعة إذا اشتركت في الذنب كان بعضهم أشد عطفاً على البعض من غيرهم عليهم فإذا كلفوا
بأن يقتل بعضهم بعضاعظمت المشقة في ذلك ثم اختلفت الروايات فالأول : أنه أمر من لم يعبد العجل
من السبعين المختارين لحضور الميقات أن يقتل من عبد العجل منهم ، وكان المقتولون سبعين ألفاً

FAHRUDDİN-İ RÂZİ E'T—TEFSİRU'E—KEBÎR, BEYRUT, 3/82. İşte 54. âyetteki gerçek.

Sabah'ın ortalığı "heyecan"a boğan haberinde "yanlış" dediği doğru; "doğru" dediğiyse yanlış.

"*SABAH*"TAKİ İDDİA ÇÜRÜYOR

Sabah'ın sözünü ettiği ayetin Diyanet'in yayınladığı çevirisi yanlış mı, değil mi?

Bakara Suresi'nin 54. ayetinin, Diyanet çevirisindeki anlamı şöyledir:

"Musâ, milletine: 'Ey milletim! Buzağıyı TANRI olarak benimsemekle kendinize yazık ettiniz. Yaradanınıza tevbe edin, tevbe etmeyenlerinizi öldürün. Bu, yaradanınız katında sizin için hayırlı olur. O, dâima, tevbeleri kabul ve merhamet eden olduğu için tevbenizi kabul eder.' demişti."

Sabah'ın haberinde üzerinde durulan nokta, "tevbe etmeyenlerinizi öldürün!"dür. *Sabah*, bunu yanlış buluyor.

Bu söz, ayetteki "fektulû enfüseküm." sözünün karşılığı olarak yer alıyor çeviride.

Burada, biri "NEFS", öbürü de "KATL" olmak üzere iki sözcük var. "Nefsinizi katledin." demek.

Sorulacak soru şu:

— Buradaki "NEFS" ve "KATL" sözcüklerinin anlamı nedir?

Sabah, buradaki "nefs"i, kimi zaman Türkçe'de kullanılan "nefsi ıslah etmek", ya da "nefsi temizlemek" deyimlerindeki "nefs" anlamında alıyor. Başvurduğu "İslam bilginleri"nden bu bilgiyi almış. Buna göre ayetteki "nefs", Türkçe'de kullandığımız "nefsi yenmek", "nefse uymak" gibi deyimlerde hangi anlamdaysa o anlamdadır. Buradaki "katl" de, "öldürmek" demekse de, gerçek anlamında değil, "soğanı tuzla ezip öldürmek"-teki, "bu iş bizi öldürdü"deki, "bu günü, bu zamanı öldürdük"teki gi-

bi "mecaz" anlamındadır.

Acaba gerçekten de, bu sözcüklerin, sözkonusu ayetteki anlamları böyle midir?

Bunu öğrenmek için önce, Kur'an'daki hangi sözcüğün hangi anlamda ya da anlamlarda kullanıldığını incelemiş olan, İslam dünyasında da tam güvenilen uzmanların ("ulemâ") kitaplarına bakalım:

RAĞIB'IN "MÜFREDAT"I:

İsfahanlı Rağıb, tüm İslâm dünyasında son derece önemli ve güvenilir bulunan ünlü "el Müfredat fi Ğarîbi'l-Kur'an" adlı, Kur'an'daki sözcükleri tek tek ele alıp anlamlarını verdiği kitabında, bu ayetteki "nefs"e "kişi anlamını veriyor. "Katl"i de "mecaz" anlamıyla değil, kendi gerçek anlamıyla alıyor. Bu durumda ayetteki "nefsi katletmek", herkesin bildiği "adam öldürmek" anlamındadır. Râğıb, ayette yer alan: "fektulû enfüseküm"e, "li yaktül ba'daküm ba'dan", yani "kiminiz kiminizi öldürsün!" anlamını veriyor. Sonunda ayetteki sözcükleri "mecaz" anlamında kullanan da bulunduğunu belirtiyor. (Bkz. el Müfredât, "K-T-L" maddesi.)

KUR'AN'DAKİ ÇOK ANLAMLI SÖZCÜKLERİ İNCELEYEN KİTAPLAR

Kur'an'da, aynı sözcük bir yerde bir anlamda, bir başka yerde başka anlamda yer alır. En azından böyle görülür. Bunu inceleyen kitaplar da vardır. Bu konudaki bütün kitaplarda, Bakara'nın 54. ayetindeki "NEFS"e, bir toplumdaki ya da bir yöredeki "halk"ı (ahali) oluşturan "birey, kişi" anlamı veriliyor. Ve ayetteki "fektulû enfüseküm"ün de şu anlamda olduğu belirtiliyor:

— "Buzağıya tapmamış olanlar, tapınış olanları öldürsünler. (Ya da buzağıya tapmamış olanlarınız, tapmış olanlarınızı öldürsün.)" (Bkz. Abdurrahman İbnü'l-Cezvî, Nüzhetü'l-A'yüni'n-Nevâzır, Beyrut, 1985, s.596; Damığânî, el Vücuh ve'n-Nezâir, "Nefs"; Islâhu'l-Vücûh, "Nefs".) Bu kitaplarda, "tüm müfessirler"in, şunda birleştikleri belirtilir: "Nefs", Kur'an'da 8 anlamda yer alıyor. 4. anlamı EHL'dir. Yani, halkıoluşturan bireyler. Bakara Suresinin 54. ayetindeki NEFS de, bu anlamdadır." (Bkz. Abdurrahman İbnü'l-Cevzî, aynı yer.)

Yani çok açık bir biçimde, "halktan suçlu olanların öldürülmeleri"nin "buyurulduğu" belirtiliyor.

TEFSİRLERDE DE AYNI ANLAM

20. yüzyılın ünlüleri de içinde olmak üzere, tüm ünlü "tefsir"ler, yani "Kur'an yorumları", *Sabah*'ın "yanlış" dediği anlamı veriyor sözkonusu ayetteki sözlere.

Tanrı seslenerek buyuruyor:

— "... fektulû enfüseküm!"

Sözcük sözcük tam karşılığı şudur:

— "... Hemen kendinizi öldürün!"

"Hemen", 'fektulû" sözcüğündeki "fe"nin; "kendinizi", "enfüseküm"ün; "öldürün" de; "fektulû"daki "uktulû"nun karşılığıdır. Kur'an yorumcuları, "hemen kendinizi öldürün!" denirken de, şunun demek istenmiş olabileceğini belirtirler:

— "(Buzağıya taparak suç işlediğiniz için) kendinizi öldürün! İntihar edin."

— "(Ey buzağıya taparak suç işlemiş olanlar!) Haydi birbirinizi öldürün!"

— "(Ey buzağıya tapmamış olanlar!) Kendi halkınızı (buzağıya tapınış olanları) öldürün!"

— "(Ey buzağıya tapmamış olanlar ya da tevbe etmiş kişiler!) Kendi halkınızı (buzağıya tapınış ve tevbe etmemiş olanları) öldürün!"

Kur'an yorumlarında "nefsinizi ıslah edin (ya da temizleyin)" anlamı değil; bu anlamlar var. Diyanet'in resmi çevirisindeki anlam da Kur'an yorumlarındaki bu anlamlara uygun. Olmayabilirdi, ama uygun işte. Bu resmi çeviride, başka yerlerde bir dolu yanlış var ama buradaki yanlış değil. Bunu kanıtlayan kaynakların listesi yandaki sütunlarda.

Dahası da var.

ASIL KAYNAK TEVRAT

Kur'an'ın birçok yerinin kaynağı gibi, Bakara'nın sözü edilen 54. ayetinin kaynağı da "TEVRAT"tır. Muhammed'in öğretmenleri (bunlar arasında en çok adlarından sözedilenler, Addas, Yessar, Cebr adlı kölelerdi. Bkz. F. Râzî, 24/50.), kendisine, birçok şeyi gibi buradaki öyküyü de Tevrat'tan aktarmışlardır. Ama eksik olarak ya da biraz değiştirerek, Tevrat'ta şöyle anlatılır:

"Ve dağdan inmek için Musa'nın geciktiğini kavın görünce, Harun'un yanına toplandı.Ona şöyle dediler:

— Bizim için ilah yap..." (Tevrat, Çıkış, 32:1.)

"Ve Rab (Efendi Tanrı), Musâ'ya şöyle dedi:

— Git, aşağı in! Çünkü Mısır diyarından çıkardığın kavmın bozuldu. Onlara emrettiğim yoldan çabuk saptılar; kendileri için dökme bir buzağı yaptılar; ona secde kıldılar, ona kurban kestiler..." (Çıkış, 32:7-8.)

"Ve Musa döndü." (Çıkış, 32:15.)

"Ve Musa'nın öfkesi alevlendi, elinden levhaları attı..." (Çıkış, 32:19.)

"Ve Musa, kavmın dizginsiz olduğunu gördü. Ordugahın kapısında durup, şöyle dedi:

— Rab'den yana olan bana gelsin.

Bütün Levi oğulları, onun yanına toplandılar. Musâ onlara şöyle dedi:

— Herkes kılıcını beline kuşansın; ordugahta kapıdan kapıya dolaşsın! Ve herkes kendi kardeşini, kendi arkadaşını, kendi komşusunu öldürsün.

Levi oğulları, Musa'nın söylediği gibi yaptılar. Ve o gün kavmden 3 bin kadar kişi düştü (öldü)." (Çıkış, 32:27-28.)

Musa, "öldürün" buyruğunu, "Rab", yani Efendi Tanrı'sı adına veriyordu. Bakara'nın 54. ayetinde anlatılan da işte bu. Demek ki, "fektulû enfüseküm"ün anlamı, *Sabah*'ta açıklamaları çıkan "bilgin"lerin ileri sürdüğü gibi "nefsinizi ıslah edin!" değil; "kendinizi (ya da içinizden suçlu olanları ya da tevbe etmeyenleri) öldürün!"dür.

Kur'an yorumlarından kiminde de, kaynağın Tevrat olduğu anlatılır. (Bkz. Merağî, 1/120; Muhammed Reşid Rıza, Tefsiru'l-Menâr, 1/320; Tantavî, el Cevahir, 1/73; Ömer Nasuhî Bilmen, Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâl-i Âlisi ve Tefsiri, 1/54.)

SABAHIN KAYNAĞI KİMDİR VE NEDİR

Bunca temel eser varken, *Sabah*'ın yayınlarına kaynaklık edenler nedir? "Nebioğlu yayınları" Arapça'yı, hele Kur'an ve hadis Arapça'sını bilmeyen Abdulbaki Gölpınarlı'nın uydurma çevirisi, "Türkiye'nin en ünlü Kur'an Tefsircisi" diye sunulan, aslında bir "tefsirci (müfessir)" olmayan Hasan Basri Çantay'ın "Meâl"idir.

Hasan Basri Çantay'ın Arapça'yı

Diyanet'i yalanlayan 17 Arapça ve 5 Türkçe kaynak

"Tefsir"ler "NEFS"e ve "KATL"e burada "mecaz" değil; gerçek (hakikat) anlamlarını vermekte birleşiyorlar. Bunu kanıtlayan işte 17 Arapça ve 5 Türkçe kaynak.

ARAPÇA TEFSİRLER:

1- Fahruddin Râzî, e't-Tefsiru'l-Kebîr, Beyrut, 3/81-82.
İslam dünyasından herhangi bir kimse çıkıp da, "Fahruddin Râzî de kim oluyormuş?" diyebilir mi?

2- Zemahşerî, Keşşaf, Kahire, 1977, 1/69.
3- Kâzî Beyzâvî, 1/81.
4- Taberî, Camiu'l-Beyân, Beyrut, 1972, 1/226-229.
5- İbn Kesîr, Beyrut, 1966, 1/161-162.
6- Celaleyn, 1/8.
7- Abdullah İbn Ahmed e'n-Nesefî, Tefsiru'n-Nesefî, İstanbul, 1/48-49.
8- Merâğî, Mısır, 1974, 1/120.
9- Kurtubî, 1/342-343.
10- Muhammed Reşid Rızâ, Tefsiru'l-Menâr, 1/319-320.
11- Âlûsî, 1/216.
12- Muhammed Ebu's-Suûd, Tefsiru Ebi's-Suûd (İrşadu'l-akli's-Selîm İlâ Mezâya-l-Kur'an'il-Kerim), Mısır, 1928, 1/81-82.
13- Hâzin, Lubâbu't-Te'vîl, İstanbul, 1371, 1/48.
14- Tantâvî, el Cevâhir fî Tefsiri'l-Kur'an, Mısır, 1350, 1/72-73.
15- İsmail Hakkı (Bursalı), Ruhu'l-Beyân, İstanbul, 1306, 1/93-95.
16- Ebu't-Tayyib Sıddîk, Fethu'l-Beyân, Mısır, 1300, 1/111.
17- Muhammed Ali e's-Sâbûnî, Safvetu't-Tefâsir, 1/58.

TÜRKÇE TEFSİRLER:

İslam dünyasında saygı gören (muteber) Türkçe tefsir sayısı çok değil. En çok tutulan, ünlü olanlar ve başvurulup bakılacak yerleri de şöyle:

1- Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul, 1960, 1/354.
"... fektulû enfüseküm"e "hemen kendinizi katlediniz" anlamı veriliyor. "Nefsinizi öldürünüz" de yer alıyor, ama aynı anlamda. Yani "kendinizi öldürün" anlamında. Yani "enfüsiküm"e ("nefsiniz"e) "KENDİNİZ" anlamı verilmekte.
2- Mehmet Vehbi, Hulasetu'l-Beyân, 1/128-129.
3- Ayıntabî Mehmet Efendi, Tefsir-i Tibyan, İstanbul, 1324, 1/39-40.
4- Ferah Efendi, Tesfir-i Mevâkib, Tefsir-i Tibyan'ın kenarı, 1/30-31.
5- Ömer Nasûhi Bilmen, Kur'an-ı kerim'in Türkçe Meâli Âlisi ve Tefsiri. 1/54.
Bir de Arapça'dan Türkçe'ye çevrilmiş olan bir "tefsir"i gösterelim: Prof. Seyyid Kutub, fî Zılâli'l-Kur'an, çev. Emin Saraç, İ.Hakkı Şengüler, Bekir Karlığa, İstanbul, 1970, 1/148-149.

bilmediği söylenemez kuşkusuz. Türkçe "Meal"i de genellikle, Kur'an'ın aslına bağlı kalınarak yapılmış bir çeviridir. Bunu kabul etmek bir dürüstlük gereğidir. Ama, Hasan Basri Çantay bu alanda bir kaynak olamaz. Kimi yerde, akıl ve bilim karşısında, Kur'an'ın dediklerini "kurtarma" çabasını göstermiş, bu çabaları gösterdiği yerlerde de, sözkonusu ayette olduğu gibi, zorlamalı yorumla yanlışa düşmüştür. *Sabah* bir de Lütfi Doğan'ı kaynak gösteriyor. Diyanet İşleri Başkanlığı da yaptı diye, MSP eski Milletvekili olan Doğan'ın bir kaynak olabileceği düşünülebilir. Güngör Mengi de, köşesinde, bu kişiyi "din bilgini" diye niteliyor. Lütfi Doğan'ın kendisini "din bilginleri"nden sayacağı kuşkulu. Kendisini bir başvuru kaynağı sayacağı da... Temel kaynaklara karşı, Râzî gibi eski "müfessir"ler şöyle dursun; bir Hamdi Yazır, bir Ömer Nasuhi Bilmen karşısında bile "edeb" dışına çıkmak isteyeceği de...

Hüseyin Hatemi de "ünlü dinbilimcisi" diye sunulamaz.

ZEYBEK'İN DİN-İSLAM KURTARICILIĞI:

Bakan Zeybek diyor ki:

— "Dini yanlış anlatanlar kadar, dine zarar veren kimse olamaz. Kur'an'ı bilmeyen insanlara Kur'an'ın tercüme ettirilmemesi lazım. Bunu tercüme eden, demek ki NEFİS kelimesinin anlamını bilmiyor. Binlerce kitap basılmış. Şimdi, bu hata nasıl düzeltilecek? Bu tip tercümeleri, Kur'an'ı bilmeyenlere yaptırmak çok büyük hata." (*Sabah*, 9.1.1990)

Prof.Dr. Hüseyin Atay, oku bunları! Oku da Bakan Zeybek'in neler söylediğini gör. Sen, ne "Kur'an"ı, ne de "NEFS" kelimesinin anlamını biliyormuşsun! Öğrenmek istiyorsan, işte kaynak, git öğren!

DİYANET'İN YALANI

Diyanet İşleri Başkanlığı 9 Ocak 1990 günlü *Sabah*'ta yer alan açıklamasında şöyle diyor:

"Ayet-i kerimede iki defa geçen 'enfüs' kelimesi, 'nefs' kelimesinin çoğuludur. 'Nefs' Arapça'da, sözlük anlamında, 'ruh, kan ve bir şeyin kendi, aynı' anlamlarında kullanılır. Bu itibarla, ayet-i kerimedeki 'nefislerinizi öldürünüz' ifadesinin, sözlük anlamda, 'kötü duygularınızı öldürünüz' olarak anlaşılması mümkün olduğu gibi, 'kendinizi öldürünüz' olarak anlaşılması da mümkündür."

Oysa, "nefs"e burada birinci anlamı vermek mümkün değildir. Çünkü:

1- Ayetteki öykü bu anlamı vermeye elverişli değildir.

2- Bu öykünün geldiği asıl kaynak olan Tevrat'taki anlatılan biçimi bu anlama uygun değildir.

Ve açıklamada deniyor ki:

— "Bu ayet-i kerimedeki 'nefislerinizi öldürünüz' ifadesi de, müfessirler tarafından genel olarak 'kötü duygularınızı öldürünüz' şeklinde anlaşılmıştır."

İşte bu "yalan". Bunun "yalan" olduğunu yukarıda sunulan "tefsirler" kesin olarak kanıtlamakta.

Büyüğü, küçüğüyle tüm "tefsirler", Diyanet'in bu açıklamada ileri sürdüğünün tersini dile getiriyor.

Buyursunlar, "tefsirler" ne diyormuş; birlikte görelim. Birçok konuda olduğu gibi bu konuda da Diyanet, gerçeği örtüyor. Ve hem görevini, hem de kamuoyundaki "Diyanet dini konularda daha iyisini bilir" biçiminde özetlenebilecek koşullanmayı kötüye kullanıyor. Eğer bu konuda Diyanet'in ileri sürdüğü "doğru"ysa, Râzî'nin, Zemahşeri'nin, Beyzâvi'nin, Kurtubi'nin, Âlûsi'nin, Menar'ın, Tantavî'nin ve ötekilerin dedikleri, yazdıkları, savundukları yanlıştır. Ve eğer Diyanet'in dediği doğruysa, hem bu kaynaktakileri, hem de Tevrat'ta yazılı olan öyküyü kazıyıp, çıkarmak gerekir. Buyursunlar tartışmaya. "Ulema"larını toparlayarak gelsinler. İşte meydan. □

TURAN DURSUN

TÜRK BASININDA İLK KEZ *2000'E DOĞRU*

Gerillayla üç gün

Sis içinde buluştuk. Gece yürüyüşü yaptık. Birlikte yedik, içtik, uyuduk. Beraber köylere gittik. Anlayışlarını ruhlarını inceledik. Üç günlük geziden sonra sis içinde bir yol ayrımına bırakıldık.

Mevsimlerden sonbahar. Sis, sis gene sis. Orta Anadolu'dan Doğu'ya gittikçe, sis sizinle şakalaşıyor; bir gelip bir gidiyor. Sis yoğunlaşarak sizi zaman tünelinde yolculuğa götürüyor. Dağdaki gerillalarla, bölgedeki halkın deyimiyle "kır kartallarıyla" buluşmak için temas noktaları arıyoruz. Birkaç bölgede birçok köy taradıktan sonra haber geliyor. "Filanca yerleşim biriminin falanca yöresine ilk sisle birlikte gelin. Biz sizi alırız..."

Yer yer kar yağışını da getiren sisli gezegendeki yolculuğumuza başlıyoruz. Gölgeler bitiveriyor yanıbaşımızda. Ve 2 metre ötemizi göremeden gidiyoruz bilinmeyen mekâna. Çok heyecanlıyız. Türkiye'de gerillalarla dağda görüşecek ilk basın mensubu bizler olacağız. Ama buluşmanın bir de düşsel dünyası var: Birimiz, eşkiya geleneğinin anılarına dalıp gidiyor. Ötekimiz ise televizyon dizisindeki Robin Hood'un Sherwood ormanında sanıyor kendini. Başını "indir ve gir" buyruğuna uyuyoruz. Gözlerimizi karanlığa alıştırınca, karşımızda uyuyanları buluyoruz. Sorumlu uyanıyor ve soruyor:

— Hoşgeldiniz. Dilimizi biliyor musunuz?

SADE AMA DÜZENSİZ HAYAT

İlk anda birbirimize nasıl davranacağımızı kestiremiyoruz. Şaka yollu takılma ve bizi üst perdeden süzme, yerini daha candan bir sohbete bırakıyor. Biz "kan revan, silah, bomba"nın dışında daha magazinel bir söyleşiden yanayız. Bir insan olarak "dağdaki gerillanın" bilinmeyen günlük işlerine, duygularına ve yaşamına ışık tutmak istiyoruz. Oysa tümü de genç olan gerillalar, daha ciddi bir görüşmeye hazırlık yapmışlar önceden. Kısa süren kararsızlıktan sonra şöyle anlaşıyoruz: "Nası! olsa 3 gün birlikte olacağız. Ne yapacağımız hareket sırasında belirginleşir".

Nasıl yaşıyor gerillalar, ne yer ne içerler? Nasıl giyinirler? Sorumlu anlatıyor: "Yaşamımız halktan pek farklı değil. Basit ve sade. Genellikle çay, ekmek, peynir ve tereyağıyla idare ediyoruz. Ama bu arada konserve yiyecek de kullanıyoruz. Köylüler bizimle yiyeceklerini paylaşıyorlar. Gittiğimiz yerlerde et de yiyoruz. Ama konaklarımızdaki isteklerimiz evin ekonomik durumuna bağlı. Halkımız çok cömerttir. Kendi yiyemediğini bize sunabiliyor. Yoksullara yiyecek parası veriyoruz bazen. Ama depolayacağımız erzakın bedelini mutlaka ödüyoruz." Araya giriyoruz: "En çok hangi yemekleri özlüyorsunuz?" Değişik yanıtlar . Kıymalı yumurta en beğenilen yemek. Bu arada gerillaların yemek konusunda hayalleri geniş değil, bulunanla sınırlı kalmış. Basit ve göçebe işi bulaşıkları yıkamak da nöbetleşe.

— *Ekmeğin değerini biliyor musunuz?*

— Daha önce nasıl kazanıldığını bilmiyorduk. Dolayısıyla şimdi her türlü yiyecek çok değerli bizim için.

Giyecekler, çeşit çeşit. Kot pantalondan Kürt şalvarına kadar her şey mevcut. Ama vazgeçilmeyen iki parça var: Başa örtülen gerilla hatta'sıyla çevikliği sağlamak için bele sıkı sıkıya bağlanan kuşak. Ayakkabılar da değişik. En çok kullanılan Mekap denilen spor ayakkabı. Kimisinin ayağındakiler yarı yarıya yırtık.

Gerillanın günü düzensiz. Şartlara ve ortama göre değişiyor. Kısa boylu biri anlatıyor: "Ama genelde gündüzleri dinleniriz, akşamları yürüyüş yapar, geceleri de hedefimize doğru gideriz. Uyumanın dışında hiç durmayız. Sürekli çalışırız. Örneğin kitap okuruz. Kürtçe eğitim yaparız. Ajitasyon teknikleri üzerinde çalışırız. Yaşamının büyük bir bölümü dışarıda geçer gerillanın. Bu yüzden kural olarak üstündekileri çıkarmaz."

Sohbetin bu anında çevreye göz attık. Kitap okuma saatiymiş. Ve ellerinde şu kitaplar vardı: *Savaş ve Açlar* (Hasan İzzettin Dinamo), THKP-C (Kaynak Yayınları), *Ölümün Kucağında Biter* (Kürşat İstanbullu), *Kadrolar Üzerine* (Stalin), *Milli Kurtuluş Savaşımız* (Giap), *Ocak Çözümlemeleri* (A.Öcalan). Nöbetçilerin dışında silahlar çıkarılmış kucağa alınmıştı. Ama taban-

Okuma anı

çalar ve bombalar bellerde duruyordu.

Bu arada birisi elindeki transistörlü radyoyla Suriye ve Irak'tan verilen haberleri dinliyor. Daha geç saatlerde en çok güvenilip dinlenilen BBC'den haber bülteni hazırlanacaktı. Notlar tutulup haberler tartışılacaktı. Gene o akşam, çevre köylerden birinde televizyon seyreden gerilla da haberleri özetleyip, görüntüler hakkında bilgi verecekti. GAP en çok ilgi çeken konuydu TRT kanalında.

DURMADAN 20 GÜN YÜRÜMEK

Soruyoruz: "Sizin için en uygun arazi nedir?" biri yanıtlıyor. "Bizim herkesi görebileceğimiz, ama kimsenin bizi göremeyeceği yerdir. Birimler arazinin durumuna göre az ya da çok sayıda olabiliyor. Genel önlem olarak 4-5 köy yerine 25-50 köy arasında bir alan dolaşılıyor. Anlatılana bakılırsa gerillanın yürüyüşlerde bir başka amacı, uzak, daha uzak ve çok daha uzak mesafelere gidebilmek. Kendilerinin gerçekleştirdikleri kesintisiz en uzun yürüyüş 26 saatlik mesafe olmuş. Ama karlı günlerde. Geceleri ise dinlenerek 20 gün ardı ardına yürüyüş yapılmış. Hatta bir bölge boydan boya geçilmiş. 1 aylık yürüyüş yapan bazı birimleri de varmış. Buzlu günlerde 17 kilogramlık ağırlıkla 17 saatlik yürüyüş yapan biri de karşılaştığımız birimdendi. Yazın geceleri kısa olduğundan, yürüyüşler de kısa aralıklarla yapılıyor. Çok büyük birlikler söz konusu olmadığı anlarda, toplu ve düzenli askeri eğitim yapılmıyor. Çünkü diyor sorumlu, "Günümüz zaten eylem ve sıcak eğitimle geçiyor. Bize kalan zaman okuma, eğitim, kültür ve insan ilişkileridir." Gene de son aylarda "mecburi askere almalar"da hızlı eğitimleri sürdürüyorlar. En acemi gencin pratik eğitimi 5 günde tamamlanabiliyor. Silahlı eğitimlerin yanında sığınak, barınak yerlerini bulma, geliştirme doğal felaketlere karşı önlem alma, ilk yardım gibi pratik eğitimler de uygulanıyor.

GERİLLA EŞLİĞİNDE KÖY BARIŞI

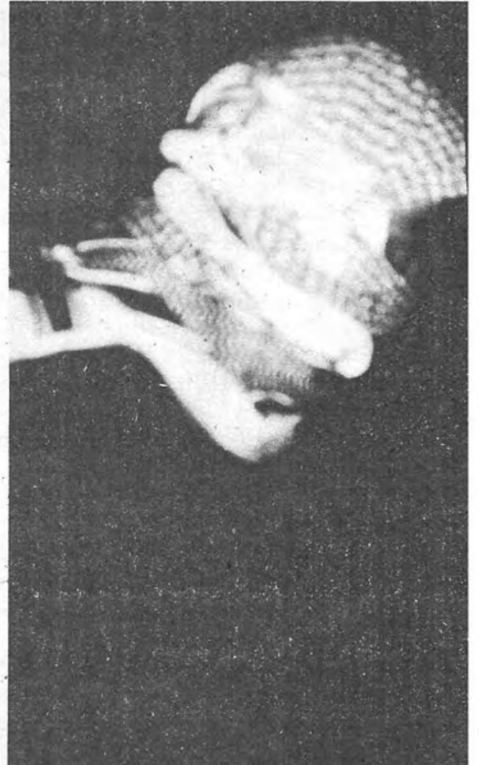
Konuşa konuşa geceliyoruz. Dışarıdan bir köylü geliyor. Fısıldaşmalar. Ve karar veriliyor: Haydi gece yolculuğuna çıkıyoruz. Gümüş gezegende seyahat. Ama günboyu yağan yağmur ve kardan yollar diz boyu çamur. Değil yürümek, hareket etmek bile olanaksız. Buna rağmen ağır aksak gidiyoruz. Gerilla rehberinin göğsünde modern askeri pusula. Kaç saat gittik bilemiyoruz. Uzakta aldatıcı ışıklar. Pusulaya rağmen gidilmek istenen 2 köyün yolu şaşırıldı. Üçüncü dönüşten sonra istenilen köyün yerine ulaşabildik. Önceden haberli gidilecek evler. Bu yüzden köpekler bağlı. Önce köyün çevresi belli kişilerce dolaşılıyor. Sonra bir süre sessizce dinleniliyor ortam. Köpek seslerinden, köydeki hareketlerden bir anlam çıkarılmaya çalışılıyor. Ya köyden biri bekleniyor, ya da bazı öncüler gönderiliyor. Ama bu kez, önceden önlem alındığı için daha "ihtiyatsız" bir giriş var. Doğrudan denilen eve yöneliyoruz. Köylü topluluğu. Neden kalabalık? Cevap: "Aslında kavgalıları barıştırma gecesi. Biz haber saldık. Teklifimizi kabul ettiler." Hoş beşten sonra, esas mesele tartışılıyor. Barışma yöntemi yarı modern yarı köy özelliği taşıyor. Hakemlerden biri gerilla, öteki köylülerin belirlediği saygın biri. Kan davası sahiplerinin istediği silahın verilmesi işini gerilla sorumlusu üstlendi. Ama öldürülenin yerine kan bedeli olarak kız verdirilmesine karşı çıktı. Sözü de tutuldu. Barış olduktan sonra köy usülü ziyafet verildi. Hatırlıların yanında gerillalar başköşeye oturtuldular.

Yemek sonrasında bazı köylülerle sorumlulardan bir kısmı başka odaya geçtiler. Anlaşılan köylülerden gerekli bilgileri alıyor ya da kendine özgü işleri gizlice konuşuyorlardı. Ancak bu işler topluca olmuyordu. Kişisel ve tek tek alınıyordu temas sağlayacak insanlar. Vakit geceyarısını geçti. Köylüler ısrarlı: "Bu gece misafirimiz olun". Ancak gerillalar güvenlik açısından buna hazırlıklı değiller. İlke olarak da belli bir yerde belli bir sürede kalmıyorlar.

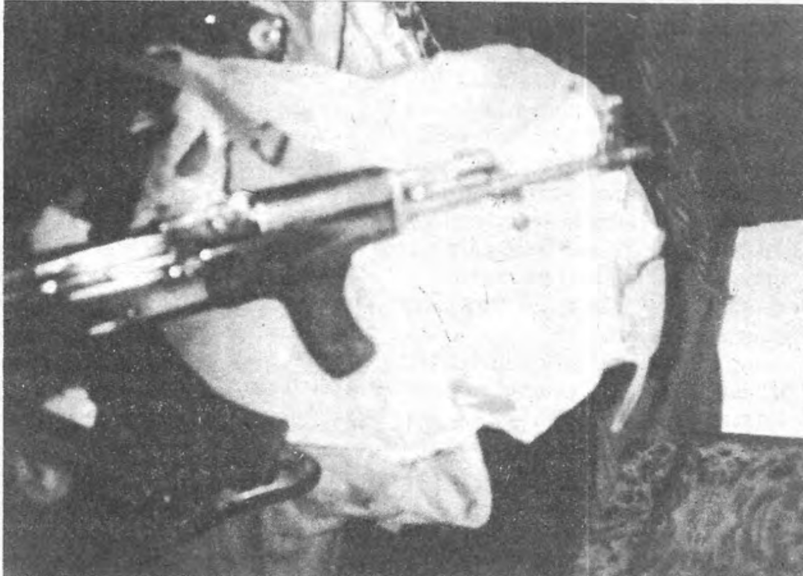
KÖKNAR ATEŞİ

Dolayısıyla yola çıkıyoruz. Ve sohbetimizi kaldığımız yerden sür-

Gerilla lideri telsizle konuşuyor.

Mazlum Doğan'ın silahı. Elden ele dolaşan değerli bir armağan. Başarılılara veriliyor.

dürüyoruz. "Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın sizin hakkınızda *PKK Taktikleri* adıyla bir kılavuzu vardı. *2000'e Doğru*'da yayımladık. Bilgilerin ne kadarı doğruydu?"

— Yüzde 20'si gerçeğe uyuyor. Çünkü onların anlayamadığı şey şu: Gerilla taktikleri mekanik bir şey değil, kendi içinde esnek pratikler, deneyler. Mutlak ve donuk değil, günden güne zenginlik kazanıp değişkenlik gösteren eylemlerdir. Ayrıca çizilen o mağara resmi de gerçeği ifade etmiyor. Daha çok eski tür gerilla (ya da eşkiya) barınma tiplerini andırıyor. Oysa biz modern tipte bir gerillayız ve örgütlenmemizi de buna göre düzenliyoruz. Gerilla savaşı aritmetiksel kuramlara göre değil, insan unsuruna göre işler.

— *Nasıl gerilla oldunuz? Ya da 1984 PKK'nın ilk eylemleri sizi nasıl etkiledi?*

A — Ben zaten bilinçliydim. Durumu hemen kavradım. Ona göre hazırlık yaptım. Ama zamanı ve zeminini kolluyordum.

B — Ben yurtdışındaydım. Başka sol örgütler içinde. Eylem bende bomba etkisi yaptı. PKK'lı oldum.

C — Babam eski hareketlerden birinin sempatizanıydı. Zaten ezilmiştik. Tandır başında oturduğumuzda bana şöyle dedi: "Oğlum bu saman alevine benzemiyor köknar ateşine benziyor. Galiba da artık yangın başladı".

D — Ailem Humeyniciydi. Ama hemen PKK eylemine sempatiyle bakmaya başladı. Ben de bulunduğum okulu bırakıp daha sonra gerilla oldum.

— *İlk gerilla elbisesini giydiğinizde neler hissetmiştiniz?*

A — Çok heyecanlanmıştım. Bir anda uçan adam sandım kendimi.

B — Bu elbiseyi ilkin gerillanın sırtında görüp etkilenmiştim. Ben de giysem dedim durdum.

C — Kendim çok bir şey hissetmedim. Ama PKK'lının özel kıyafeti gerçekten kitleyi çok etkiliyor.

— *İlk kez silah kullanıp eyleme çıktığınızda neler hissettiniz?*

A — Elim ayağım tutuldu. Ama gene de eyleme katıldım.

B — Hedefi taramaya başlarken silah tutukluk yaptı. Beni gözlemekle görevli arkadaş derhal açığı kapattı beni devreden çıkardı.

C — Karakola baskın vardı. 13 asker karşımızdan geliyor. Elimde otomatikte 45, tek tek atan silahta 60 mermim bitti. Dondum kaldım.

Her gerillanın yanında bir de PKK bayrağı var.

Bereket devredeki arkadaş şarjörü attı da sonuçlandırdık eylemi.

Bölgeyi çevreleyen dağları bir uçtan bir uca geçtiğimizde sabahın alacakaranlığıyla kucaklaşıyoruz.

GERİLLA SENATORYUMU

— *PKK'ya katılıp dağa çıktıktan sonra ne tür değişimler oldu sizde?* Sorumlu anlatıyor:

— Doğrusu biz dağlara, gerilla senatoryumu diyoruz. Çünkü toplumsal olgulardan kaynaklanan birçok fiziksel ruhsal bunalımlar burada tümüyle son bulur. Ekonomik koşullardan ve işsizlikten, yurtdışındaki yabancılaşmadan çeken insanlarımız da yaylalarda iyileşiyorlar. Çok arkadaşın romatizma, mide ve sinirsel hastalıkları sona erdi.

— *En çok neyi özlüyorsunuz. Örneğin ailenizi mi?*

— Evet, ama bu özlemi halkımızın içinde olmakla gideriyoruz.

Ama biri atılıyor: "Erkek kardeşimi görmeyi çok isterdim" doğrusu.

— *Eylemleriniz sırasında en çok sevindiğiniz ya da üzüldüğünüz olay hangisi?*

— Yaptığımız araç yakma eyleminden sonra, arkadaşlar çok hoşlanıyorlar yangını seyretmekten. Sanki emeklerinin tadını çıkarıyorlar.

— Ben en çok Silopi'deki köylülerin katledilişine üzüldüm.

— Yukarıda tepedeydik. Askerler köyümüzü ateşe vermişlerdi.

Ya özlemleri nelerdi gerillaların? Çoğununki bulunduğu ortamla sınırlıydı. Ama bazıları, eylem yaptıkları güzel bölgelerde ev yaptırmayı düşünüyorlardı devrimden sonra. Su içtikleri kaynağı köylülere götürme projeleri vardı. Ev deyince de "aile" geliyordu akıllarına.

En çok etkilendikleri siyasi kişiler kimlerdi? Yol arkadaşlarından biri "Behice Boran", ikisi "Deniz Gezmiş", biri "Deniz ve Mahir", biri "Humeyni"den etkilenmiş. Biri de zaten siyasetten habersizmiş önceleri.

İLLE DE TEMİZLİK

Öğleye doğru, sisle birlikte bir köy evine girdik. Ev sahibi hazırlıklıydı. Gerillalar kaldıkları süre için-

de traş oldu, banyo yaptılar. Aslında haftada bir traş olup ayda bir de banyo yaparlarmış en geç. Daha önce istenilen gazete ve dergiler evde bekliyor: *Hürriyet, Cumhuriyet, 2000'e Doğru ve Tempo.* Gerillalar arasında en çok okunan yayın organları da bunlar. Gene köylülerden bir kısmı, gerillalarla fısıldaşıyor, bilgi - alışverişi yapıyor. Bazısını da gerilla sorumlusu başka yerlerde ziyaret edecek. Bu arada elinde bir şifreyle bazı notlar alıyor başka bir gerilla. Bir öteki de rapor hazırlıyor. 45 günlük, 3-6 aylık ve 1 yıllık raporlar hazırlayıp gerekli yerlere ulaştırmak vazgeçilmez gerilla kuralı. Raporlarda askeri, örgütsel, coğrafi , ekonomik (GAP vs.) konular yer alıyor.

Akşam üzeri sisin içinden süzülüp gidiyoruz başka bir mekâna doğru.

DAĞDA GERİLLA DÜĞÜNÜ

Dağda aile, çoluk-çocuk, evlenme vs. var mıydı? Yanıt olumlu. Evet, gerilla da evleniyordu. Örneğin bir birimde çoluğuyla çocuğuyla bir eski din adamı varmış. Yanımdakilerin tanık olduğu bir düğün de yapılmış. Ancak önceden sorumlulardan izin almak şart. Gün kararlaştırılınca hemen dağda düğün yapılıp "govend"çekiliyormuş: Gelin ve damada armağan listesi şöyle: Bir el bombası, değerli bir silah, saat, kitap, evlilik yüzüğü, biraz para, bir gerilla elbisesi. Nikâh işlemi şöyle: Sorumlu tanık olur. Koşullara göre kurban kesilir. Şehitlerin anısına saygı duruşu yapılır. Herkes banyo yapıp traş olur. Törende oyun oynanır, türkü, fıkra vs. anlatılır. Saz çalınır. Çadıra sokulur çiftler. Nöbet ve ateş eşliğinde gerdek gecesi biter. Boşanmak isteyenler de gerekli yerlere başvuru yapıyorlar. Sözlü ya da arkadaş olanlar da var.

PKK kendi mensupları arasında büyük bir iletişim ağı kurmuş anlatılana bakılırsa. Gerillaların kendi aralarında ya da yakınlarıyla haberleşmesi için bir çeşit posta servisi de kurmuş.

DAĞDA CEZA YASASI

Köylerde her eve girebiliyorlar mı? "istersek evet" yanıtını alıyoruz. Örneğin :

— Dağda ya da köyde ilk karşılaştığımızda tedirginlik duyuyor insanlar. Daha çok da erkekler. Ama kendimizi tanıttıktan sonra durum düzeliyor.

— *Sizi nasıl tanıyorlar, anlatabilir misiniz?*

— Bir kısmı bizi hâlâ siyasi öğrenci sanıyor. Bir kısmı da turist olarak biliyor. Bazısı hayvan olarak bellemiş bizi. Ama çoğu bizi tanıyor, biliyor.

Ceza yasalarını merak ediyoruz. Sorumlu açıklıyor: "Temel işlevi doğru mücadele yöntemini bulmak, hataları yok etmek ve her türlü keyfiliği yok etmek. Ana işlevi birlik içinde düzeni sağlamak, savaşanların eğitimine hizmet etmek. Üç türlü ceza var. Düşmanla işbirliği yapmak, eyleme uymamak, arkadaşı ya da halktan birine zarar vermek, yaralıları terk etmek, namusa dokunmak ağır suçlardandır. Hırsızlık, halka, savaş esirlerine işkence etmek ve öldürmek ikinci dereceden suçlardan. Gizlilik ilkesini bozmak, halka küfür etmek kötü davranışlarda bulunmak da üçüncü dereceden suçlardan. Uygulanmamakla birlikte birinci suça ölüm cezası verilir.

Yolculuğumuzun ertesi günü gene yürüyoruz. Türk Solu'nu, siyasetçileri, özerklik meselesini, dönemin özelliklerini soruyoruz. Örneğin Özal "aktör", Demirel "daha kıdemli kötü tiyatrocu", İnönü de "acemi aktör" onlar için. 3. günün başlangıcında bilinmedik bir bölgede sisler içinde bırakıldık yola yakın bir yere. Artık özgürüz mü desek yoksa kent tutsaklığına doğru mu açılıyoruz? □

SERHAT EREN

ANAP'TA GRUPLAR YENİDEN ŞEKİLLENİYOR

Akbulut ekibini kuruyor

ANAP'ta yeni hizipler. Kim nerede? Tam liste. H.Celal Güzel ve Keçeciler'in Mesut Yılmaz'a karşı ittifakı gündeme geliyor. ANAP grubunda Mesut Yılmaz'ın ağırlığı artıyor.

Akbulut, ''Mesut Yılmaz ve Keçeciler'in neden kongrede bana büyük destek verdiklerini artık biliyorum'' dedi. Odada bulunan yakın arkadaşlarına görüşünü açıkladı. Mesut Yılmaz ve Keçeciler grubu Akbulut'un başarısız olacağına inanıyorlardı. Nasıl olsa Akbulut bu işi yürütemeyecekti. Bir müddet için destek verdiler. Şimdi ise, yavaş yavaş kendi gruplarını harekete geçirmeye başladılar.

Karşı grupların planı apaçık ortaya çıkarılmıştı. Bir şeyler yapmak gerekiyordu. Karar verildi. Ekip kurulacaktı. Öyle kolay pes etmeyeceklerdi.

"ŞU YEDİ İL ALINSIN"

Yıldırım Akbulut ve Başkanlık Divanı'nda bulunan birkaç arkadaşı strateji tespit ettiler. Öncelikle bu iş çok gizli tutulacaktı. Şu an çok güçsüzdüler. Zamana ihtiyaçları vardı.

Hiçbir gruba girmemiş milletvekillerine gidilip konuşuldu. Rejimin sıkıntıya girmemesi için ANAP'ın en az bir-iki yıl daha iktidarda kalması gerektiği söylendi. Tek yol, parti içinde birlik ve beraberliğin sağlanmasıydı. Akbulut dışında başka bir isim genel başkan olursa, ANAP için dağılma tehlikesi vardı.

Akbulut ekibi şimdi kadrolarını büyütme uğraşı veriyor. Özellikle 7 ilde yapılacak kongrelerde denetimi ele almak istiyorlar. Orhan Demirtaş bu iş için kolları sıvadı bile.

GÜZEL BEKLİYOR

Akbulut ekibi işi ne kadar gizlese de, bazı milletvekilleri olayın farkında. Güzel grubundan Eyüp Aşık bunlardan biri: "Geçici bir Genel Başkan olmak istemiyor. Bunun için kolları sıvadı. Kendisi bir yıl sonra yapılacak kongrede yine Genel Başkan seçilmek istiyor. Seçilip seçilmeyeceğini bilemem."

Güzel grubu kendilerini "demokratlar" diye isimlendiriyor. Akbulut ekibine de bir ad bulmuşlar: "Statükocular."

YILDIRIM AKBULUT EKİBİ *(Statükocular)*

Orhan Demirtaş, Cumhur Ersümer, Galip Demirel, Halil Özsoy, Hayrettin Elmas, Akgün Albayrak, Seçkin Fırat, Şener İşleten, Ersin Taranoğlu, Raşit Daldal, Ülkü Gökalp Güney, Yılmaz Hocaoğlu, Metin Yaman, Recep Ergun, İlker Tuncay, Tevfik Ertürk, Halil Şıvgın, Kamran İnan, Oltan Sungurlu, Togay Gemalmaz, Sabahattin Aras, Avni Akyol, Muzaffer Atılgan, Kamil Tuğrul Coşkunoğlu, Ali Tanrıyar, İbrahim Öztürk, Ercan Vuralhan,

MESUT YILMAZ EKİBİ *(Yenilikçiler)*

Ledin Barlas, M.Ali Bilici, Yaşar Eryılmaz, İsmet Özaslan, Onural Şeref Bozkurt, Adnan Tatkan, Rıfat Diker, Göksel Kalaycıoğlu, Sezai Pekuslu, Mustafa Taşar, Zeki Yavuztürk, Cengiz Dağyar, Cengiz Altınkaya, Mustafa Bozkurt, Ömer Okan Çağlar, Ali Saki Akkaş, Fenni İslimyeli, Necat Tunçsiper, Fethi Çelikbaş, İlhan Aşkın, Ünal Akkaya, Muzaffer Arıcı, İsmail Şengün, Nurettin Dilek, Naim Geylani, Cahit Aral, Erol Zeytinoğlu, Sadi Abbasoğlu, Bülent Akarcalı, Doğancan Akyürek, Necat Eldem, Ferruh İlter, Cavit Kavak, Orhan Ergüder, Safa Giray, Mustafa Hilmi Özen, Reşit Ülker, N. Kemal Zeybek, Burhanettin Cahit Günday, Kaya Erdem, Kemal Karhan, Işılay Saygın, Ramiz Sevinç, İlhan Aküzüm, Kerem Güneş, Bülent Atasayan, Abdülhalim Aras, Ali Talip Özdemir, Abdullah Tenekeci, Rauf Ertekin, Mustafa Kalemli, Metin Emiroğlu, Beşir Çelebioğlu, Vahap Dizdaroğlu, Nurettin Yılmaz, Mehdin Işık, Haydar Özalp, Necmettin Şeyhoğlu, Mehmet Gedik, Fahir Sabuniş, İsmet Tavgaç, Necmettin Karaduman, Mehmet Topaç, İhsan Bedirhanoğlu, Muhlis Görentaş, İsmail Üğdül, Mehmet Akdemir, Hilmi Biçer, Yılmaz Altuğ, Mükerrem Taşçıoğlu, Talat Sargın, M.Ali Karadeniz, Mustafa Nazikoğlu, Mustafa Parlak, Şaban Tuzcu, Mehmet Akarca, Kemal Birlik, Bahattin Çaloğlu, A.Kurtcebe Alptemoçin.

H.CELAL GÜZEL EKİBİ
(Demokratlar)

Eyüp Aşık, Burhan Kara, Alpaslan Pehlivanlı, Mehmet Çevik, Mehmet Sağdıç, Abdulbaki Albayrak, Gökhan Maraş, Talat Zengin, İhsan Nuri Topkaya, Hayrettin Kurbetli, Mustafa Demir, Yaşar Albayrak,Muhittin Karaman, Yılmaz Sanioğlu, Ömer Faruk Macun, Ersin Koçak, Mehmet Perçin, Arif Ağaoğlu, Zeynel Aslan, Mustafa Kızıloğlu, Barlas Doğu, Faik Tarımcıoğlu, Mehmet Deliceoğlu, Hamdi Özsoy, Nevzat Durukan, İbrahim Özel, Ertuğrul Ünlü, Nevzat Aksu, Abdurrahman Karaman, Nihat Türker, Togay Gemalmaz, Nihat Kitapçı, Mustafa Hilmi Çelebi, Yavuz Köymen, Temal Gündoğdu, Adnan Yıldız, Ercüment Konukman, İrfan Başyazıcıoğlu, Cemil Özbilen, Şevki Göğüsger, Ayhan Reyhan Sakallıoğlu, Mehmet Aydın, Kudbettin Hamidi, Mahmut Karabulut, Şakir Şeker, Aziz Bülent Öncel, Necati Akıncı, Murat Batur, Mahmut Orhon, Veysel Atasoy, S.Ahmet Dalkiran,

MKYK üyesi Eyüp Aşık, Keçeciler ile Yılmaz'ın da kolları sıvadıklarını belirtiyor. Pakdemirli, Hüsnü Doğan ve Keçeciler'in birlikte bir ekip oluşturmak için çalıştıklarını söylüyor.

Demokratlar grubunun önde gelen bir diğer ismi, Burhan Kara. "Başbakan başarılı olursa, hiçbir grup ortaya çıkamaz. Genel Başkan'ın başarılı olup, olmayacağı belirleyecek stratejimizi. Şahsen biz Güzel grubu olarak şimdi bekleme-deyiz."

MKYK üyesi Kara, Mesut Yılmaz için şunları söylüyor: "Hep perde arkasından konuşuyor. Onun için sesi fazla çıkmıyor. Hele bir kendine güvenip, perdenin önüne çıksın." Kara'ya göre, Keçeciler bakanlığı aldı ve köşesine oturdu. Genel Başkanlık isteyip istemediğini bilemiyor. "Ama eskisi gibi olmaz. Kollarını sıvayamaz çünkü, kolları çok kısa!"

MESUT YILMAZ GÜÇLENİYOR

Güzel grubunun dağıldığını belirtiyor Ziya Ercan. Keçeciler'in sağ kolu olarak bilinen Ercan'ın sözlerinde gerçek payı var. Güzel grubu şu an sessiz. Kan kaybettiriyor bu da. Kan akışı Yılmaz grubuna. Birçok milletvekili Mesut Yılmaz'ı ANAP'ı eski günlerine döndürecek lider olarak görüyor.

Yılmaz'a karşı gruplar, ANAP grubu içinde Yılmaz'ın ağırlığını kabul ediyorlar. "Fakat" diyorlar, "Teşkilatta hiç tabanı yok. Kongreyi kazanamaz."

Mesut Yılmaz grubu, kendilerini "liberal yenilikçiler" diye adlandırıyor. ANAP'ın Mesut Yılmaz başkanlığında seçime girmesinden başka çıkar yol olmadığını söylüyorlar. "Yepyeni bir yüz, genç ve dinamik, yurt dışında tanınmış bir isim ve dil biliyor."

Yozgat milletvekili Ahmet Dalkıran Güzel'in destekleyicilerinden biri. Şu an beklemede. Mesut Yılmaz'ın güçlendiğini kabul ediyor. "Keçeciler ile Güzel önümüzdeki kongrede ittifak yapabilirler. Zaten arabalarında felsefi olarak hiç fark yok ki. Yaşamları bile birbirine benziyor."

Mesut Yılmaz'ın güçlenmesi diğer grupları endişelendiriyor. Ve yeni arayışlara yöneltiyor.

REJİMİN MİLLETVEKİLLERİ

ANAP'ta milletvekillerinin bir kısmı da tarafsız. Hiçbir grubu desteklemiyorlar. Faik Tarımcıoğlu bunlardan biri. Tarafsız grubun en büyük endişesi rejimin sıkıntıya girmesi. Tarımcıoğlu kendini rejimin bekçisi olarak görüyor. "Erken seçime evet demem zor. Çünkü muhalefet oylarını artırmıyor. Seçim olursa kimse iktidar olmayacağı için rejim sıkıntıya girer. Yoksa SHP veya DYP'nin iktidara geleceğini bilsem erken seçime evet derim."

Yüzde 70 enflasyona rağmen muhalefetin iktidar olacak oyu alamamasını anlayamadığını belirtiyor Tarımcıoğlu. "Ben halkımın sağduyusuna güveniyorum. Öyle sokak hareketleri olmaz. Tabii bu hiç olmayacağı anlamına da gelmez."

Tarımcıoğlu mutlak surette gelir dağılımı ve bölgeler arasındaki eşitsizliğin giderilmesini istiyor. Yoksa umulmadık durumlarla karşılaşılabileceğini belirtiyor.

ANAP grubunda birçok milletvekili, 1990 yılı içinde erken seçim ihtimali görmüyor. "Ama" demekten de kendilerini alamıyorlar, "1990'ın ne getireceği belli olmaz." □

SONER YALÇIN

MEHMET KEÇECİLER EKİBİ
(Muhafazakarlar)

Kazım Oksay, Hasan Çakır, Mehmet Yüzügüler, İsmail Dayı, Ahmet Edip Uğur Mehmet Ali Doğuşlu, Muhyettin Mutlu, Mustafa Namlı, Abdulkadir Aksu, Vehbi Dinçerler, Mehmet Kahraman, Rıza Şimşek, Ali Rıza Yılmaz, Talat İçöz, Hüsnü Doğan, Adil Erdem Beyazıt, Yasin Bozkurt, Kadir Demir, Mustafa Dinek, Ziya Ercan, Adil Küçük, Ali Pınarbaşı, Mehmet Şimşek, Mehmet Onur, Nuh Mehmet Kaşıkçı, Bülent Çaparoğlu, Nuri Gökalp,Yusuf Bozkurt Özal, Ekrem Pakdemirli, Alaattin Fırat, Mehmet Emin Seydagil, Ahmet Karaevli, Fahrettin Kurt, Murat Batur, Cenap Gürpınar, Cemil Çiçek, Rüşdü Kazım Yücelen.

"Yeni Nesil'de hükümet darbesi"

Yeni Nesil gazetesinin 65 çalışanının işine son verildi. Önceki Çarşamba gerçekleştirilen operasyon gazetenin yazar ve teknik ekip kadrosunu kapsıyor. Gazetenin eski yazarlarından Burhan Bozgeyik işten çıkarma operasyonunu "devletin bir organizasyonu" olarak değerlendiriyor. Bozgeyik, "Üç şeyden rahatsız oldular" diyor. "Birincisi, 11 cildini çıkardığımız *Yakın Tarih Ansiklopedisi*, yani resmi ideolojiye karşı yürüttüğümüz muhalefet, ikincisi, ANAP iktidarına yönelik eleştirilerimiz, üçüncüsü de DYP'yi desteklememiz."

Bozgeyik, *Yeni Nesil*'den çıkarılan ekibin şimdi yeni bir gazeteye giriştiklerini belirtiyor. *Yeni Asya* Pazartesi günü yayın hayatına başlıyor. Bu gazete de 12 Eylül harekatıyla yayınına son verilenlerden. Bozgeyik *Yeni Nesil*'de kalanların ise, *Türkiye* gazetesinden teknik destek alarak yayın hayatlarını sürdürdüklerini söylüyor.

"Muhabir kartımı polis gaspetti"

2000'e Doğru muhabirlerinden Yusuf Arıkanoğlu Elazığ'da polise hakaret ve mukavemet suçundan 4 ay 10 gün ceza aldı; ceza tecil edildi.

22.12.1989 günü, gözaltına alınan üç arkadaşlarının serbest bırakılmasını isteyen Fırat Üniversitesi öğrencileri rektörlük binası önünde toplanmışlardı. Haber yapmak için olay yerine giden Arıkanoğlu polis tarafından zorla binaya sokulmuş, ve muhabir kartı elinden alınmıştı.

Arıkanoğlu kendisinin mağdur olmasına karşın, ceza almasını adalet duygusuyla bağdaştıramadığını belirtiyor ve mahkemenin polisin hazırladığı belgelerle yanıltıldığını ifade ediyor. Yusuf Arıkanoğlu "*2000'e Doğru* dergisinden aldığım 66 no'lu basın kartım, Birinci Şube komiserinde bulunmaktadır. İleride olabilecek herhangi bir provokasyonda kullanılacağı kuşkuları taşıyorum." diyor.

Öğrenciler Abramowitz'i Bilkent'ten kovdular

10 Aralık Çarşamba günü Abramowitz Bilkent'e çıkarma yaptı. ABD Büyükelçisi'nin üniversiteye gelişi öğrencilerden son ana kadar saklandı. Abromowitz, yanındaki iki jeep dolusu korumalar, sivil ve resmi polislerce B-Blok Anfi'ye alındı. Rektör Prof. Mithat Çoruh ve Rektör Yardımcısı Prof. Bülent Bozkurt'tan başka, başta İşletme Bölüm Başkanı Prof. Ümit Berman olmak üzere Amerika'da eğitim görmüş bütün hocalar büyükelçinin konferansında hazır bulundular.

Abramowitz, "dünyanın birçok üniversitesini gezdiğini ve konferanslar verdiğini" belirterek başladı konuşmaya ve salondaki üç yüz öğrenciden bir grup "Yankee go home! Yankee get out of Turkey!" diye bağırmaya başlayınca sustu. Bu sefer Türkçe sloganları dinlemek zorunda kaldı: "Bağımsız Türkiye, yaşasın anti-emperyalist mücadelemiz, kahrolsun emperyalizm, kahrolsun Amerika!" Yuhlar, ıslıklar arasında, "karşılanma biçimine" teşekkür eden Abramowitz, Amerika'daki üniversiteyi anlatmaya başladı. Ama öğrenciler başka şeyler anlatmasını istediler: "Kore, Şili, Arjantin, Libya, Panama'da ne işiniz vardı?" ve daha önemlisi "Türkiye'de ne işiniz var?"

Salonda oturan sivil polisler ve "görevli"ler protestocu öğrencileri sıkıştırmaya, itip kakmaya başladılar. Bilkent Üniversitesi'nin kadrolu eski polis ve subaylardan oluşmuş "güvenlik birimi" de "elebaşı" saptamaya çalıştı. Bilkent'te ABD Elçisi tam bir bozguna uğradı. Daha fazla direnmeden çekip gitti.

Yeni Demokrasi'de gözaltı

Yeni Demokrasi dergisi yayın yönetmeni Mehmet Ali Eser gözaltına alındı. Eser, dergisinin Kayseri temsilcisi Hasan Özaşlamacı'nın tutuklanmasını protesto için yapılan açlık grevinin bitiminde bir basın toplantısı düzenlemişti. Toplantıda, *Yeni Demokrasi* Kayseri temsilcisi Özaşlamacı'nın, üzerinde Fransız düşünürü ve eylem adamı Robespierre'in söylediği "zulmün ve vahşetin olduğu yerde halka ayaklanmasını söylemeyen alçağın biridir" ibaresi yazılı bir takvimi satmaktan dolayı tutuklanması kınanıyordu. Basın toplantısından sonra gözaltına alınan Mehmet Ali Eser'in açlık grevinde olduğu bildiriliyor.

Sedat Karaağaç cezaevinde kanser

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde yatmakta olan sol siyasi hükümlü Sedat Karağaç kansere (malign melanom) yakalandı.

Karaağaç'ın Eskişehir'den Aydın Cezaevi'ne yaptırılan "ölüm yolculuğu" sonrasında vücudunda bulunan bir ben işkenceyle kopartılmıştı. Doktorlar hastalığın bu fiille doğrudan ilişkili olduğunu ifade ediyorlar.

ERUH GARİSAN KÖYLÜLERİ. Yaylaya çıktılar ama, köylerine dönemediler. Siirt-Eruh yolu üzerinde bir yerde "iskan edildiler."

Hogir imzası tekrar sahnede

Kurtalan Jandarma bölüğü. Yüzbaşı konuşuyor: "Evine sivil timleri gönderip, yerle bir ederim. PKK'ya ihanet ettiği için cezalandırıldı şeklinde bir yazı hazırlayıp, Hogir imzası atarım. Bizimle beraber çalışmalısın". Sözlerin muhatabı Bölge Valiliği'nin Güneydoğu dışına çıkardığı sürgünlerden Aydın Kilvan. Kilvan sürgün süresi bitip, bölgeye döndükten hemen sonra Jandarma'ya çağrılmış. "Terbiye etmek" amacıyla konuşuluyor.

"Hogir imzalı bildiri"nin İkiyaka katliamından sonra köye PKK tarafından bırakıldığı iddia edilmişti. "Hogir imzalı bildiri" de ilk kez ortaya çıkıyordu.

Öte yandan Siirt'in Eruh ilçesinde öldürülen 3 köylünün de kim tarafından öldürüldüğü yanıtsız kaldı. Günlük basında Abdullah Kayran, Hacı Kayran ve Ahmet Kayran'ın PKK tarafından öldürüldüğü yazıldı. Ancak bölgedeki söylenti üç Düğünyurdu köylüsünün korucular tarafından öldürülmüş olabileceği şeklinde. Öldürülenlerin korucu olmamak için Siirt'e kaçan kişiler oldukları iddia ediliyor. Kayran'lar Siirt'teki misafirlik sürelerini daha fazla uzatmayarak 9 Ocak günü köylerine döndüler. Akrabalarının "Dönmeyin sizi öldürürler" uyarılarına aldırmadılar. Döndükleri günün akşamı da öldürüldüler.

TMMOB seçimlerinde devlet sağın yanında

TMMOB'a bağlı odaların genel kurulları 20 Ocak'ta başlıyor. Seçimlere sol ve sağ farklı listelerle girecek. Sağcıların sloganı: Meslekte birlik olalım, hakkı hâkim kılalım. Sağ kanat odalarda Devlet Bakanı Cemil Çiçek'in himayesinde örgütleniyor.

Devlet kuruluşlarında idareler solcu, demokrat mühendislerin oy vermesini engellemeye çalışıyor. Yöneticiler kendi istekleri doğrultusunda oy kullanmaları için baskı yapıyorlar. Ayrıca, oy potansiyeli olan özel şirketlere, verilecek oyların rengine bağlı olarak ihale sözleri veriliyor.

Yeni Çözüm'de sosyalizmin sorunları

Aylık sosyalist dergilerden *Yeni Çözüm* "kahrolsun emekçi iktidarları yıkanlar ve sosyalistleri katledenler" kapak manşetiyle bir özel sayı çıkarttı.

Günümüzde sosyalizmin sorunlarının olduğu belirtilen özel sayıda "Kapitalizmin yüzlerce yıllık çıkarcı, bireyci kültürünü kısa sürede yok etmek kolay değil. Kapitalizmin yüzlerce yıllık mirasına karşılık, sosyalizm henüz 72 yıldır pratikte" deniyor.

Yeni Çözüm özel sayısında şu görüşlere yer veriliyor: "Sosyalist iktidar kapitalizmin kiri, pisliği üzerinde, işçilerin, emekçilerin, yoksul köylülerin iktidarı egemen sınıflardan almalarıyla gerçekleşir... Sosyalizmi inşa süreci, iktidarın alınmasından çok daha zor ve sancılıdır...

Biz devrimci sol güçler bu toprakların insanlarıyız ve bu ülkede devrim yapacağız. Bu anlamda iktidarı alma yolumuz, iktidarımızın kuruluşu ve sosyalist inşamız, kendi koşullarımıza özgü olacaktır."

BEKAA'DAKİ AJANLARIN YAKINLARI SORUYOR:

"Çocuklarımızın hesabını kim verecek?"

Yakınları ve tanıyanlar *2000'e Doğru*'ya anlattı. Akıbetleri merak ediliyor. "Şimdi MİT'e başvursak, ilgimiz yok derler. Ölüme gönderip, sahip çıkmıyorlar."

İsmet Akdoğan biraz merak, biraz da öfkeyle soruyor: "Ramazan'ın dört çocuğuna MİT bakacak mı şimdi?" Adıyaman Gergerli Ramazan Akdoğan'ın ağabeyi, İstanbul'da hamallık yapıyor. Önceleri Ramazan da hamalmış. Daha sonra seyyar olarak kot satmaya başlamış. İran'dan kaçıp gelenlerle yakın ilişkiye girmiş. Farsçayı çok iyi öğrenmiş. Anadili gibi konuşuyormuş. Sahte pasaport, döviz kaçakçılığı işlerinden çok para kazanmış. Son durak Uğur Turizm. İsmet Akdoğan "Ne yaptıysa o Uğur Turizm'in sahipleri yaptı" diyor.

Ramazan Akdoğan'ın yakınları sık sık Doğubayazıt'a gidip geldiğini söylüyorlar. İran'a gittiğini de biliyorlar. Hatta İranlı bir sevgilisi varmış. Bu kadın, Ramazan İstanbul'dan ayrıldıktan sonra otelden defalarca nerede olduğunu sormuş. Ramazan'ın karısı ve çocukları köydeler. Yakınları Ramazan'ın sorumsuz, lumpen, paraya düşkün birisi olduğunu söylüyorlar. "Cebinde para durmazdı. Aynı gün milyon da olsa harcardı" diyorlar. Laleli'de bir butik açmış, yürütememiş, bir süre sonra kapatmış. Ağabeyi "Bir yıldır işi yok ama, nereden para alıyor belli değil" diyor ve ekliyor: "Ramazan bulunduğu ortama çok iyi uyum gösterir. Esrarkeşle, esrarkeş, devrimciyle devrimci olur" diyor.

Dokuz aydır görmemişler Ramazan'ı. Küçük kardeşleri, tanıdıkları bir polise sormuşlar. "Araştırmayın, başınızı belaya sokarsınız. Niye arıyorsunuz o soytarıyı?" demiş. Yeğeni Ramazan Akdoğan "MİT'e sorsak akibetini bilir mi?" diye soruyor telefonla. Yanıtını da kendisi veriyor: "Şimdi sahip çıkmaz, ilgimiz yok derler. Oraya göndermişlerse, çocuklarına da baksınlar" diyor. Ramazan Akdoğan en son Suriye'den aramış yeğenini. Sonra haber alamamış.

7 OCAK TARİHLİ KAPAĞIMIZ

Cihangir Şanal'ın ODTÜ'de öğrenci olan yeğeninin de sorusu aynı. "Cihangir'in durumu hakkında kimden bilgi alabiliriz? Sorumlusu ortaya çıkar mı?"

Tacim Daş'ın İzmir'de kundura mağazası sahibi ağabeyi Mustafa Daş da "insaniyet namına" konunun aydınlığa kavuşturulmasını istiyor. "Kardeşimiz sağ mı? Tacim'i Bekaa'ya kim gönderdi? Kime soracağız?" diyorlar.

"Bekir Çaypınar'ın öz ağabeyiyim" diyor telefondaki ses, "Akıbetini nasıl öğrenebiliriz?" Cengiz Polat'ın yakınları da merak ve kaygı içinde "O daha çok küçüktü" diyorlar.

"CÜMLELERİ EZBERLETİLMİŞ"

Bekir Çaypınar'ın "Askerden firar etmesine yardım etti" dediği kişi Ömer Yeşilay. 12 yıl cezaevinde kaldıktan sonra Denizli'ye kışlaya kelepçeli olarak getirilmiş. Bekir Çaypınar bölük çavuşuymuş. Ömer ve yanındaki kelepçeli arkadaşına ilgi göstermiş, tatlı ısmarlamış. Ömer Yeşilay, "Hemen bize siyasi geçmişini anlattı" diyor. Ağabeyini Dev-Yolcu, kendisini Kurtuluşçu olarak tanıtmış. ODTÜ İnşaat mezunu olduğunu ve müteahhitlik yaptığı yalanını söylemiş. Çaypınar'ın ifadelerini okuyan Yeşilay, "O zaman da askerde böyle propaganda yapmasına şaşırmıştım. Ama bize söylediği cümleleri ezberletilmiş. PKK hakkında söyledikleri aynen ifadesinde de geçiyor" diyor. Bekir, Yeşilay'ın kaçması için yol göstermiş. Nereye gideceğini sormuş. PKK'nın sorgusunda da "Örgüt onu yurtdışına çıkaracaktı, bir ilişki kurarım diye yardım ettim" diyor.

"BİRARAYA GELİP, MİT'E GİTSEK Mİ?"

Geçen sayımızda isimleri yayımlanan, Bekaa'da ajan olarak yakalanan kişilerin yakınları merak içinde olduklarını söylüyorlar. PKK'nın itiraflarını samimi buldukları ajanları "rehabilite" ettiklerini duymuşlar. PKK bu durumdakilere silah vermiyor. *2000'e Doğru* muhabirleri Mahsun Korkmaz Akademisi'nde rehabilitasyona tabi tutulanları da gördüler. Derslere katılıyorlar, yakın ilgi ve denetim altında tutuluyorlar.

Muzaffer Tahta ve Tacim Daş'ın öldürüldüğü söylentisi iki ay önce yaşadıkları çevreye ulaşmış. Cihangir Şanal *Serxvebun*'da yayımlanan itirafında "Parti beni affetti" diyor. PKK'nın Batı Almanya'da yayımlanan aylık gazetesi *Serxvebun* Bekaa'da yakalanan ajanların itiraflarını yayımlıyor. Gazetenin Eylül, Ekim, Kasım, Aralık sayılarında, Fevzi Açıkgöz, Vakkas Çetindağ, Cihangir Şanal, Dursun Çınar (Çarli), Ramazan Akdoğan'ın itiraf ve çağrıları yayımlandı.

Aileler, "Biraraya gelip MİT'e gitsek, çocuklarımızın hesabını verebilirler mi? Sonuç alabilir miyiz?" diyorlar. □

ADNAN AKFIRAT

SP GENEL BAŞKANI FERİT İLSEVER

"İşte parti, işte program!"

"Gürkan ve Baştürk'ün yeni partisi olsa olsa 'milletvekilliği partisi' olabilir". Kuruçeşme toplantıları konusunda: "Sol, masa başı tartışmalarla ya da ilkeler üzerine 'al gülüm, ver gülüm' tutumlarıyla birleşmeyecek."

Sosyalist solda yeni partileşme tartışmaları geçen hafta canlandı. *2000'e Doğru*, şubat ayında üçüncü kuruluş yılını kutlayacak olan Sosyalist Parti'nin Genel Başkanı Ferit İlsever'le yeni partiler konusunu görüştü.

— *Soldaki parti kurma girişimlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?*

— Boş çabalar olarak değerlendiriyorum. Bunlar, boşuna vakit ve enerji israfıdır. Solda "boşluk" olduğunu ileri sürenler uykudadır. Boşluk bunların kafasındadır. Gerçeğe bakmak lazım. İşte program, işte örgüt: Sosyalist Parti!

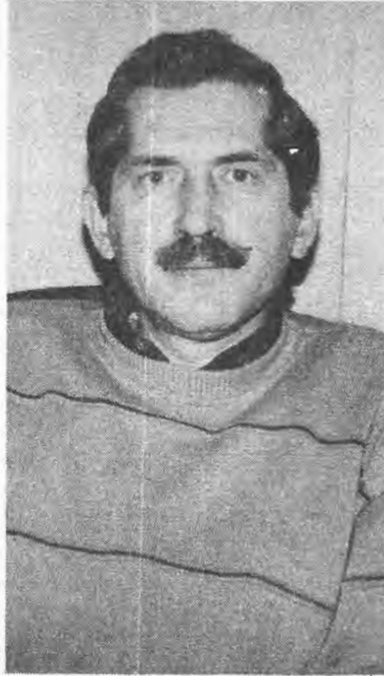
Öncelikle Sayın Aydın Gürkan'ın, Sayın Abdullah Baştürk'le birlikte başlattığı girişim hakkında... Bunların sorunu boşluk doldurmaktan önce, nasıl bir parti kuracaklarına karar vermektir. Sosyalist mi, sosyal demokrat bir parti mi? Amaçlanan, sosyal demokrat bir partiyse, bu alan fazlasıyla dolu. Kendileri oradan gelmediler mi? Ülkemizde sosyal demokrasi iflas ederken, yeni bir sosyal demokrat parti... Niyetleri buysa, o partinin akıbeti de SHP'den farklı olmayacak.

Sosyalist bir parti düşünülüyorsa, o zaman da nasıl bir sosyalizm sorusu gündeme geliyor. Anlaştıkları bir programları var mı? Bu sorulara net yanıt verilmezse, o parti "milletvekilliği partisi" olmaktan öteye gidemez.

Diğer girişimler ise, devrimcileri mücadele dışı tutma veya onları bir kenara iterek reformcu bir partiye yer açma heveslerinin ürünüdür. Ülkemizin katı gerçeği karşısında bunların hepsi boş hayallerdir.

Niye böyle iddialı konuşuyorum? Çünkü ortada bir SP gerçeği var.

SP programı, köklü bir kapitalizm eleştirisinden çıktı. Ve bugün en karalandığı koşullarda işçi sınıfı hareketinin devrimci mirasını benimsedi. Bu program, düzenin biricik alternatifidir. Ülkenin geleceğine, emekçilerin penceresinden bakmaktadır. Bu programı emekçiler beğeniyor, sosyalistler beğeniyor. Öyleyse SP, programıyla solda önemli bir yere oturdu.

SP Genel Başkanı Ferit İlsever.
Fotoğraf: FETHİ ÖZALP

SP solda örgütlü biricik güçtür. SP, 48 il, 230 ilçe örgütüyle, önündeki her kavgaya örgütlü girme avantajına sahip. SP krizi gördü. Emekçilerin krize karşı hazırlanmasını temel hedef olarak benimsedi. Bu amaçla net ve köşeli tutumlar aldı. Solda birliği mücadelenin ve sınıfın ihtiyaçlarının önüne koyan anlayışlarla mücadele etti. SP, sosyalist solda, önümüzde yapılacak ilk seçimlere katılmaya hak kazanan biricik partidir. Programı Anayasa Mahkemesi'nde aklandı ve tüm devrimcilerin yararlanacağı yasal bir mevzi elde edildi. Böylece SP, örgütlü gücüyle de solda önemli bir yere oturdu.

SP'yi buldozere benzetiyorum. Yolu açtı. Buldozer varken, kazma kürekle uğraşmak saçma değil mi? SP'yi muhafazakârlıkla suçlayanların bu gerçek üzerinde de düşünmelerini dilerim.

— *Bu anlattıklarınıza karşılık, Kuruçeşme toplantılarını nereye koyuyorsunuz?*

— Bu toplantıları bir sol parti çabasının gerektirdiği ciddiyetten uzak görüyorum. Sol, masa başı tartışmalarla ya da ilkeler üzerinde "Al gülüm, ver gülüm" tutumlarıyla birleşmeyecek. Bunların elinde bir oyuncak: Birlik! Oyna, oynayabildiğin kadar... Kriz derinleşirken, işçi ve emekçiler ayağa kalkarken, Kuruçeşmeliler bunu seyrediyor. Sosyalistler ancak bu mücadeleler içinde yer alarak, sınıf içinde kuvvet olarak birleşebilir. Bu yüzden Kuruçeşme'den ciddi bir şey çıkmayacak. Zaten burada yer alan birçok devrimci de bu gerçeğin farkında.

— *TBKP'yi nasıl değerlendirip, nereye koyuyorsunuz?*

— Bu girişim hakkında SP dahil, bütün sol söyleyeceğini söyledi. Açıkladıkları programla, düzenden yana, reformcu bir girişimdir. SHP ve DSP ortadayken, TBKP programına ne gerek var, anlamak mümkün değil. Ayrıca kendilerini hiç yenilemediler.

— *Sosyalist Parti kurulalı iki yıl oldu. Erken davranmadınız mı?*

— Bugün halkın mücadele düzeyine baktığımızda, geç bile kaldığımız anlaşılıyor. Bir sosyalist parti niçin kurulur? Kitlelerle birleşmek için. İşçi sınıfının mücadelesi bugün solun çok önünde. 12 Eylül'ün sola indirilen darbeden sonra sol, sınıfın gerisinde kaldı. SP, bu arayı kapatma ihtiyacıyla kuruldu. Ve hızla kapatıyor. Devrimci bir partinin kuruluş zamanını aydınların tartışmayı tüketme ihtiyacı değil, halkın ihtiyaçları belirler. Bu açıdan baktığımızda, keşke bir, iki yıl daha önce kurulabilseydik diyorum.

GÜRKAN VE ARKADAŞLARINDAN GERİ ADIM

"Bir kuruluş niyeti bildirisi bile değil"

Gürkan ve arkadaşları Aybar'dan koptular. Yapılan açıklama hiçbir konuya netlik getirmiyor. Bulanıklık temelinde birlik arayışı, girişimcileri dağılma sürecine sokuyor.

SHP'den ayrılan Gürkan ve arkadaşları cuma günü Ankara'da bir basın toplantısı yaptılar. Gürkan'la birlikte 15 milletvekilinin imzaladığı açıklamayı basına SHP kurucu Genel Başkanı Aydın Güven Gürkan okudu. Açıklama, "Sol siyasetin kitle tabanında elden geldiğince geniş bir görüş birliğini sağlamayı" hedef alıyor.

AYBAR'LA GÖRÜŞMENİN NİTELİĞİ

Basın ve kamuoyu aynı günlerde Mehmet Ali Aybar'ın Ankara'ya gelip Gürkanlarla görüşeceğini öğrenmişti. Milletvekillerinden birinin *2000'e Doğru*'ya söylediğine göre Aybar konusu, yeni parti girişimiyle ilgili toplantılarda tartışmalara yol açtı. Hem Baştürk, hem de Gürkan, bu toplantıda Aybar'la görüşmelerinin basına yanlış aktarıldığını söylediler. Gürkan, Aybar'la görüşmeye giderken basının habersiz olduğunu sanıyordu. Oysa kapıda gazetecilerle karşılaştı ve şaşırdı. Aybar'ın konuya değişik bir görüntü vermek istediği anlaşılıyordu. Toplantılarda, milletvekilleri bu türden görüşmelerin Aybar'la sınırlı tutulmasını eleştirdiler.

Hatta Gürkanlarla birlikte hareket edenlerin İstanbul kanadından bazı politikacılar, *2000'e Doğru*'ya, Aybar - Gürkan, Aybar - Baştürk görüşmelerinin grup içindeki liderlik sorununa ilişkin olduğunu söylediler.

FİKRİ SAĞLAR BEKLENİYOR

Gürkan yaptıkları açıklamanın partileşme sürecinin hangi aşamasını belirlediğine ilişkin soruya, "Bu bir parti kuruluş bildirgesi değil, hatta bir kuruluş niyeti bildirgesi bile değil" yanıtını verdi. "Solda bir boşluk" vardı, amaçları bu boşluğa dikkat çekmekti.

Kemal Anadol gruptan, "Şimdiki ihtiyaç bir Marksist partidir" diyerek ayrıldı. Kamil Ateşoğulları ve Hüsnü Okçuoğlu ise düşünüyorlar. Okçuoğlu, "Anadol gibi düşünüyorum ama tabanım sosyal demokrat" diyor.

Ayrıca beklentiler var. Gerçi, "Gözümüz SHP kurultayında değil" sözü sıkça duyuluyor, ama yeni partinin hem televizyondan yararlanabilmesi, hem de seçimlere katılabilmesi için 20 milletvekili bularak Meclis'te grup kurması yaşamsal. İster istemez kulaklar SHP'nin "yenilikçi"lerinde. Kurultaydan onları doyuracak bir sonuç çıkmazsa, yeni kopmalar bekleniyor. Kulislerde, sıkça yinelenen haber, Ertuğrul Günay, Yakup Kepenek, İsmail Cem ve Ercan Karakaş'ın böyle davranacakları yönünde. Ama asıl beklenti Fikri Sağlar'dan, sonra öteki isimler sıralanıyor: Veli Yıldırım, Sedat Doğan, Veli Aksoy, Ali Uyar...

NETLEŞMENİN BÖLÜCÜ ETKİSİ

Gürkan ve arkadaşlarının tartışmaya sundukları açıklamadan nasıl bir parti istediklerini anlamaya olanak yok. Daha doğrusu öteki sosyal demokrat partilerden bu girişimi ayırt etmeye yarayacak işaretler yok.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN. "Aybar'la görüşme, başkalarıyla yapılacak görüşmeler sınıfından.

"Siyasal yelpazenin daha belirgin sınıfsal temellere oturtulması" gibi nesnelliklere ilişkin temennilerden; "özgürlük, katılımcılık, çoğulculuk ve demokrasi gibi" söyleyenin rengini açığa vurmayan genel söylemlerden, "emek yandaşı" gibi her yöne çekilebilecek formüllerden oluşan bir açıklama nasıl bir etki yapabilir? Herkesi çağırır gibi görünse bile, özellikle SHP tabanında "Bizimkiler de bunları söylüyor" yargısını beslemez mi?

Kürt sorunu konusunda ise açıklama öylesine çekingen ki, SHP Genel Merkezi, "Bunun için mi ayrıldılar?" dese yanıt bulunamaz. Gürkan bu konudaki soruyu, "Üniter devlet ve Türkçenin resmi dil olmasını savunan" eski bir basın açıklamasına gönderme yaparak cevap verdi.

BOŞLUK NASIL DOLAR?

En küçük bir köşeli açıklamanın bile birliği bozacağı gibi bir endişe algılanıyor. Demek ki, her şey kırılgan, her şey dengede. Program konusundaki ciddi bir girişimin zorlu tartışmalar doğuracağı şimdiden belli. Ancak açıklamada imzası bulunan milletvekilleri, "önemli olan program değil, biz eylemimizle farkımızı koyacağız" diyorlar. Ne olursa olsun, zaman, bulanık ve kararsız politik girişimlerin kezzabıdır.

Hele Türkiye'de. Türkiye net politikalar dönemini yaşıyor. "Solda boşluk var" duygusunun kendisi de bu gereksinimden buharlaşıyor. Boşluk ancak net politikalarla, örgütlü güçle doldurulabilir. Bulanıklık ise parti tabelası altına alınsa bile sorunu çözmeyecek. Kaldı ki, parti tabelası bile açıklığa bağlı.

Baykalcılar ise kurultayda tüzüklerini değiştirerek, son ihraçları kaldırmanın yolunu bulacaklarını söylüyorlar. Dönen olur mu? Olmaz, diyor ayrılanlar, kesinlikle olmaz!

HASAN YALÇIN

8 ÖĞRENCİ DERNEĞİ YÖNETİCİSİ

"Düşünene disiplin cezası"

2000'e Doğru'da bir araya gelen Ankaralı dernek yöneticileri bilimin, kapitalizmin hizmetine sunulduğu savunuyorlar. İslamcı öğrencilerle birlikte hareket etmeyi doğru bulmayan dernek yöneticilerine göre, öğrenci gençliğin acil ihtiyacı federasyonlaşmak.

Öğrenci derneklerinin yöneticileri ve bir grup öğrenci *2000'e Doğru*'ya aslında, Ankara'daki son bir ay içinde meydana gelen "gözaltılar ve tutuklamalar"ı anlatmaya geldiler. Randevu amacına göre, öğrenciler "baskılara karşı nasıl bir tavır geliştirilmesi gerektiğini" de tartışacaklardı. Ancak, 8 öğrenci derneği yöneticisi ve diğer öğrenciler bir araya geldiklerinde "tartışma konusu" üzerinde "sınırlama" getirmenin "sakıncalı" olduğu sonucuna varıldı. Resmi dernek yöneticisi dışındakiler "her hangi bir spekülasyona meydan vermemek" amacı ve "polis baskısından korunmak için" yalnızca "bilgilendirme" amacıyla konuştular, söylediklerinin adlarıyla yazılmasını istemediler.

ANKARA'DAKİ 8 ÖĞRENCİ DERNEĞİ TEMSİLCİLERİ **2000'E DOĞRU** BÜROSUNDA.

Öğrenci derneği yöneticilerinin ilk birleştikleri ortak payda devletin bir "baskı kurumu" olduğu. YÖK ve Üniversitelerin de 12 Eylül'le birlikte eğitim alanının baskı kurumu olarak düzenlendiği saptaması ise, ikinci ortak payda.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yönetim Kurulu Üyesi Cemal Akyürek , öğrenci hareketine devletin baskısını, "devletin toplumun bütün kesimlerine baskısı"ndan ayırmıyor: "Amaç, üretilen bilgiyi düzenli olarak sermayenin emrine vermek ve sermayeyi yaşamın bütün alanında egemen kılmak..." Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Öğrenci Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Celalettin Uludağ, 12 Eylül'ün "üniversiteyle özel ilgilendiği"ne dikkat çekiyor. Üniversite' de "iç-içe geçmiş baskı" ayrıştırılmasıyla "işe başlanılması gerektiği"ni söylüyor.

ODTÜ, Hacettepe, Gazi Üniversitesi başta olmak üzere Ankara'da yüzlerce öğrenci "disiplin cezası" almış durumda. Ve yüzlerce öğrencinin hem DGM'de hem de üniversitelerde "sudan suç"lardan yargılanmaları sürüyor. Disiplinsizliğin en çok yaşandığı yerler de yurtlar. Örneğin ODTÜ 5. Yurt'ta 26 Aralık günü kantinde şarkı söyleyen 50 kadar öğrenci hakkında "yurttan kesin ihraç" talebiyle soruşturma açıldı. 6. Yurt Müdürü Yılmaz Sert, jandarmaya teslim ettiği Cenk Kurt adlı öğrenciyi, öğrenci gözaltından çıkıp "beni niye teslim ettin" diye sorduğu için yurttan kovuyor, disiplin kuruluna veriyor. Yılmaz Sert 5. Yurt Müdiresi Aysel Sert'in kocası. Yine ODTÜ suyuna kanalizasyon karıştığını hıfzısıhha raporuyla belgeleyip belgeyi dernek kapısına asan öğrenciyi de Yurtlar Müdiresi Rafiye Karahan disiplin kuruluna verdi.

ODTÜ-ÖD Başkanı Yılmaz Kartal, "üniversitenin her yönüyle baskıdan başka bir şey vermediğini" söylüyor: "Öğrencinin düşünmesi baskı görmesi için yeterli. Yani sosyalist olmasına gerek yok." Baskının, toplumun her kesimine uygulandığını belirtiyor. Saldırılar karşısında öğrenci gençliğin ne tür bir görevi olması gerektiğini de şöyle açıklıyor: "12 Eylül sonrası derinleşen ve yoğunlaşan ekonomik, siyasi, ideolojik ve fiziki saldırılara karşı kısaca, 12 Eylül'ün kurumlarına ve onun bekçiliğini yapan resmi güçlere karşı meşru ve kitlesel bir biçimde demokrasi mücadelesini yükseltmek..." Kartal'ın buna ilişkin bir de somut önerisi var: "Öğrenci dernekleri meşru ve fiili federasyonunu oluşturmalı. Ancak, yasal çerçeveye sıkıştırılan ve birim derneklerinin inisiyatifini yok eden merkeziliğe de karşı olmak gerekir..."

Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Öğrenci Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Türkhan Kızmazarslan'ın "örgütlenme" önerisi de federasyon yönünde: "Üniversiteli kendini yönetemezse yarın ülkeyi nasıl yönetecek. Geleceğimizi ipotek altına almak isteyenlere karşı olalım. Federasyonlaşarak öz gücümüzü geliştirelim..." Türkhan Kızmazarslan, baskıların "aşılacağı"na inanıyor: "Gerici dernekler yasasını aşarak meşrulaştık. Kazanımımız sürmeli. Öğrenciler derneklerde 'basılma' korkusu altında oturmamalı." Kızmazarslan tartışmada bulunan tek bayan dernek yöneticisi.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği Başkanı Eyüphan Başar, öğrenciye yönelik baskıyı üçe ayırıyor: "Yasal, fiili ve ideolojik baskı... Dernekler yasası, YÖK yasal baskı. Polis ve jandarma ise, fiili baskı uyguluyor. Derneklerin arkasında gizli örgütler olduğu safsatasını yayan idarenin her türlü tavrı da psikolojik baskı-

DEVRİMCİ VE İSLAMCI GENÇLER TARTIŞIYOR

Ortak forum olur mu?

Devrimci gençler, Müslümanların anti - faşist anti - emperyalist tavırlarının samimi olmadığı kanısını taşıyorlar. Müslüman gençler ise ortak forum konusu ne olur sorusuna, Amerika'nın Panama'ya müdahalesi diyorlar.

Üniversitelerdeki devrimci gençler son günlerde Müslümnan gençlerle ortak forum yapıp yapamayacaklarını tartışıyorlar. *2000'e Doğru* bu konuda üniversite öğrencileri ile görüştü.

İTÜ bu tartışmanın en yoğun olduğu üniversitelerden birisi. Bu tartışmaların birinde *2000'e Doğru* da bulundu.

"İTTİFAK MÜMKÜN DEĞİL"

İTÜ öğrencisi ve *Yeni Demokrasi* okuru Murat, "Bir ittifak mümkün değil. Söyledikleri ya da niyetleri, mevcut düzeni eleştirici olabilir ama eylemleri demokratik mücadele veren insanlara ket vuruyor" diyor. Murat'ın sözleri üzerine öğrenciler Müslüman gençlik ile ülkücü gençliğin birbirlerinden farklı olduğunu vurguluyorlar. İTÜ İnşaat Mühendisliği öğrencisi Nihat, "Müslüman gençlikle daha yeni tanışıyoruz. Geçen yıllarda özellikle çatışmaya girmemeye dikkat ediyorduk. Bu yıl içinde belirli olaylara paralel olarak güçlerini göstermeye çalıştılar" diyor ve örnek veriyor. "İTÜ devrimci gençliğin en güçlü olduğu fakülte. Burada çıkardıkları olayda, 'Bakın biz inşaatta bile eylem yapabiliyoruz' demek istediler." Devrimci gençler arasında bu olaya farklı tavır alanlar var. Bazıları şiddetle karşı çıkarken diğer bir grup da ılımlı tavır alıyor. Ama hepsinin de ortak olduğu nokta Müslüman gençliğin kullandığı anti-faşist anti-emperyalist sloganlarının içten bile olsa anlam taşımadığı idi.

CİNS AYRIMCILIĞI ENGEL

Tartışmada yer alan *Yeni Aşama* dergisi Yazı İşleri Müdürü ve İTÜ fizik öğrencisi Ercüment devrimci gençlik içerisindeki tavır farklılığının nedeninin sosyalizmin farklı anlaşılmasından kaynaklandığını belirtiyor. "Tekelci sermayeye karşı orta burjuva hareketi devlet katmanlarında Müslüman gençlik hareketini kullanarak bir denge unsuru yaratmaya çalışıyor" diyor. Müslüman gençler arasında kendilerini anti-şovenist olarak tanımlayan bir grup var. Bu konuda Ercüment, Bunun ümmetçilik ekseninde olduğunu ve Kürtleri de kitleleri içine alma amacını taşıdığını iddia ediyor ve şöyle devam ediyor. "Cins ayırımcılığına karşıtlık bunlar için olanaksız. Adamların kitaplarında var: İşte Nisa suresi, işte Bakara suresi. Bunlar kitaplarında varken bizimle ortak bir zemin oluşturacaklarını sanmıyorum" diye belirtiyor.

"ÖNDERLİĞİMİZİ KABUL EDERLERSE"

Müslüman gençliğe alınan tavrı eleştiren öğrenciler yapılması gereken daha önce olduğu gibi pankartlarını yırtmak, forumlarda konuşmasını engellemek olmamalı diyorlar. Murat, "Her forumda bu insanlar konuşturulmalı ve kitle önünde görüşleri çürütülerek teşhir edilmeli. Forumlarda konuşturmamak kendilerine kitle içinde destek sağlar". Eylem birliği konusunda önderliğin kimde olacağının önemli olduğunu vurgulayan Murat şöyle devam ediyor. "Bu demokratik mücadelede önderlik sorunu. Önderliğimizi kabul ederlerse elbette eylemde birlik olur. Özellikle polis konusunda. Adamlar, 'Kahrolsun polis' derken 'sus bağırma'mı diyeceğiz. Ama eylemde birlik derken sol içindeki eylemde ajitasyon ve propaganda özgürlüğü bunlar için söz konusu olamaz. Biz, 'kahrolsun faşizm' diyeceğiz onlar, 'Yaşasın İslam devrimi' diyecek, bu olamaz" diyor.

İstanbul Teknik Üniversitesi'nden ayrıldıktan sonra İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne uğradık. Kendisini TBKP'li diye tanıtan Ali Ekber Irmak'la görüştük.

"SOMUT ÖNERİLERİ TARTIŞIRIZ"

Müslüman gençliğin şu anda üniversiteye yönelik somut hedefleri olmadığını belirten Ali Ekber, "Müslüman gençler dahil tüm politik güçlerle kendi politik görüşlerimizi tartışırız. Ancak bunun sonucunda ortak bir hedef çıkabilmesi için üniversite yaşamına ilişkin somut önerilerle gelmeliler. Ama bu doğrultuda bir çabayı şimdiye dek onlardan hiç görmedik" diyor.

"SOL OLGUNLUKLA GELİRSE"

Basın Yayın Yüksek Okulu kantininde Müslüman öğrencilerle görüştük. İsmini açıklamayan bir öğrenci, "Ortak forumda ABD'nin Panama'ya müdahalesi, TCK'nın antidemokratik maddelerinin hepsinin 141-142 ve 163. maddelerinin kaldırılması konularında forum yapabiliriz" diyor. Ayşe Doğu "En temel insan haklarının engellenmesine karşı ortak faydalar bulunabilir" diye belirtiyor. Yıldız Üniversitesi öğrencisi Abdurrahman, "Sol olgunlukla gelirse ortak platformda bulunabilirim. Ama, astığımız afişleri, ayetleri indiriyorlar nasıl birlikte olabiliriz. Kendi aralarında bile tahlil farklılığına tahammülsüzler" diyor. □

ATİLLA ÜÇBUDAK

dır..." Eyüphan Başar, "özgün üniversite-mütevelli heyet" aldatmacasına da "uyanık" olunması gerektiğini söylüyor. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Derneği Başkanı Ali Raif Falcıoğlu da "mütevelli heyet" tartışmasına katılıyor: "Bu kapitalizme ara eleman yetiştirme çabasının bir parçasıdır." Falcıoğlu, "baskıya en çok maruz kalanların sosyalistler olduğu"nun altını çiziyor. "Sosyalistlerin örgütlenme istencinin düzeni ürküttüğünü" söylüyor. Hacı Yıldız'ın saptaması da ilginç: "Sosyalist Kürt öğrenciler asıl baskıya uğrayanlar. Sosyalistlik ve Kürtlük düzenin gözünde kötü iki şey..." Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Öğrenci Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Musa Gül, "baskının münferit olmadığı"nı hatırlatıyor: "Toplumsal muhalefet geliştikçe baskılar iyice kurumsallaşacaktır..."

Öğrencilerin hiçbiri İslamcı öğrencilerle birlikte hareket etmekten yana değil. Cemal Akyürek, "İslamcı, tefeci bezirgan, sermayenin temsilcisidir. Bunlar aynı zamanda emperyalist sermaye ile işbirliği yaparak halkı sömürmektedir" diyor. İslamcıların, "halk örgütlenmeleri dışında ve karşısında olduğu"na dikkat çekerek "sınıfsal öz"lerine değiniyor. Yılmaz Kartal anti emperyalist ve anti faşist olmalarını pek "ciddi"ye almıyor. Onların, "siyasi taleplerinizi bırakın, sizinle birlikte tavır koyalım" önerisini ise, "biz üniversitenin siyasallaşmasını istiyoruz" gerekçesiyle reddediyor. Türkhan Kızmazarslan ise, "devletin himayesinde olmaları"na önem veriyor. Eyüphan Başar da "İslami ideolojinin sürekli sol karşısında dalgakıran görevi yaptığını" vurguluyor... □

SURİYE-IRAK-TÜRKİYE / SU SORUNU TARTIŞILIYOR

Fırat, kimyasal silah gibi

Amerikalı, İsrailli ve Arap uzmanların ortak görüşü: "Önümüzdeki 10 yılda savaş su yüzünden çıkacak." En tehlikeli su hattı Dicle ve Fırat. Türkiye'nin su kesme kararı politik. Araplar Ankara'ya müdahale edecekler.

Mısır'ın dış ilişkilerden sorumlu Devlet Bakanı Butros Gali, Ortadoğu'daki yeni bir savaşın politik nedenlerden değil, su yüzünden çıkacağını söylüyor. Bölgedeki uzmanların görüşü de böyle: "Diğer doğal kaynakların yanında su, önümüzdeki 10 yıla damgasını vurabilecek. Hatta bölgesel anlaşmazlıkların temelini bile oluşturabilecek." İlginçtir ABD'nin başkenti Washington'daki Stratejik ve Uluslararası Araştırmalar Merkezi, bölge ülkeleri arasında çatışmalara yol açabilecek önemli su kaynaklarını şu biçimde sıralıyor: Dicle, Fırat, Seyhan, Ceyhan (Türkiye, Suriye, Irak, İsrail) El Yermuk (İsrail-Ürdün) Alleytani (Lübnan-Suriye-İsrail), Nil (Mısır-Etyopya) Şatt-ül Arap (Irak-İran).

Amerikalıların bu görüşü, İsrailli uzmanların yaptıkları saptamayla çakışıyor. Ülkenin tarım işlerinden sorumlu bir müdüre göre, bölgedeki su bunalımı ayarlanmış saatli bomba gibi.

Çeşitli Arap dergileri bölgedeki su kaynaklarına ilişkin sorunları, kapak konusu yaptılar. Örneğin, Londra'da yayımlanan Suudi Arabistan yanlısı *El Mecelle*'nin 10-16 Mayıs 1989 tarihli nüshasında başlığı "Arapların Su Savaşı"ydı. 18 Aralık 1989 tarihli FKÖ yanlısı yayım yapan ve Fransa'da çıkan *El Yom El Sabiu* dergisi daha özgün bir kapak sundu: "Türkiye ve Araplar Arasında Su Savaşı."

"SURİYE'NİN İDAMI"

Dergi, Türkiye-Suriye arasındaki sorunun çok boyutlu olduğunu ama, özellikle de politik bir nitelik taşıdığını belirtirken tarihi bir sıra izliyor: '30'lu yıllarda Hatay sorunu, '40'larda Türkiye'nin Halep'e akan suyu kesmesi, '50'lerde Bağdat Paktı adına Türkiye'nin Suriye'ye düşmanlğı, gene her iki ülkedeki azınlıkların mülkiyet sorunları vb. Bu dönem aynı zamanda Ankara'nın Bağdat hükümetiyle arasının iyi olduğu bir dönem olarak göze çarpıyor. Özellikle de Suriye-Irak anlaşmazlığına paralel olarak Ankara hükümetleri Irak'la çeşitli ekonomik anlaşmalarının çerçevesini genişletiyor. İskenderun'a kadar uzanan petrol boru hattı bunun bir örneği. '60'lı yıllarda Şam, özellikle de Hafız El Esad Türkiye'ye karşı tutum aldı. Bu bağlamda Ermenileri ve daha sonra çeşitli Kürt hareketlerini destekledi. Türkiye ise, '70'li yıllardan başlayarak Suriye karşıtı Bazı İslamcı akımları destekledi. Dergiye bakılırsa Türkiye, Suriyeli İslamcılara (Müslüman Kardeşler) sınırda geçiş ve barınma kolaylıklarıyla bir takım askeri olanaklar sağlıyor. Gene Türkiye, çok sayıda Suriyeli Yahudi'nin İstanbul üzerinden İsrail ve Avrupa'ya göçmesine yardımcı olmuş.

"SU SAVAŞI"

Suriye-Türkiye anlaşmazlığında tarihsel, coğrafik ve etnik bir boyut olduğunu da söylemek olası. Tüm bu nedenlere güncel bir ek: Son dönemlerde İsrail-Türkiye kaçamak ilişkileri, PKK sorunu, Tapu Kadastro'ya ait uçağın gizemli düşürülüşü, su silahı. Türk ordu yetkililerinin son zamanlarda ortaya attıkları "güneyden gelen tehdit" görüşü de buna bağlı. "Her şeyini Fırat'a göre ayarlamış Suriye açısından su silahı, kimyasal silahlardan daha etkili ve tehlikeli. 13 Ocak'ta geçici olarak kesilecek olan sular, 'Suriye'nin idamı', 'Irak'ın da felç edilmesi' anlamına geliyor." Dergi böyle yazıyor. Su kozu o denli önemli ki *El Yom El Sabiu* bunu, "Sadece Suriye ve Irak'ı değil, tüm Arap aleminin ulusal çıkarları ve güvenliğini tehdit eder" nitelikte buluyor. Ayrıca Ankara hükümetinin kararının, ekonomik değil, politik olduğunu vurguluyor. Derginin bu durum karşısında önerisi şu: Öncelikle Suriye ve Irak birleşmeli ve sonraki aşamalarda Arap ülkeleri duruma müdahale etmeli. Yoksa işin sonu felakettir. Derginin çağrısı biraz sonuç verdi: 10 yıldır ilişkileri kesik olan Irak-Suriye teknik heyetleri ilk kez bu konu için bir araya geldiler. Türkiye Fırat'ın silah olmadığı konusunda ısrar etedursun, şu soru hâlâ geçerli: Saatli bombanın ibresi geriye doğru mu sayıyor? □

FAİK BULUT

FİRAS'LA TÜRKİYE'DE SON BULUŞMA

"Yakında Filistin'de röportaj yapacağız"

Firas, dünyadaki gelişmelerin Filistin davasını olumlu yönde etkileyeceğini düşünüyor. Filistin Büyükelçisine göre Malta'da Bush ve Gorbaçov Ortadoğu'yu ağırlıkla ele aldılar.

25 Ocak akşamı Abu Firas'ı belki de son kez göreceğiz. Büyük Ankara Oteli'nde vereceği "Hoşçakalın" resepsiyonunda. Ayrılışı bir diplomatın ayrılışı gibi olmayacak bizim için. Firas'ın diplomatlıktan daha ağır basan bir yanı var: Özgürlük savaşçısı olmak.

Kafamızda bir yazı yazmak, bir röportaj yapmak düşüncesi yok FKÖ temsilciliğine girerken. Bir dosta biraz daha uzun "güle güle" diyebilmek, tadını unutmayacağımız son bir sohbet arzusu.

L.DOĞAN TILIÇ, ABU FİRAS VE HASAN YALÇIN. Vedalaşır gibi değil, halay çeker gibi.

"YÜZLERCE ANIYLA AYRILIYORUM"

Firas'ı odasında, yol hazırlığı içinde buluyoruz. Bazı kitapları, eşyaları toplarken karşılıyor bizi. Yüzlerce anıyla ayrılıyor Firas Türkiye'den. Büyük bir çoğunluğu kendisini gururlandıran, duygulandıran anılar. "Bir kitapçının, Firas olduğumu öğrenince, aldığım kitapların parasını kabul etmeyişini hiç unutamıyorum" diyor. "10 yıl yaşamın önemli bir parçasıdır. Eğer bir yer sizin için çok önemli değilse, eviniz değilse, orada 10 yıl sürekli kalamazsınız."

Sohbetimiz her zaman olduğu gibi gelişiyor. İster istemez dünyadaki önemli gelişmelere, bunların Orta Doğu üzerindeki etkilerine kayıyoruz. Firas gelişmelerin Filistin sorununu olumlu etkileyeceği inancında.

Peki, ya Panama?

"Amerika'nın Panama'ya saldırısı, benim ve halkımın asla benimseyemeyeceğimiz bir müdahale. Gerçi Noriega'nın savunulacak bir tarafı yok. Eskimiş bir CIA ajanı. Ama kimi cumhurbaşkanı yapacaklarına, Amerikalılar değil, Panamalılar karar verir."

ÇAVUŞESKU: HEM DOST HEM DÜŞMAN

"Romanya'da olanlara gelince... Evet, Çavuşesku Filistin konusunda olumlu roller oynadı. Ama Çavuşesku'nun Filistin davasına birçok darbe vurduğu da gerçektir. Filistin'in baş belası Camp David'in düzenleyicisi O'dur. İsrail ve Filistin'i masaya oturtmaya çalışıyordu. Filistinliler ve Yahudilerle toplantılar düzenliyordu. O'nun iç politikası Romanyalıları ilgilendirir ve biz Romanyalıların isteğine saygı duyuyoruz. Yeni yönetimi açıkça destekliyoruz." Firas'a göre, Türkiye Orta Doğu'nun Japonyası olma şansına sahip. Ama hep bir koltukta iki karpuz taşımaya çalışıyor. "Doğu Bloku'ndaki gelişmelerden sonra, AET'nin ekonomik ve politik olarak öncelik vereceği ülkeler var. Polonya var, Macaristan var. Üç temel noktaya dikkat ederse, Türkiye bölgenin siyasi, ekonomik ve ticari anlamda lideri olabilir. Bir; Yahudi lobisi Türkiye'yi destekleyebilir düşüncesinden vazgeçmek, iki; bölgenin silahlanması konusunda İsrail'in tuzağına düşmemek, üç; Türkiye'nin bölgedeki coğrafi, kültürel köklerini daha derinden kavramak."

"MALTA'DA FİLİSTİN KONUŞULDU"

Malta'daki Gorbaçov-Bush görüşmesinin Filistin açısından önemini soruyoruz Firas'a. Görüşmenin öncelikli konularından birisinin Orta Doğu ve Filistin olduğunu anlatıyor. Görüşmeden sonra Filistin meselesinin daha da önem kazandığı inancında. "Malta, Filistin sorununun çözümü konusunda önemli bir gelişmedir" diyor. "Artık günden güne daha olumlu gelişmeler olacak. İsrail köşeye sıkıştı ve kaçacak yeri yok."

Önümüzdeki ay Firas Jakarta'da olacak. Arada uçakla 16 saatlik mesafe var. Firas bizi yeni görev yerine, Endonezya'nın başkentine davet ediyor.

Birbirinden ayrılan dostların hep yaptığı bir şey vardır; hatıra fotoğrafı çektirmek. Biz de yapıyoruz aynı şeyi. "Yıllar sonra çok farklı konumlarda olabiliriz. Fotoğraflara bakıp 'işte, bu benim dostumdur' deriz diye şakalaşarak". Ve şaka olmayan bir şey söylüyoruz Firas'a. "Bir gün Filistin'i gazeteci olarak ziyaret edip, sizinle orada röportaj yapacağız." Firas da bunun gerçekleşeceğinden emin. "İnanın çok yakında" diyor. "Çok yakında zafere ulaşacağız." □

HASAN YALÇIN/ L.DOĞAN TILIÇ

RÜZGÂRGÜLÜ

Hazırlayan: ŞULE PERİNÇEK

Hasat sonu "Bismil Carlo"

Bismil ilçesinin faizciliği yanında kumarcılığı da ünlü. Öyle ki, Monte Carlo'nun adı Güneydoğu'da Bismil'le birlikte anılıyor. "Türkmen Hacı", ya da namı diğer "Hacıya Türka". Güneydoğu'nun bu yerleşim merkezinde geceleri kumar masalarında milyonlar dönüyor.

Kumar masalarında dönen paraların saatlik faizi yüzde 10. Süre artınca faiz de buna bağlı olarak katlanıyor. Burada kumar için özel yerler yapılmış. Kahvelerin bitişiği ya da altlarındaki bu "special" yerlerin müşterilerinin çoğu tefeci ve toprak sahipleri.

Güneydoğu'nun Monte Carlosu'na çevre il ve ilçelerden gelen insanlar da var. 44, 47, 23 plakalı araçların sayısı artınca şölenlerin başladığı anlaşılıyor Diyarbakır'da. Şölenler hasat sonlarında artıyor.

KELAMA SELAM

"Bütün iddiaların aksine biz insan haklarının inançlı savunucularıyız. İşkence denen olay ayrıdır. Sert davranış ayrıdır."

Hamdi Ardalı, İstanbul Emniyet Müdürü.

Milli piyango ve rüşvet

Milli Piyango Genel Müdürlüğü'nde çalışanların ilginç bir gözlemi. Bazıları yılbaşında ikramiye kazanmış biletleri sahiplerinden satın alıyorlar. "Biletinize kaç para çıktı? 5 milyon mu? Buyrun paranızı, bileti bana verin". Sadece para çıkanlara değil, otomobil çıkan biletler de büyük talep var!

Kamu ve özel kurumların etkili makamlarında bulunan kişiler bugünlerde "Biletime ikramiye çıkmış" diye sevinirlerse hiç şaşırmayın! Çünkü, bu satın alınan biletler, "hediye" ediliyormuş!

Polisler de okur

Ataköy civarında kimlik denetimi sırasında bir kişinin üzerinden *2000'e Doğru* ve *Emeğin Bayrağı* çıkar. Doğru karakola. Neyse ki birkaç saat sonra durum anlaşılır, özür dilerler bırakırlar. Tam karakolun kapısından çıkarken bir polis memuru yanaşır usulca fısıldar: "Sen nasıl olsa gene alırsın, dergileri bana bıraksana!"

En doruktakiler!

Nokta'nın geleneksel yıllık anketi "Doruktakiler". Her yıl kendi alanında başarı göstermiş kişiler doruktaki yerlerini alıyorlar. *Nokta* çalışanları da her yıl bir başka anket yapıyorlar. Kendi içlerinde "en doruktakiler"i saptıyorlar!

"Yılın mezunu": Asil Nadir! Bilindiği gibi Nadir, 1989'da İstanbul İktisat Fakültesi'nden sınava girip girmediği tartışmalara yol açarak mezun oldu. Bu başarısıyla da "yılın mezunu" olmayı hak etti!

Nokta çalışanları, "yılın umut veren gazetecisi" olarak da eski Emniyet Genel Müdürü, *Gelişim*'in Yönetim Kurulu Başkan Vekili Fahri Görgülü'yü seçtiler! Dostlarımızı kızdırmayalım, diğer "en doruktakiler"i açıklamayalım.

BİR NOKTA

Bir Nokta'nın da yaratıcısı ve yazarı Cemal Süreya'ydı.

Perestroykada kemikler nereye gitti?

Bir Türk TIR şoförü Romen işçisiyle konuşuyormuş. Laf dönüp dolaşıp perestroykaya gelmiş. Romen işçi bir fıkra anlatmış: Bir Rus ve Romen köpeği sınırda konuşuyormuş. Romen sormuş: "Perestroyka nasıl bir şey? Rus yanıtlamış: İpimizi uzattılar, ancak kemikleri de çok uzağa koydular!"

Çevremizi asit yağmurundan koruyoruz!

Anayasa Mahkemesi'nden erkek hakkı

Anayasa Mahkemesi "fahişelere" tecavüzün "iffetli kadınlara" göre daha az cezayı gerektirdiğini dörde karşı yedi oyla onayladı. Erkek kişi "haklı olarak fahişenin direncini ciddiye almayabilirmiş"! Direnmek istememektir. Anayasa Mahkemesi'nin yedi değerli hukukçu üyesine "insan" olarak soruyoruz: İstemediğiniz bir işi diyelim ki sizin konumunuzu ve fikirlerinizi beğenmeyen bir kişi zorla yaptırsa haklılık oranı yükselir mi? Nikâhlı beraberliğini kocasının parası için sürdüren kadınlar "iffetli" sınıflandırmasına mı girecek, tecavüz durumunda ceza oranı ne olacak? Kocanın karısına tecavüzü cezayı ağırlaştırır mı, hafifletir mi, ya da yok mu sayar? Kadını "iffetsiz" duruma düşüren, koşulları yaratan, böyle bir ekonomi ve düzenden sorumlu olanlara ağırlaştırıcı ceza düşünülüyor mu? Yoksa o kadınların "zaten meyilleri vardı" gibi bir hafifletici neden bulunacak mı? Suç suçtur. İşleyen cezalandırılır. Suçu olmayan kişiye ceza vermek hangi hukuka, insan hakkına, ahlakına sığar. Olsa olsa "erkek" hakkına herhalde!

Çok önemli bir haber!

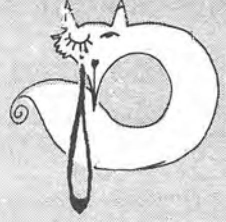
"Baba Hakkı'dan kutlama mesajı"

"Uzun yıllar Çorum'da hizmet verdikten sonra Ordu'ya atanan muhasebe müdürü İ. Hakkı Kayalar Çorum halkının yeni yılını kutladı. Halk arasında 'Baba Hakkı' olarak isim yapan muhasebe müdürü, 'Çok sevdiğim Çorumlulara mutlu bir yıl dilerim' dedi". *Çorum'un Sesi* gazetesi TRT haber programına özenmiş anlaşılan.

Şu kadınlar eve de devlete de bela!

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fahrettin Kurt şöyle buyurmuş: "TEK'teki çalışanların çoğu kadın. Yetkim olsa bir bölümüne, 'Evinizde oturun, maaşınızı verelim' derdim. Çünkü o zaman hiç değilse ev işlerini aksatmazlar, devlete daha az yük olurlar."

SELİM USLU

Tanrı şairi kıskandı
Ölümle aldı
Öcünü.

FİLİSTİNLİ SENDİKACILAR

"İşçiler İntifada'nın en önünde"

Filistin İşçi Sendikası'nın 250 bin üyesi var. Bütün işçiler tek bir sendikada örgütlü. FKÖ, sendikanın içişlerine müdahale etmiyor. Savaşırken en geniş demokrasi.

Filistin Büyükelçiliği'ne giriyoruz. İçimizde hiçbir yabancılık duygusu yok. Duvarlarda İsrail askerlerine taş atan küçük genarellerin resmi. Filistinli sendikacılarla konuşacağız: Yaşamlarını, kavgalarını, direnişlerini birçok yönüyle bildiğimiz bu kardeş halkın, bu kez de işçilerinin öyküsünü dinleyeceğiz.

Muhammed Bedran, Filistin İşçi Sendikası'nın Genel Sekreter Yardımcısı. Duvardaki resimlere baktığımızı görüp "Bu çocuklar da işçi" diyor. "İsrailliler 15 yaşın altındaki çocukları da çalıştırıyorlar. Şimdi sokaklarda onlara taş atan bu çocukların çoğu, sendikamızın üyesi işçilerdir." Bedran, sendikanın enformasyondan sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı. Selim Al-Waddiyah ise, işgal altındaki topraklardan sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı.

MUHAMMED BEDRAN (Soldaki), FİLİSTİN İŞÇİ SENDİKASI GENEL SEKRETER YARDIMCISI. SELİM AL-WADDİYAH, İŞGAL ALTINDAKİ TOPRAKLARDAN SORUMLU GENEL SEKRETER YARDIMCISI.

— *Dilerseniz, önce Filistin İşçi Sendikası'nın geçmişinden, tarihçesinden söz edin.*

SELİM AL-WADDİYAH: Sendikamız 1925'te Hayfe'de kuruldu. Uluslararası İşçi Sendikaları Birliği'nin kuruluşunda önemli bir rol oynadı. İngiliz mandacılığına ve siyonist hareketlere karşı İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar çok etkili bir mücadele yürüttü. Yahudilerin Filistin'e göçüne karşı çıkmaya çalıştı. Siyonistlere ve İngiliz mandacılığına karşı gerçekleştirilen bütün grevlerin önderliğini sendikamız yaptı. Bunun yanında toplumsal, politik ve ekonomik mücadele alanlarında da faaliyet yürüttü.

İlk İşçi Bankası da 1935'te Filistin İşçi Sendikası tarafından kuruldu. Banka'nın amacı, işçilerin yararına olan projelere mali destek sağlamaktı. Ayrıca, bölgede oluşan ilk kooperatifler de sendikanın yönlendiriciliğiyle oldu.

1936'da altı ay süren en büyük grev gerçekleştirildi. Grev, İngiliz mandacıların Filistinli işçilere tavrı yüzünden yapıldı. İngilizler Yahudilere iş verip Filistinlileri işsiz bırakma politikası izliyorlardı.

1948'e kadar üç genel kongre yaşandı. Bu kongrelerde hep politik konular ön plana çıkıyordu. İşçi Partisi kurulması tartışılıyordu. O zamanlar, değişik Filistin kentlerinde sendikanın 25'ten fazla şubesi vardı. Bir tek sendika olarak bütün bu şubeleri kucaklamıştı.

1948, Filistin sendika hareketi açısından belli kentlerde büyük darbeler yediğimiz zor bir dönemdir. Daha sonra bu yapı 1952'de Ürdün'de Filistin İşçileri Genel Sendikası'nın kuruluşunda temel rolü oynayarak, işçilerin örgütlü mücadelesine yeniden canlılık kazandırmıştır.

Bugünkü sendikamızın ilk genel kongresi 1965'te yapıldı. 8. ve son genel kongremizi de geçen yıl Cezayir'de yaptık.

"14 ÜLKEDE COĞRAFİ ÖRGÜTLENME"

— *Filistin halkının son derece politize olduğunu biliyoruz. FKÖ çatısı altında, değişik grupların olduğunu da biliyoruz. Bütün Filistin işçilerini kapsayan bir tek sendika olduğunu söylüyorsunuz. Sendika, FKÖ'de olduğu gibi değişik grupları içinde barındırıyor mu?*

FİLİSTİN İŞÇİ SENDİKASI'NIN SİMGESİ

MUHAMMED BEDRAN: Evet. Bütün Filistinli işçiler tek bir sendika çatısı altında toplanmışlardır. Bu sendikada, Filistin kurtuluş mücadelesini yürüten grupların tümü temsil ediliyor.

Arap ülkelerinde ve Avrupa ülkelerinde sendikanın 14 kolu var. Örgütlenmemiz işyeri düzeyinde değil, coğrafi mekanlar düzeyinde oluyor. Yani Almanya'daki Filistinli işçilerin bir araya geldiği bir yapı, Irak'-

taki Filistinli işçilerin biraraya geldiği bir yapı, gibi... Bu 14 yapıdan gelen temsilciler Genel Kongre'yi oluşturuyorlar. Genel Kongre de, Genel Sekreter'i ve Yürütme Kurulu'nu seçiyor. Bu 14 yapıdan yalnızca üç tanesi yasal kimlik kazanmış durumda. Lübnan, Suriye ve Irak'takiler. Değişik ülkelerdeki şubelerimiz, temel olarak o ülkedeki Filistinli işçilerin ve o ülke halkının Filistin kurtuluş mücadelesine katkılarını sağlamaya çalışıyorlar. Şu anda mücadele ettiğimiz asıl hedef İsrail ve bütün gücümüzü de işgal altındaki topraklardaki ayaklanmaya yöneltmiş bulunuyoruz.

"ÇALIŞAN HERKES ÜYE"

— Gördüğüm kadarıyla, sizin yürüttüğünüz mücadele, başka ülkelerin sendikalarından çok farklı. Ekonomik boyutu belki de en az olan sendikal mücadeleyi siz veriyorsunuz?

SELİM AL-WADDİYAH: Evet. Kurtuluş mücadelesi veren bir halkın işçileri olarak böyle bir kavga vermemiz kaçınılmaz oluyor. Kuşkusuz en zor durumda olan, işgal altındaki topraklarda yaşayan işçiler. İsrail, bu topraklarda yaşayan Filistinli işçilerin yakalarına manyetik kartlar takarak onları öbür işçilerden ayırıyor. Ayrımcılık, ırkçılık yapıyor. Bu işçilerin iş bulma şansları son derece az. Değişik ülkelerdeki sendikalarımızın önemli çalışma alanlarından biri de, işgal altındaki kardeşlerimize iş alanları yaratmak oluyor. Değişik ülkelerdeki sendikalardan işgal altındaki topraklara heyetlerin gitmesini sağlıyoruz. Buralarda yatırım yapmalarını, Filistinli işçilerin çalışacağı iş alanları açmalarını sağlıyoruz. Filistin işgücünün yüzde 50'den fazlası, işgal altındaki topraklarda bulunuyor. Bunlardan yalnızca kol gücüyle çalışanlar değil, kafa gücüyle çalışanlar, entelektüeller üyelerimizdir. Ücret ve maaş karşılığı çalışan herkes üyemiz olabiliyor.

İşte bütün bu insanlara, belirttiğim uluslararası ilişkiler çerçevesinde bazı ülkelerin sendikalarının iş sahaları açmasını sağlayabildik. İtalyan, İspanyol ve Japon sendikaları işgal altındaki topraklarda iş alanları açan sendikalardan yalnızca bazıları. Açılan iş alanlarının finansmanını bu sendikalar üzerinden bazen bizim karşıladığımız da oluyor.

Ayrıca Filistin halkıyla dayanışma amacına yönelik üç de uluslararası konferans topladık.

FKÖ İLE BİRLİKTE İNTİFADA'NIN EN ÖNÜNDE

— Peki, sendikanızın gücü, üye sayısı nedir?

MUHAMMED BEDRAN: Şu anda 250 bin üyemiz var. Bunlardan 60 bini işgal altındaki topraklarda. Aslında oradaki işçi sayısı 180 bindir. Yani doğrudan sendikaya üye olmasa da sendikayı destekleyen 120 bin Filistinli işçi daha var, işgal altındaki topraklarda.

Bu işçiler, sürmekte olan ayaklanmanın en önünde mücadele ediyorlar. Şu ana kadar şehit olan bin kadar yurttaşımızın yüzde 60'ı işçidir. Yine Yürütme Kurulu üyelerimizin yarısından çoğu da hapiste yatıyor.

Kuşkusuz biz FKÖ'nün bir parçasıyız ve attığımız her adımı onun yönlendirmeleri doğrultusunda atıyoruz. Burada bizi, öteki sendikalardan ayıran bir özellik daha var. Hemen her ülkede sendikalar, kendi hükümetine, devletine karşı daha geniş ekonomik ve siyasal kazanımlar mücadelesi veriyor. Oysa biz, Filistin halkının devleti, hükümeti, tek yasal temsilcisi olan FKÖ ile birlikte ve onunla bütünleşmiş olarak mücadele veriyoruz.

SENDİKADA EN GENİŞ DEMOKRASİ

— Son olarak sendikanız içinde nasıl bir demokrasi anlayışının hakim olduğunu öğrenmek istiyoruz?

MUHAMMED BEDRAN: Kesinlikle, kendi içimizde en geniş demokrasiyi hayata geçirdiğimizi söyleyebilirim. Sendikanın her aşamasına ancak demokratik seçimlerle gelinebiliyor. Bu, bizim durumumuzda çok önemli. Hükümetimiz, devletimiz olan Filistin Kurtuluş Örgütü ile onca sıkı ilişkimize karşın FKÖ'nün iç işleyişimize hiçbir şekilde müdahale etme hakkı yoktur. Hiçbir sendikal göreve atama yapma hakkı yoktur. Dört yılda bir yapılan genel kongrelerimizde yürütme kurulunu, genel sekreteri ve genel sekreter yardımcılarını seçiyoruz. Her genel sekreter yardımcısı, belli bir alandan sorumludur.

Öte yandan, sendikamız yönetimde de doğrudan etkili olabiliyor. Filistin Parlamentosu'na kendi içimizden 18 üye gönderiyoruz.

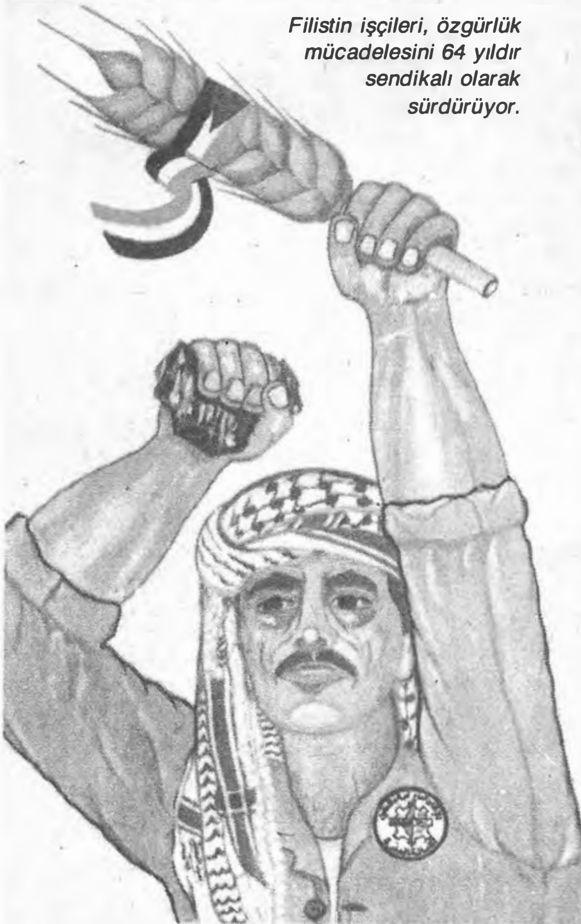
— Filistin işçi hareketi konusunda bizlere verdiğiniz bu bilgiler için çok teşekkür ediyoruz.

MUHAMMED BEDRAN: Asıl biz teşekkür ediyoruz. Gösterdiğiniz ilgi ve dostluk için. Burada olduğumuz süre boyunca Türk işçilerinin, Filistin'in özgürlük mücadelesini kendi öz mücadeleleri saydıklarını gözledik.

Konuşmamızı bitirmeden iki noktayı daha eklemek istiyorum. Filistinli işçiler, kendi kabukları içinde bir mücadele sürdürmüyorlar. Bütün dünya işçileri ile dayanışma içindeler. Biz, Arap İşçi Sendikaları Birliği'nin üyesiyiz. Aynı zamanda Uluslararası İşçi Sendikaları Birliği'nde de gözlemci sıfatıyla yer alıyoruz.

Şu da var: Filistinli işçiler, bulundukları ülkelerde, çalıştıkları işyerlerinde öbür işçi kardeşlerinin verdikleri mücadelelere omuz vermekten de geri kalmıyorlar. □

DOĞAN TILIÇ/HİKMET ÇİÇEK

Filistin işçileri, özgürlük mücadelesini 64 yıldır sendikalı olarak sürdürüyor.

İZMİR'DE 6 BİN İŞPORTACI DİRENİYOR

İşportaya mücadele düştü!

Direniş 2 Ocak'ta başladı, 400 kişi iki gün tezgâh kapattı. 5 bin bülten dağıtıldı. SHP'li işportacılar partiden istifa ediyor. Bundan sonraki eylem açlık grevi.

İzmir'in tarihi Kemeraltı Çarşısı, onbeş gündür büyük bir direnişe tanıklık ediyor. Yıllardır işportacılık yapan kadın, çocuk, yaşlı, genç, yüzlerce insan, SHP'li Belediye Başkanı Yüksel Çakmur'un uygulamalarını protesto ediyor, eylem yapıyor. Haklar geri alınmaya çalışılıyor. 1 Ocak 1990'da başlayan olaylar İzmir'e canlılık ve renk getirdi.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Zabıta Müdürlüğü, 22 Aralık 1989 tarihli tebligatında, "1 Ocak 1990 tarihinden itibaren şehrimizin ana cadde ve bulvarları ile çarşılarında işportacılık yapmak yasaklanmıştır" diyordu. Bu tarihten itibaren işporta tezgâhları kaldırılacaktı. İşportacılar, yıllardır her belediye başkanı seçiminden sonra bu tür uygulamalara alışkındılar, Başlangıçta bu uygulamanın da bir girişimden ibaret kalacağını düşündüler. Çalışmaya devam ettiler.

Ancak verilen süre dolduğunda, Büyükşehir Belediyesi'nin talimatıyla, zabıta memurları işporta tezgâhlarına saldırdı. Tezgâhlar kırıldı, mallar yerlere saçıldı, bir kısmına el kondu. İşportacılık yasaktı, işte o kadar!

EYLEM GÜNLÜĞÜ

2000'e Doğru bir hafta boyunca işporta emekçileriyle birlikteydi. 2-7 Ocak tarihleri arasında 400 kişi iki gün tezgâh kapattı, 5 bin bülten dağıtıldı. Dernek Başkanı gözaltına alındı.İşportacılar Belediye'nin kapattığı tezgâhları zorla açtılar, SHP il binasına bakın yaptılar. Zabıta karakolundan gaspedilen mallarını geri alma girişiminde bulunan işportacılar açık havada 100 kişiyle basın toplantısı yaptılar.

8 Ocak'ta 100 işportacı Belediye binasını bastı. Yetkililer yoktu ortada! İşportacılar, basını, demokratik kitle örgütlerini, siyasi parti ve sendikaları ziyaret ettiler. Bu arada SHP Merkez İlçe Yönetimi Belediye'nin uygulamasını desteklediğini açıkladı. "Önce örgütlü işportacıların temizlenmesini" istedi. 9 Ocak'ta bülten dağıtma kampanyası sürdü.

10 Ocak'ta işportacı ailelerinin tümünün kimliklerinin fotokopilerinin birbirine eklenerek belediye binasına bırakılması kararlaştırıldı. İlk gün toplanan kimlik sayısı 300. Bu arada SHP'li işportacıların listesi çıkarılıyor. Şu ana kadar 100 kişi tesbit edildi. İşportacılar SHP'den topluca istifa edecekler. SHP yönetimi telaşlı. Heyetler gidip geliyor, sonuç yok. Bundan sonraki eylem, kitlesel açlık grevi.

DAHA ÇOK KATILIM

İşportacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği bütün eylemleri geniş üye toplantılarıyla kararlaştırıyor. Öneriler tek tek tartışılıyor. Karar alınıyor. Çalışma ekipleri kuruluyor. Herkes adını yazdırıyor ekiplere. 60'lık, 70'lik işporta emekçileri, "ben de varım, beni de yazın" diyor... On kişilik bir ekip bağış toplamaya çıkıyor. Hiçbir eylem ve çalışma başarısız değil. Başarı daha çok insanı eylemlere katılmaya ikna ediyor.

Yıllardır zabıta memurlarıyla, belediye başkanlarıyla dövüşe dövüşe yaşamlarını sürdürmeye çalışan işportacılar, sekiz ay önce örgütlendiler. İşportacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'ni kurdular.

Dernek Başkanı Enver Bulut "Bizi önce Konak Belediye Başkanı Ahmet Sarışın kaldırmaya çalıştı. O zaman toparlandık, SHP il binasını bastık. Örgütlenme isteği doğdu. Derneği kurduk. Yerlerimizi geri aldık. 500 üyemiz var; son olaylardan sonra, derneğimize üye olmak için başvuranların sayısı bini geçti" diyor.

SHP KARIŞTI

Şu ana kadar 39 tezgâhı kapatan Belediye, örgütlü mücadele karşısında çaresiz kaldı. Uygulamayı yaygınlaştıramıyor. SHP İzmir İl ve Konak İlçe Yönetimleri karıştı. Bir haftadır parti gündemini işportacılar oluşturuyor. İşportacılar ilk kez bu kadar uzun süreli ve kitlesel bir mücadele yürütüyor.

Dernek, işportacıların çalışabilmesi için üç yer önerisinde bulundu: Konak çok katlı Otopark'ın birinci katı, Eski Balık Hali, Konak Vapur İskelesi yanı. Ancak sorunu dernekle tartışmayı benimseyen yet-

BAĞIŞ KAMPANYASI. İşportacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'nde eylemler geniş üye toplantılarında kararlaştırılıyor... 10 kişilik bir ekip bağış toplamaya çıkıyor.

İZMİR KEMERALTI. "Türkiye her sabah yüz bin işsizle uyanıyor. Nereye koyacaksın bu insanları? Bu soruya cevap versinler. Bize iş versinler, bırakalım işportayı."

kili yok. Dernek Başkanı Enver Bulut Belediye Başkanını görüşmeye çağırıyor: "Kemeraltı'nda 35-40 yıldır işportacılık yapılır. Nedeni işsizlik ve hayat pahalılığı. Türkiye'den işsizliği, hayat pahalılığını kaldırmadan işportayı kaldıramazsınız. İşçi, memur, öğrenci bizden alışveriş yapar. Bu çarşıdaki işportacı sayısı 5 bin 660'tır. Bütün İzmir'de 10 bin'i geçer. Mağaza sahiplerinin işportasına, Veysel Çıkmazı'ndaki işporta mafyasına dokunamıyor Belediye. Çünkü bunlar zabıtayla işbirliği içindeler."

İşportacılardan İbrahim Öncül ise, şunları söyledi: "Türkiye her sabah yüz bin işsizle uyanıyor. Nereye koyacaksın bu insanları? Bu soruya cevap versinler. Bize iş versinler bırakalım işportayı."

BELEDİYE KAMPANYASI BOŞA ÇIKARILDI

Öte yandan yerel basın işportacılara karşı, belediyenin yönlendirmesiyle cihat açtı. İşportacıların doğulu olduğunu, kentte terör havası estirdiklerini yazıyor. Dernek Başkanı'nı gangster ilan ediyor: "Nereye Beyler? Bu kent sahipsiz değil" manşetleri atılıyor. Dernek bülteni dağıtanlar, belediye tarafından "siyaset yapıyorlar, bildiri dağıtıyorlar" diye siyasi şubeye ihbar ediliyor. Başkan ve üyeler gözaltına alınıyor.

Büyük mağaza sahipleri işportacılara karşı kışkırtılıyor. Belediye'nin yayın organı "Çağdaş İzmir" dergisi, mağaza sahiplerinin demeçlerine açmış sayfalarını.

Bir triko imalatçısı ise, *2000'e Doğru'ya* şunları söyledi: "Bizim malımızı işportacılar satıyor. Onlar sayesinde biz de geçiniyoruz. Mağazada 40-50 bin lira olan triko, işportada 20 bin lira. Üç bin lira kazanıyor tanesinden. Bunları kaldırdınız mı imalatçılar da batar. İşportacılık, İzmir'de, kendi aileleri ve bizler de dahil, yüz bin'e bakın insanı geçindiriyor. Belediye hangi akla hizmet ediyor?"

Dernek, Belediye'nin basını da kullanarak sürdürdüğü kampanyaya yoğun bir propagandayla karşılık verdi. Beş bin bülten dağıttı; bütün gazeteler, köşe yazarları, dergiler, siyasi partiler, dernek, sendika ve demokratik kuruluşlar tek tek dolaşıldı. Basın, işportacılar aleyhine haber yapmayı durdurdu...

Sosyalist Parti İl Başkanı Ayhan Yeniyurt ve İl Sekreteri Halil Güleç, İşportacılar Derneği'ni ziyaret ettiler. Uygulamanın art niyetli olduğu, belediyenin işportayı kaldırmayacağı, tezgâhların büyük mağaza sahiplerine satılacağı, belediyenin bunu gelir kaynağı olarak gördüğü konusunda işportacıları uyardılar. İşportacılar ziyaret eden Aşıklar ve Ozanlar Derneği Başkanı da şunları söyledi: "Kuş kanat ile uçar. Toplum birbirine destek verirse uçar. Kanat yolunursa uçmaz. Siz güzel insanlarsınız, hakkınızı arıyorsunuz."□

SAİM GÖZEK

BASIN EMEKÇİLERİ

Gelişim'de zam eylemi

Gelişim emekçileri, düşük orandaki zamları protesto etti. Yemek boykotunun ardından, maaşlarını almayı reddettiler. Sendikalı basın emekçilerinin de zamları yetersiz. TGS İstanbul Şube Sekreteri Merdan Yanardağ, ek zam için mücadele ettiklerini belirtiyor.

Gelişim grubu elemanları, yeni yıl zamlarının açıklanmaması üzerine yemek boykotu yaptı. Bunun üzerine zamlar açıklandı. *Nokta*'cılara yüzde 150'lik zam yapılmıştı. Oysa *Nokta* dışındaki dergiler kâr-zarar sınıflamasına tabi tutuldular. *Ekonomik Panorama, Kadınca, Bando, Gelişim Spor* gibi *Gelişim* ünitelerine, yüzde 85 oranında zam verildi. Bu sınıflandırmaya karşı çıkan *Gelişim* emekçileri, ücretlerini almadılar. Ercan Arıklı ikna konuşması yaptıysa da başarılı olamadı. Bunun üzerine *Gelişim* yöneticileri, durumu Asil Nadir'e ilettiler. Jamaika seyahatini yarıda bırakan Asil Nadir, 18 Ocak'ta İstanbul'a geliyor. *Gelişim* emekçileri, şimdi imza topluyorlar. Her servis kendi talebini formüle ediyor. Temsilciler de ortak taleplerle Asil Nadir görüşmesine hazırlanıyorlar.

TGS'nin örgütlü olduğu gazetelerde toplu iş sözleşmesi, 1989'da imzalanmıştı. Basın emekçileri bu sözleşmeyle, yüzde 125'lik zam aldılar. Şimdi, ikinci dönem zamları gündemde.

Babıâli'de *Günaydın, Sabah, Türkiye* dışındaki gazeteler sendikalı: *Milliyet, Hürriyet, Cumhuriyet, Tercüman, Güneş....*

Milliyet ve *Tercüman* Eylül'de, *Cumhuriyet* Ekim'de, *Güneş* Kasım'da, *Hürriyet* de ocak ayında elemanlarına yüzde 50 zam verdiler.

TGS İstanbul Şube Sekreteri Merdan Yanardağ, bugünkü koşullarda ikinci dönem zamlarının yetersiz kaldığını belirtiyor. "Bu nedenle dört aydır ek zam için mücadele ediyoruz" diyor. *Cumhuriyet* çalışanları, artı yüzde 15'i, *Milliyet* çalışanları ise, artı yüzde 10'u kabul ettirmişler işverene. Merdan Yanardağ, *Güneş* işvereniyle sendikanın görüşmelerinin sürdüğünü söylüyor. Miktar henüz belli değil. *Hürriyet*'te, mayıs ayında ek zam olasılığı var.

Gazete gazetesi kapanınca, kadrosuzların işine son verildikten sonra, kalanlar *Hürriyet*'e alındı. *Hürriyet*'in eski personeli, *Gazete*'cilere "soydaş" diye hitap ediyorlar. Yer sıkıntısı nedeniyle de "Soydaşlara prefabrik masa!" *Hürriyet* gazetesinin kadrosuz çalışanları, işten çıkarılma endişesindeler.

BASIN EMEKÇİLERİNİN YÜRÜYÜŞÜ. Basına ve gazetecilere yönelik baskılar ve basın emekçilerinin ek zam talepleri sık sık mücadele nedeni oldu.

Böylece ek zamlarla birlikte yeni yılda *Cumhuriyet* çalışanları yüzde 65, *Milliyet* çalışanları yüzde 60, *Tercüman* ve *Hürriyet* çalışanları da yüzde 50 zam aldılar.

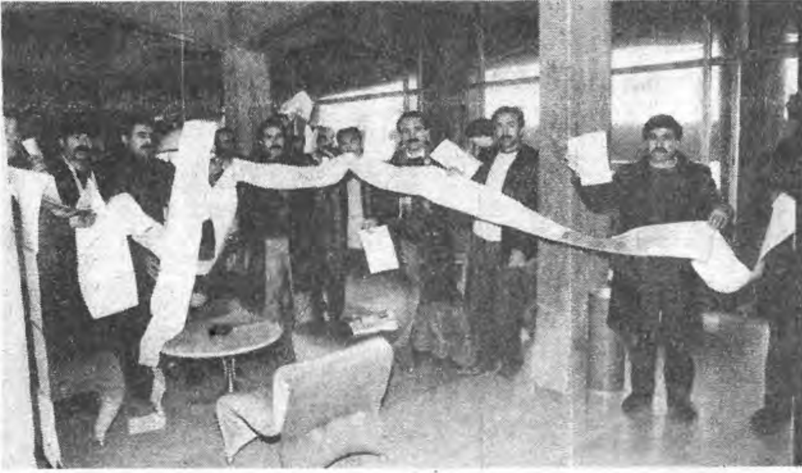
Basın emekçileri, geçen yılki yüzde 125 zammı elde etmek için işi yavaşlatma, yemek boykotu gibi toplu eylemler yapmışlardı. Yeni toplusözleşme görüşmeleri 1990 Haziranı'nda başlayacak. TGS İstanbul Şube Sekreteri Merdan Yanardağ, vergi dilimlerinin yükselmesi, SSK kesintilerin artması, enflasyonun yüksek seyretmesi nedeniyle, ek zammı vazgeçilmez olarak niteliyor.

SENDİKASIZLARIN ZAMLARI

Günaydın emekçileri, zamları yüzde 100'e varsa da durumlarından memnun değiller. *Günaydın*'da eski personelle son transferlerin ücretleri arasında büyük dengesizlik var. Bu nedenle düşük ücrete yansıyan zam da düşük oranda.

*Sabah*ta kadroluların zamları, ortalama yüzde 60-70 arasında. Spor Servisi, en yüksek zammı aldı: yüzde 100. Birinci yılını doldurmayan elemanlar, maaşlarını yüzde 20 artırabildiler. Kadrosuzların durumu şubatta belli olacak. İdari kısımda da işten çıkarılmalar bekleniyor.

Türkiye gazetesi, maaşı düşük olanlara yüzde 100'ün üstünde, maaşı yüksek olanlara yüzde 100'ün altında zam yaptı.

Fotoğraf: TUĞRUL AKÇAKAN

"Maltepe" içinde kalitesiz sigara

Tekel Genel Müdürlüğü, sözleşme gereği Tekel işçilerine günde 1 paket verilmesi gereken Maltepe sigarası yerine, aynı ambalaj içinde kalitesiz sigara veriyor. İstanbul'daki 9 fabrikadan 30 işçi, 5 bin işçinin imzasını taşıyan bir dilekçeyle Tek Gıda-İş Sendikası Genel Merkezi'ne giderek, "normal Maltepe" sigarası istediklerini bildirdiler. İşçiler, aylardır sorunla ilgilenmeyen sendika yöneticilerini de protesto ettiler.

22 bin PTT işçisi greve çıkıyor

Konfederasyon	Grev Uygulanan İşkolu sayısı	Grev Say.	1990'a devrolan grev say.	Katılan İşçi Sayısı	Yitirilen Gün Sayısı
TÜRK-İŞ	10	45	19	21.637	924.778
HAK-İŞ	4	9	5	2.766	255.806
BAĞIMSIZLAR	3	14	3	22.198	2.902.564
TOPLAM:	12	68	27	46.601	4.083.148

Haber-İş Sendikası, Kamu İşveren Sendikası TÜHİS'le sürdürdüğü sözleşme görüşmelerinin tıkanması üzerine 22 bin PTT işçisi hakkında grev kararı aldı. İşçilerin 17 bin 500'ü asgari ücretle çalışıyor. PTT bünyesinde 80 bin sendikasız sözleşmeli personel çalışıyor.

Grev 24 Ocak'ta. Bu tarihe kadar bir dizi eylem yapacak olan PTT işçileri, 18 Ocak'ta toplu viziteye çıkacaklar.

Ajans TÜBA'nın kayıtlarına göre, 1989 yılı içinde üç lokavt ve 68 grev uygulandı. 12.247 işçiyi kapsayan üç lokavtta 246.424 gün yitirildi. Bu lokavtlardan ikisi Kamu İşveren Sendikaları'nca uygulandı. 1989 yılında uygulanan ve 46.601 işçinin katıldığı 68 grevde yitirilen gün sayısı ise, 4.083.148. "Metal" işkolu, 1989'un grevde en çok gün yitirilen işkolu, Metalin ardından "petrol, kimya ve lastik", üçüncü olarak ise, "gıda" işkolu geliyor. Grevlerde en çok işgünü yitirten sendikalar ise, sırasıyla Bağımsız Çelik-İş, Türk-İş'e bağlı Petrol-İş ve Hak-İş'e bağlı Öz Gıda-İş. Greve giden sendika sayısında Türk-İş 1989'da önde gelen konfederasyon. Hak-İş ise, bağlı sendika sayısına oranla en çok işkolunda greve çıkan konfederasyon.

Ajans TÜBA'nın hesaplamasına göre 1989'da konfederasyonlara göre, uygulanan grevler ve yitirilen gün sayılarının dökümü şöyle:

TEK'de maaş kesintisi

Türkiye Elektrik Kurumu Ocak ayından itibaren 30 bin dolayındaki sözleşmeli personelinin maaşlarında yüzde 5 ila 25 arasında kesinti yapacak. Ücret kesintileri iki yoldan yapılıyor: Birincisi, herhangi bir gerekçe gösterilmeden sicilin düşürülmesi; ikincisi ise, yeni meslek ünvanlarının geçerli hale getirilmesi. Uygulama çerçevesinde müdür yardımcılığı olan statüsü meslek uzmanı olarak değiştirilen bir kurum personelinin brüt maaşından yapılan kesinti 300 bin lirayı buluyor.

TEK personeli durumlarıyla ilgili her türlü soru ve şikayetin "geriye dönük rapor tutma" tehditleriyle karşılandığını belirtiyorlar. Hukukçular ise, sözleşmeli personel konusunda tam bir yasal boşluk bulunduğunu ifade ediyorlar. □

KISA... KISA... KISA... KISA

• **Tüpraş** İzmit Rafinerisinin deniz nakliye işlerini yapan taşeron firma Neta Denizcilik birkaç gün önce işten attığı 85 işçiyi geri almak zorunda kaldı. Petrol-İş Sendikası'na üye oldukları için atılan işçiler, komşu fabrika İgsaş ve Tüpraş işçileriyle birlikte, iki bin kişinin katıldığı bir yürüyüş yaparak işvereni protesto etmişlerdi.

• **İstanbul** Tuzla'da kurulu Selah Makina ve Gemicilik'ten 4 Ocak'ta 78 işçi işten çıkarıldı. İşçiyer birkaç ay önce Dok Gemi-İş Sendikası'nda örgütlenmiş; işveren ise, iki ayrı şirket göstererek yetki itirazında bulunmuştu. Sendikanın yetki itirazına karşı açtığı dava devam ederken işverenin işçileri atmasıyla kanunsuz lokavt durumu ortaya çıktı.

• **İstanbul** Haznedar'da kurulu AEG Mamulleri Pazarlama Deposu'nda çalışan 72 işçiden 58'i, işyerinin istimlak nedeniyle Çerkezköy'e taşınması gerekçe gösterilerek işten çıkarıldı. İşçilerin üyesi bulunduğu Tez Koop-İş Sendikası yöneticileri "elimiz kolumuz bağlı, birşey yapamıyoruz" dediler.

• **Adapazarı'nda** kurulu Lukas Fabrikası işçilerinin 19 Aralık'ta başladıkları grev sürerken işveren grev kırıcılığına başladı. Ev ev, kahve kahve dolaşan işveren, 1.5 milyon para vaadi ve işten atma tehdidi ile 39 işçinin Türk-Metal Sendikası'ndan istifasını sağladı. Greve devam eden işçiler, işbaşı ve iş çıkışı saatlerinde fabrika önüne giderek işbaşı yapan arkadaşlarını protesto ediyorlar.

• **Eskişehir** Kavak Krom Maden İşletmesi, mal stoku beyanı yaparak tensikata gitti. 552 işçiden 158'i işten çıkarıldı. Kavak Krom işçileri, işletmenin 70 yıllık tarihinde ilk defa 1988'de 4 ay grev yapmışlardı. Atılanların önderler olduğunu belirten işçiler, Mart ayında toplusözleşmelerinin başlayacağını vurguladılar.

• **Türkiye** Kömür İşletmeleri Mihalıççık Linyit İşletmesi'nde çalışan 125 işçi 12 Ocak'ta greve çıktı. Çoğunluğu küçük toprak sahibi köylülerden oluşan işçilerin grevi 12 Ocak'ta başlıyor.

DÜNYA

2000'E DOĞRU'NUN ROMANYA İZLENİMLERİ

Yeni dönemin yeni nomenklaturası

"Temeşvar'da ayaklananlar Macar, Sırp, Alman ve Romenlerdi. Bayrağın ortasındaki armayı komünizmin simgesi olduğu için yırttık. Securitate ve milis aynı şey. Halk çok sıkıntıdaydı. Herkes bir yerlerden çalıyordu." Orduya cephaneyi kim sağladı? 766 ölü nasıl 64 bine yükseldi? Temeşvar'daki tankları ele geçirenler kimlerdi?

Sınırdan girdikten sonra silahlı sivillerce aranıyoruz. Basın mensubu olduğumuzu söyleyince çok kibar davranıyorlar. Yol boyunca karşılaştığımız insanlar çocuklar da dahil olmak üzere zafer işareti yapıyorlar bize. Sınırdan birlikte girdiğimiz batıdan gelen yardım maddeleri konvoyuyla biraz ileride askerlerle birlikte bir tank tarafından karşılanıyoruz ve bize bir süre eşlik ediyorlar. Tank oldukça eski ve paslı. Çeşitli araba parçalarından ekler yapılarak tamir edilmiş. İnsana vermesi gereken güveni vermiyor. Temeşvar'a iki saatlik bir yolculuktan sonra varıyoruz. İlk işimiz bir hastaneye gitmek oluyor. Hastaneye aranarak alındıktan sonra, şef doktor Petru Radulescu'ya götürülüyoruz. "1974'den beri dış dünyadaki tıbbi gelişmelerden koptum" diyerek başlıyor söze. "İlk günlerde hiç durmadan yaralıları ameliyat ettik. Bizim hastanede dört tane ölü gördük." diyor. Olayların patlak vermesine neden olan papaz Laszlo Tökeş'in arkadaşı doktor Franz Baranyi'yi buluyoruz. "Şimdiye kadar bütün hastanelerden edindiğim bilgilere göre, ilk gün Temeşvar'da 258 ölü vardı. Bütün dünya basınının görüntülediği toplu mezarın bulunduğu sıra ben de oradaydım. Bazıları bir kaç hafta önce ölmüştü"

— *Ne kadar eskiydi cesetler?*

— Bazıları iki üç hafta, bazıları

"Bayrağın ortasını komünizmin simgesi olduğu için yırttık." (Anti dergisinin kapağı da böyleydi)

ÇAVUŞESKU DÜŞTÜ YA...

Vur abalıya

Her isteyen banka hesabı açtırabilir Avusturya'da. Paranın geldiği yer, kime ait olduğu sorulmaz. Açılan hesap hakkında üçüncü bir kişiye de bilgi verilmez.

Çavuşesku'nun öldürülmesinden sonra, televizyon ve gazeteler Romanya eski Devlet Başkanı'nın Avusturya'da "gizli hesapları" olduğunu ileri sürdüler. Birinci sayfayı tümüyle kapsayan haber şöyleydi: "Çavuşesku'nun Viyana'daki Milyonları.." Okundukça haberin içeriğinin boşluğu daha iyi anlaşılıyordu. Çünkü ana konu "bir takım şüpheler" üzerine kurulmuştu. Temeşvar olaylarını Avusturya'da protesto edenlere pencereden çıkıp da bakamayan ama Çavuşesku devrildikten sonra yeni hükümetin kahraman yandaşı kesilen Romanya'nın Viyana Büyükelçisi Nicolae Manolache ise, basının iddiaları için biricik kanıtı oluşturdu. Öne sürülenlere bakılırsa bu paralar *Creditanstact* bankasında. Ne ki, iş somut bilgi ve belgeye gelince ortaya hiçbir şey çıkmadı. Peki kuşkular nereden doğdu? Yaklaşık 100 yıl önce Avusturya'da Menachem H.Elias tarafından kurulmuş Academia Romana adlı bir eğitim kuruluşu var. Buna yılda 1 milyon şilin ödenek gönderilir Romanya'dan. Büyükelçiye göre, "Bu şilinler kullanılması gereken kültürel ve toplumsal etkinlikler için kullanılmış olmayabilir. Bankaya yatırılmış olabilir..." Haberin mişli geçmişli bir kuşkudan ibaret olması bir yana, Avusturya basın mantığı kuşkuyu gerçek diye yutturmada çok usta. Önce manşetten tam sayfa verirsin asparagası. Sonra haberin gerçek devamını atarsın 46. sayfaya. Somut bilgi belge yoktur. Ama zaten Avusturyalı okuyucu için bulvar gazetelerinin manşeti önemlidir. Bir metro durağından ötekine kadar yutturmaca manşeti okur ve çıkışta atar çöp sepetine tüm gazeteyi. Önemli olan insanların aklına şunun sokulması: Çavuşesku'nun Avusturya'da milyonları var(mış)...

Gelelim İsviçre bankalarına. Onlarca kral, diktatör, mafya babası ve

Batı'nın ikiyüzlülüğü

Yıl 1982. Fransa'da Paul Legrain, "Çavuşesku: silahsızlanma ve barış savaşçısı" tanımıyla bir kitap çıkarıyor. Başbakan eski yardımcılarından Willy De Clercq'in övgü dolu satırlarına bakalım: "Çavuşesku uzun zamandan beri barışçıl bir kimsedir. Kendi ülkesi ve ulusunun gerçek duygularının tercümanıdır. Kitaptaki bilgiler Doğu Avrupa'daki büyük bir liderin değerli fikirleridir." Aşırı sağın temsilcilerinden Jacques De Launoy'nun kaleminden çıkanlar da değişik değil: "Tüm adaletsizliklerle yorulmak bilmeden mücadele eden ve hastalık derecesinde insanlık sorunlarıyla ilgilenen Çavuşesku ve eşi Elena çok sade bir yaşam sürdürüyorlar. Her ikisi de kanaatkâr ve gereksiz lüksten kaçınan tipler."

22 Kasım 1979. Sosyalist Parti lideri Mitterand, Çavuşesku'ya hitaben şöyle diyor: "Çağın sonuna doğru Romanya hakkındaki projelerinizden çok etkilendim. Bunu gerçekleştirmek büyük yetenek, çaba, fedakârlıklar ve deha ister ki, bu da sizde mevcut..." 1978 İngiliz Kraliçesi Elizabeth, Çavuşkesku'ya Krallık Madalyası takıyor. Düştükten sonra da bunu geri aldığını belirtiyor. 1968-85 arası Batı'nın politikaları gereği Romanya liderine yağan bu övgüler, Gorbaçov reformlarına ve ülkesinin borçlanmasına karşı çıkışıyla birlikte sona eriyor. İnsancıl Çavuşesku, katil diktatör oluveriyor. Dahası, Romanya'nın Batı'yla arasının iyi olduğu dönemde, Çavuşesku'nun partisindeki kadroları yozlaştıran, buralara faşist gericileri sızdıranlar kapitalist yaşam tarzını sokanlar da gene Batılılardı. Ama şimdi hepsi unutuldu. Böylece 1984'te bile büyük hümanist olan kişi, 1989'da canavar oluvermişti Batı'nın gözünde. (*Lucien Marten, Solidaire, 1-3 Ocak 1990*)

ÇAVUŞESKU VE BELÇİKA KRALI BAUDOİN. Geçmişteki övgülerin yerini, sövgüler aldı.

bir kaç günlüktü. Dikkat çekici olan kurşunlanarak öldürülmüş olmamaları.

Olayların başlamasında Macar azınlığın rolünü soruyoruz Baranyi'ye. "Papaz Tökeş'in Macar asıllı olması ve ilk gün evinin etrafına toplanarak protesto gösterisi yapan genç çocukların Macar asıllı olmalarından bir milli ayaklanma gibi gözüküyor ama özü o değil. Meydanları dolduran 30.000 kadar insan Romen, Macar, Sırp, Alman'dı" diyor. "Macarların ayaklanmaları için çok nedenleri vardı. Çavuşesku'ya göre sosyalizmden dönen ilk ülke Macaristan'dı ve bu yüzden ülkesindeki Macarlar'a kötü davrandı."

Tiyatro Meydanında konuştuklarımızdan birisi "Zaten yıllardır çok zor, yaşam şartları içinde yaşıyorduk, bunca yıl dayandık ama Çavuşesku'nun insanları kurşunlatması bardağı taşıran son damla oldu" diyor. Aynı meydanda insanlara sorular soruyoruz.

— *Sosyalizm hakkında ne düşünüyorsunuz?*

— Benim annem babam sosyalizme inanmışlar ama ben size nasıl iyi şeyler söyleyebilirim. Bakın ülkenin haline.

— *Peki bayrağın ortasındaki amblemi neden yırttınız?*

— Komünizmin simgesi olduğu için. Asıl Romen bayrağı yalnızca mavi, sarı, kırmızı renklerden oluşur.

Bir mühendise de sosyalizm hakkındaki görüşlerini soruyoruz: "Ondan hiç bir şey kalmadı. Yıllar içinde ikiyüzlüleştiğimi anlıyorum. Bir kendi içimdeki ben, bir de dışarıya karşı takındığım. İnsan açlığa, çok çalışmaya dayanıyor ama düşüncesini söyleyememesi içini kirletiyor. Eski hayallerim yok oldu". Profesör Radulescu Securitate'yi "yeniçerilere" benzetiyor. "Kimsesiz çocukları çok küçükken alıp yetiştirdiler. Ülkede kime sorarsanız Securitate hakkında birşey söyleyemez, çünkü onlar herşeyin üstündeydi." Sokakta konuştuğumuz bir başkası da, "dikkat edin Çavuşesku zaman içinde zenginleştikçe, halk fakirleşti. Çalışanlar çalışmak için artık bir neden bulamıyorlardı. Bu yüzden iş yerinde içme çok yaygın" diyor.

SECURİTATE VE MİLİSLER

Eski bir Alman şehri Sibiu (önceki adı Hermannstadt.) istikametinde yola çıkıyoruz. Yolda defalarca aranıyoruz. Çatışma olduğu söyleniyor. Akşama Sibiu'ya varıyoruz ve kalmak için Continental Otele gidiyoruz. Ama tahrip edilmiş.

Sibiu'ya olaylar 21 Aralık'ta sıçrıyor. Temeşvar'da halka ateş açılmasını protesto etmek için düzenlenen gösteri sırasında biri çocuk olmak üzere iki kişi ölüyor. Bir hastaneyi dolaşırken bu olayda yaralanan 15-16 yaşlarındaki bir gence ölü görüp görmediğini soruyoruz: "Vurulduğum anda görmedim ama getirildiğim hastanede aynı olayda yaralananların öldüğünü gördüm."

— *Neden gösteriye katıldın?*

— Bir gün önceki gösteride arkadaşlarım tutuklanmıştı. Serbest bırakılmaları için. Ateş açılacağını düşünemiyordum.

Sibiu'da başka bölgelerden ayrı

---

kapitalistin kirli çıkınları bankalarda saklanırken, kimse bir şey demiyor. Çavuşesku'nunkiler ne kadar? Olay araştırıldı. Ama Bern'de yayımlanan *Der Bund* gazetesinden alıntı yapan *Der Standard* adlı Avusturya gazetesinin 5 Ocak 1990 tarihli nüshası, banka hesapları araştırma komisyon Başkanı Herman Bodemann'ın şu sözlerine yer verdi: "Muhaliflerce ileri sürülen ve Çavuşesku ya da ailesi adına yatırıldığı söylenen hiçbir banka hesabına rastlanmamıştır." Tekerleme bu ya: "Hesap nerede? Suya düştü! Su nerede? İnek içti! İnek nerede? Dağa kaçtı. Dağ nerede? Yandı bitti kül oldu... Vur abalıya!" □

KADİM ÜLKER/VİYANA

olarak bazı Milis güçlerinin ve Securitate'yle birlikte tavır aldığını öğreniyoruz. Konuştuğumuz insanlara Milis'i soruyoruz. Birisi "Securitate'yle Milis aynı şey. Ordu şimdiye kadar ülkenin kalkınmasında, inşaatlarda, tarla bahçe işlerinde, bizimle birlikte çalışırken, onlar halk üzerinde terör estiriyorlardı" diyor.

— *Nasıl yapıyorlardı bunu?*

— Ben kendimden anlatayım. Bana bir süre önce yurtdışından yakınlarım ziyarete geldiler. Uzun bir süre tehdit telefonları aldım ve Securitate binasına giderek, neden geldikleri, neler konuştuğumuz gibi konular hakkında ifade vermek sorunda kaldım. Geçen gün bir Milis binasında yapılan aramada büyük miktarda yiyecek maddesi, Batı'dan gelmiş tüketim maddeleri hatta şehrimizin özel bir yiyeceği olan Salam ve Sibiu bile bulundu. Ben bu salamı bu şehirde yıllardır görmemiştim.

NOEL BABA ARMAĞANI "Çavuşesku'yu emperyalistlerle Gorbaçov çevresi devirdi" diyor Belçikalı Marksist Ludo Marten.

Anladığımız kadarıyla halkla Milis arasında şimdiye kadar bir kader birliği olmamış. Sibiu'da bir hemşireyle konuşma sırasında Securitate'den söz açılıyor ve "Securitate ve Milis'in hepsinin halka karşı savaştığını söylemek, ki bu Batı'da çok yaygınmış, yanlış olur. Büyük bir bölümü ordu ve halk tarafına geçti" Dolaştığımız bir hastanede yaralı Securitate mensuplarının fotoğraflarını çekiyoruz. Konuşmamıza "onlar şimdilik göz altında. Suçlu olup olmadıkları ispatlanmış değil. Bir önlem olarak kimseyle konuşturmuyoruz" gerekçesiyle izin verilmiyor. Kapıda bekleyen silahlı sivile sorular soruyoruz:

— *Nereden aldınız bu silahı?*

— Ben devrim sırasında gönüllü olarak orduya gittim ve savaşmak için silah talep ettim. Burada da hastanenin düzeni için nöbet tutuyorum.

— *Neden gönüllü olarak katıldınız?*

— İyi yaşam bizim de hakkımız. Halkın iyiliği için gönüllü yazıldım.

Sibiu'da Parti genel sekreteri olan Nicu Çavuşesku'nun el konulan konağını gezerken, nöbet tutan subaya Securitate hakkında sorular soruyoruz. "Çok az şeyler biliyorduk Securitate hakkında. Şimdi ele geçirilen silahlarını daha önce hiç görmemiştim. Orduda böyle silahlar yok". Bu kadar uzun direnmelerini nasıl açıklıyorsunuz şeklindeki sorumuza şu cevabı veriyor: "Her türlü imkanlara sahiptiler. Paraları vardı. Silah cephaneleri bol miktardaydı. Direnenler bir azınlıktı, halk tarafından tanındıkları için kaybedecekleri bir şeyleri yoktu. Bu olaylar olmadan önce Securitate mensupları silahlarını her zaman her yerde yanlarında taşıyabiliyordu. Ben 24 yıldır ordudayım ilk defa şimdi silahımı yanımda taşıyabiliyorum."

— *Ordu olayların başından beri mi halkla birlikteydi?*

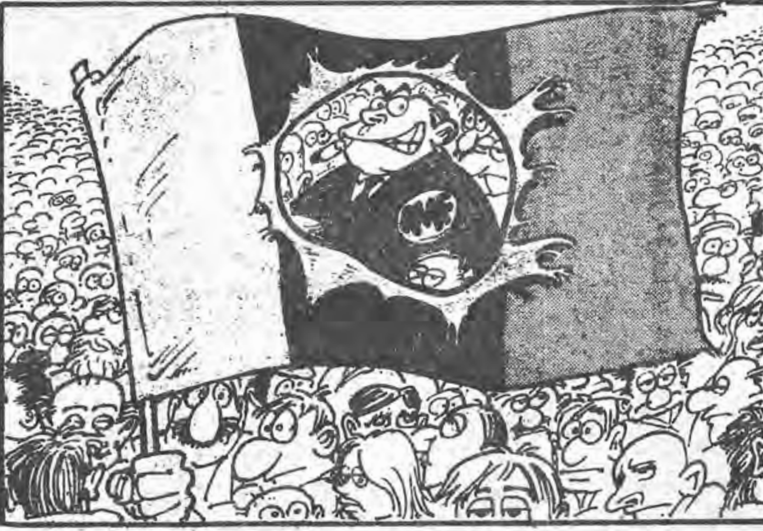
— Biz her zaman halkla birlikteydik. Ama bunu gösteremedik. Yazık ki, bunu şimdi ispatlıyoruz.

Romanya'da, gördüğümüz öteki Doğu Blok'u ülkelerinden farklı olarak yiyecek maddesi sıkıntısı var. Dükkanlar bomboş. Sanki aylardır kapalı hissi veriyorlar. Kişi başına

Kelle isteyen emperyalizm

Emperyalizm neden Çavuşesku'nun kellesini istedi? Yanıt şu: Geçmişte Çekoslovakya, Afganistan, Kamboçya işgallerine karşı çıktı. NATO ve VARŞOVA paktlarının silahsızlanmasını istedi. 1986'daki referandumdan sonra tek yanlı silah indirimine gitti. Üçüncü Dünya'nın yanında yer aldı. Romanya'yı kalkınmakta olan ülke olarak niteledi. 1984'te borçlu ülkeler lehine somut öneri getirdi. Buna göre, kişi başına milli geliri 500-600 dolar olan ülkelerin tüm borçlarının silinmesi, 1000-1200 dolar olan ülkelerin ise, borçlarının yüzde 30-50'sinin iptal edilmesini istedi. Yoksul ülkelere 150 bin uzman gönderdi. 4000 Filistinli öğrenciyi ücretsiz okuttu. Albaylar Cuntası'nın 1967 darbesinden kaçan 50 bin Yunanlıyı ve Pinochet'den kaçan 15 bin Şili göçmenini ülkesinde barındırdı... Son günlerde ise, Küba, Nikaragua, Çin, Kuzey Kore ve Arnavutluk'la ittifak yollarını aradı.

Romanya'da İnsan Hakları Birliği kadın yöneticilerinden aynı zamanda Hür Avrupa Radyosu muhabirlerinden Lovinesco, "ülkede demokratik monarşinin" kurulmasını umut eder durdu. Gene müzmin muhaliflerden Doina Cornea da Kral yanlılarına destek için açlık grevi yapıp Macaristan televizyonundan şu çağrıyı yapmıştı: "Romanya'nın din ve köylülük temelinde yeni bir yönelime doğru girmesini, özellikle de ABD ile Fransa'ya yaklaşmasını istiyorum." Bu istek 1988 Eylül ayında Çavuşesku'ya açık mektupla da bildirilmişti. *(Michel Mommerency, Belçikalı Marksist)*

"Romanya çokuluslularınegemenliğine girecek" diyor Belçikalı Marksistler. Limon dergisinin karikatürü de bunu doğrular nitelikte.

verilen miktarları Alman kökenli Reinhard şöyle açıklıyor: "Ekmek, her gün 250 gr. Şeker ayda bir kilo. Et, üç ayda bir kilo, o da bulunursa. Uzun zamandır piyasada et görmedim. Un, üç ayda bir yarım kilo. Margarin, tereyağı, yumurta, et gibi şeyler uzun zamandır piyasada bulunmuyor. Benzin ayda bir 30 litre." Bir başkasıyla aramızda şöyle bir konuşma geçiyor:

— *İnsanların Çavuşesku'yu istemediğini söylüyorsunuz. Neden?*

— Ülkede Securitate dışında onu kimse istemiyor. Halk aldatıldı. Ekonomi çok kötü işliyordu. Her gün gazetelerde tarımın ne kadar iyi işlediği, hektar başına çok yüksek mahsül sağlandığı yazılıyordu ama piyasada hiç bir şey yoktu, yiyecek bir şey bulmak çok güçtü. Burada her şey yalandı.

— *Ülkede açlık mı vardı yani?*

— Evet. Herkes aç değildi, iyi çalabilen aç kalmıyordu. Çalmadan yaşamak imkansızdı.

— *Çalmanın çok yaygın olduğunu söylüyorsunuz. Nereden çalınıyordu?*

— Her çiftçi ürettiğini devlete veriyordu. İhtiyacı için aldığı miktar yaşamını sürdürecek kadar değildi. Örneğin, bir et fabrikasında çalışan, fabrikadan et çalıyor, başka fabrikalarda çalışanların çaldıklarıyla değiştiriyordu. Bu öylesine yaygındı ki, yöneticiler bile bir şey söylemiyor, kendileri de çalıyordu.

İnsanlar çalıştıkları yerlerden "çaldıklarıyla" kendi aralarında bir iç pazar oluşturmuşlar. Ortalama bir işçi 2500 Ley alıyormuş. Ev kiraları oldukça düşük. "Üç odalı bir ev 200 Ley civarında ama buna havagazı, elektrik ve su parası da eklenince 1100-1200 Ley'e kadar çıkıyor"muş. Bir kilo kahve de, eğer normal piyasada bulunursa, 1600 Ley. "Burada hemen hemen herkesin çiftçi akrabası, yakını vardır. Onlardan aldığımız maddelerle kendimize çeşitli yiyecek maddeleri üretiyoruz" diyor, garson olarak çalışan Adrian Marinescu.

ROMANYA YAŞAMAYA DEĞER

Konuştuğumuz Alman kökenli bir Romen, daha önce Almanya'ya gitmek için pasaport dilekçesi vermiş ama, "Şimdi durumlar değişti. Burası benim vatanım. Gitmek istememdeki neden insanca yaşamaktı. Burada durum biraz iyileşirse, gitmem için bir neden kalmıyor" diyor. Karısı da, "Kocamın kardeşi iki yıl önce gitti. O kadar değişmiş ki, aklı fikri maddi değerlerde. Batı'nın tüketici soğuk insanları gibi olmak istemiyoruz" diyor.

Gördüğümüz; Temeşvar, Sibiu, Bükreş gibi şehirlerde ki, buralar esas olarak çatışmaların olduğu yerler, çatışmaların şehirlerin belli birkaç merkezinde olması. Temeşvar'da tiyatro meydanı ve eski pazar meydanı, Sibiu'da Securitate ve Milis binası etrafında, Bükreş'te televizyon binası ve etrafında, Milli Kütüphane ve Başkanlık Sarayı çevresinde gerçekleşmiş çarpışmaların çok büyük bir bölümü. Batı basınından okuduklarımızla beklediğimiz "direniş güçleri"yle karşılaşamıyoruz.

Tarzlarında "iktidarı dış güçlerden koruma" perspektifi gözlenemiyor. Çok kısa sürmesine rağmen halk inisiyatifindeki gençlik unsuru da belirleyici. Her tarafta gençlerle karşılaşıyoruz. Temeşvar'da ilk gösterileri yapanlar, sokaklarda gördüğümüz gönüllü Milisler, metrolarda güvenlik kontrolü yapanlar yine gençler. Muhalefetin de bir geçmişi var. Ion Iliescu ve Dimitru Mazilu gibi şimdi iktidarın önde gelenleri parti içinde Çavuşesku'ya muhalefet ettikleri gerekçesiyle uzaklaştırılmışlar, hatta Mazilu Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'na "Romanya'da İnsan Hakları" konulu bir raporundan dolayı yıllarca göz hapsinde tutulmuş.

Halkın olayların başlangıcında gösterdiği inisiyatif iktidarda mı? Değil. İktidarda olan yeni dönemin nomenklaturası. □

MEHMET SALİH ÇEVİKER

Çelişkiler

Batı basını bir hafta içinde Romanya'da 60 bin kişinin Çavuşesku tarafından katleldildiğini yazdı durdu. Macaristan iletişim araçları açık artırmaya girip, bunu 70-80 bin olarak gösterdiler. Gerçek sayı neydi? Sağlık Bakanı Victor Ciobanu'ya göre birkaç yüzü geçmedi ölü sayısı. Fransız İnsancıl Eylem bakanı Bernard Kocuhner bunu 766 olarak saptadı. 364'ü Bükreş hastanelerindeydi. Ya Temeşvar'da katledildiği söylenen 4630 ceset? Televizyonda sadece 18 kişi görüntülenmişti. Bunun bir kısmı da 17 Aralık çatışmasından kalmaydı. Gerisini kimse gösteremiyor. Bükreş'teki Batılı diplomatlara göre 6 bin ölü sayısı bile çok abartmalı. Hollanda *NRC* gazetesi Temeşvar olayları hakkında şunu vurguluyor: "Göstericiler 5 tankı ele geçirip, askerlere ateş açtılar. Askerler de karşılık verince, halk arada kaldı. Başkaları da cephanelikleri basarak silahları ele geçirdi." 29 Aralık tarihli *Liberation*, Çavuşesku'nun düzenlediği gösteride sayısı belirsiz öğrencilerin ellerinde bombalar olduğuna dikkati çekiyor. "Konuşmadan biraz sonra da bunlar patladı" diye yazıyor.

(*Solidaire*, 1-3 Ocak 1990)

Çatışmanın 3. gününde ordunun cephanesi bitti. Acaba insancıl yardım içinde dışarıdan mı sağlandı yeni cephane. (*Cumhuriyet*, 8.1.1990)

Örgütsüz muhalefetin öncü partisi ordu ve onun aracı televizyondu. Komutanlar, televizyondan birliklerine şöyle talimatlar verebiliyorlardı: .... birliği... sokaktan git... bölüğü... sayılı talimatı.... no'lu planı uygula..." (*El Yom El Sabiu*, 1.1.1990)

BULGARİSTAN/*BBC* MUHABİRİNİN İZLENİMLERİ

"Türkler örgütsüz kaldı"

BBC'den Jane Howard'a göre milliyetçi hareket pek kitle desteği bulmaz. Kırcaali'deki olayları merkeze muhalif yerel yöneticiler örgütlüyor. Türkler lidersiz ve sessiz. Gelişmelerin komünizme karşı olduğu söylenemez.

— Jivkov Dede neden 2 Haftadır TV'de gözükmüyor?

— Emekli oldu, yavrum.

— Peki, yeni yıl konuşmasını kim yapacak?

— Yeni devlet başkanı.

— Muhalifler neden hep sakallı oluyor?

Bulgar çocukla ailesi arasında, TV kameraları önünde, geçen konuşmayı ilginç bir anı olarak aktarıyor Jane. "Jivkov Dede"nin 2 haftadır TV'de görünmeyişi ülkede bir şeylerin değişmekte olduğunu hissettiriyor küçük çocuğa.

Jane Howard BBC'nin Türkiye muhabiri. Bulgaristan'daki gelişmeleri de yakından izliyor. Geçen yıl içerisinde, en kritik dönemlerde, 3 kez Bulgaristan'daydı. "Bu son gidişimde 10 gün kaldım" diyor. "Bu kez gördüklerim çok ilginçti. Eskiden gazetecilerden korkan insanlar, şimdi teybimi görünce etrafıma toplanıyorlardı. Konuşmaya istekliydiler."

— Türk azınlığın durumuyla ilgilendiniz. Olayları nasıl değerlendiriyorsunuz?

— Muhalefetten birçok insanla görüştüm. Türk azınlık konusu onlar için de çok önemli ve Türkleri ne ölçüde savunmaları gerektiği konusunda kararsızlar. Aslında, ben oradayken Türkler konusundaki politika tam netleşmemişti. Ülkede bir milliyetçi hareket görülüyor. Diğer gruplar gibi bunlar da geçmişte kendilerini ifade şansı bulamamışlardı. Şimdi bu fırsatı yakaladılar. "Büyük Bulgaristan" sloganıyla ortaya çıkıyorlar. Ancak bunların büyük bir kitle desteğine sahip olabileceklerini sanmıyorum.

Sofya'da yapılan bir gösteride, bir insan hakları savunucusunun, Türkleri savunan sözlerinin kalabalığın protestosu ile karşılaştığı söylentisi vardı. Ancak bana, bunun kalabalığa sokulmuş bir grup provokatör olduğunu söyleyenler de oldu. Nitekim, Sofya'da izlediğim büyük bir gösteride, Türklerin "İsimlerimizi geri verin", "Camilerimizi geri verin" şeklindeki pankart ve sloganlarını kalabalığın oldukça sempatik karşıladığını gördüm.

JANE HOWARD

Türklere karşı ırkçı bir önyargı olduğu kanısında değilim. Bulgarların çoğunluğu isim değiştirme kampanyasının bir hata olduğunu kabul ediyor. Bunun, Jivkov'un düşmesine yol açan nedenlerden birisi olduğu vurgulanıyor. Yapılanlardan samimi bir pişmanlık, üzüntü duyanlar var. Öte yandan, kimilerinde de büyük ölçüde tarım toplumu olan ülkeyi, hasat zamanı terk ederek, zor durumda bırakan Türklere karşı bir kırgınlık duygusunun hâkim olduğu gözleniyor.

— Peki, Türklere karşı bu gösteriler nereden çıkıyor?

— Bu olaylar Kırcaali'de yoğunlaşıyor. Kırcaali'nin kendine özgü bir yapısı var. Nüfusun yarısı Türk, yarısı Bulgar. Orada Türklerin gidişinden çok kötü etkilenmişlerdi. Grevler yaşandı, otobüsler işlemedi, günlük yaşam alt üst oldu. Bunlar yüzünden oradaki Bulgarların Türklere karşı pek iyi duygular beslemedikleri söylenebilir. Yerel komünist yöneticiler merkezi iktidarın kararlarına karşı çıkıyorlar. Belki bu "milliyetçi" gösterileri, varlıklarını daha ağırlıklı hissettirmek için kullanıyorlar.

— Türk azınlığın durumu nedir? Önlerinde bir de seçim var.

— Aslında, son günlerde yaşanan hızlı değişim içerisinde Türkler oldukça sessiz kalıyorlar. Pomaklar onlardan daha etkin. Türklerin bu edilgenliğinin bir nedeni olarak, 'biraz bekleyip gelişmeleri görelim" düşüncesi ileri sürülebilir. Ama çok daha çarpıcı bir şekilde hissedilen gerçek, Türklerin örgütsüz ve lidersiz kaldığı.

Seçimlerde kime oy verecekler? Belki bir Türk partisi kurmaya çalışırlar, belki de bağımsız sendika PODKREPA'yı desteklerler. PODKREPA'nın lideri Türkler arasında çok popüler. Öte yandan, Türklerin daha çok yarı-vasıflı dağınık kırsal kesim insanı olmaları siyasal sahnede etkin olmalarını engelleyen bir başka neden.

— Ülkede yaşayanları anti - komünist bir gelişme olarak niteleyebilir miyiz?

— Hayır, Bulgaristan'da anti - komünist bir gelişme yaşandığını söyleyemem. Salt şimdiki Komünist Partisi açısından baktığımızda bile, Bulgar komünistlerinin serbest seçimlerde bütün Doğu Avrupa içinde şansı en yüksek olanlar olduğu söylenebilir.

Bulgaristan'daki toplumsal hareket içerisinde diğer bazı Doğu ülkelerinde olduğu gibi kilisenin önemli bir rolü yoktu. Yine Bulgaristan'da, örneğin Çekoslovakya'daki gibi, bir sanayi proleteryası yok. Hareket son 2 yılda küçük insan hakları savunucusu grupların ortaya çıkmasıyla başladı. Komünist Parti bu gelişmeleri çok kurnaz bir şekilde izleyerek, hep bir adım önde gitti. Halk sokağa dökülüp "Politbüro değişsin" diye gösterilere başlamadan kendileri Politbüro'yu değiştirdiler. Komünist Parti böyle bir adım önde gitmeyi sürdürdükçe bir sorun çıkacağını sanmıyorum. Muhalifler de politikayı Komünist Parti jargonuyla, sol kavramlarla yapıyorlar. İki muhalifi tartışırken dinleyin, kullandıkları kavramlara, jargonlarına bakıp "bunlar komünist" dersiniz. □

L. DOĞAN TILIÇ

ARNAVUTLUK

Müdahaleci parmağı

Bir takım karanlık ellerin haber merkezleriyle eşzamanlı bir anlaşması mı var nedir? Batılı iletişim araçları Romanya'dan sonra gözlerini Arnavutluk'a diktiler. Her an kargaşalık beklentisi var. Alın Yugoslavya'dan bir haber: "Doğrulanmayan kaynaklara göre Tiran Üniversitesi'nde öğrenciler başkaldırmış. İşkodra ve Korca kentlerinde ise, yönetim karşıtı gösteriler olmuş." Devlet Başkanı Ramiz Alia, yeni yıl mesajında bu türden "iftira kampanyaları"nı sertçe eleştirdi. Bazı uzmanlar, Arnavutluk'un Doğu Bloku ülkelerine benzemeyeceği görüşündeler. Bu arada, eski kral Leka ırkçı Güney Afrika'da yedekte bekletiliyor!

NİKARAGUA

Destek güçleniyor

18-22 Aralık tarihleri arasında başkent Managua Üniversitesi'ndeki 4540 öğrenci arasında seçim anketi yapıldı. Sonuca göre Sandinista hükümeti yüzde 47.7 oranında bir desteğe sahip. Hükümetin en yakın rakibi Milli Muhalefet Birliği'ne verilen destek yüzde 19.9'dan yüzde 14.5'e düştü. Hükümete oy vermeyecek öğrencilerin oranı da yüzde 42 olarak belirlendi.

DOĞU ALMANYA

Eskiler güçleniyor

Reuter ajansına göre Komünist Parti adını değiştirmesine rağmen düşmedi. Tersine devlet aygıtlarına egemen. İşlerin dizginlerini elinde tutmayı sürdürüyor. Hatta gittikçe güçleniyor da. Muhalif hareketler şimdilik yapılması söz verilen seçimlerin gerçekleşmesini beklemekteler. Yönetim karşıtlarına bakılırsa parti, kendini önemli oranda değiştirdi. Ancak muhafazakârlar hâla önemli mevkideler.

ABD

Zenciler aç

Milli Kent Birliği adlı zenci örgütü, Bush yönetimini aç zencilere yardım etmeye çağırdı. Yazılı açıklamasında örgüt şu görüşleri dile getirdi: "Doğu-Batı arasındaki yumuşama askeri harcamalarda indirime yol açtı. Bush, Doğu Avrupa için Marshall Planı'ndan söz ediyor. Oysa ABD'de milyonlarca zenci ve azınlık mensupları aç, yardıma muhtaç. Öncelikle bizlere yardım edilmeli." 1989'da yapılan bir araştırmaya göre ülkedeki zencilerin yüzde 30'u yoksulluk sınırı altındalar. Yüzde 40'lık bir kesimin durumu da kötüleşiyor.

- **Walessa,** "Küba, Kuzey Kore ve Vietnam'daki diktatörlüklerin bir yıl içinde devrilmeleri" yolunda çağrı yaptı
- **Çin'deki** öğrenci olayları yüzünden Pekin'de ilan edilen sıkıyönetim kaldırıldı.
- **Afganistan** yönetiminden eski bir yetkili, ülkenin hâlâ Sovyet denetiminde olduğunu ileri sürdü.
- **İran** Meclis Sözcüsü Mehdi Karrubi, hükümeti ve devlet başkanını desteklediklerini açıkladı.
- **Irak,** kalkınmada tarımla endüstri ıin yeniden yapımına öncelik vereceğini açıkladı.

İNGİLTERE

Laser skandalı

Muhalefetteki İşçi Partisi, çok gizli biçimde üretilen ve savaş gemisihde kullanıma sokulan laser silahı hakkında soruşturma açılmasını istedi. Akdeniz'deki manevraları izleyen İspanyol *Tiempo* dergisi, bu gizli İngiliz silahını keşfetmiş ve belgelemişti. Verilen bilgilere bakılırsa, bu silah "yıldız savaşları" projesi çerçevesinde 5 yıl önce İngiliz-Amerikan firmaları ortaklığıyla gerçekleştirilmiş.

İngiltere'de vergi veremeyenlerin protestosu. Doğu Avrupa'da ekonomik sıkıntı ve baskıya başkaldıran halkı alkışlayan Batı, kendi gözündeki çuvaldızı göstermek istemiyor.

KALICI BAŞARILAR VE ÇALIŞTIRICILAR

Muhatabımız duvar!

Ülkemizde naylon başarı sahibi çalıştırıcıların görevde kalması, uzun vadeli ve kalıcı programlar yapmak isteyenlerin ayağının kaydırılması sporumuzun acı gerçeği. İşte iki uç örnek Önder Seden ve Cengiz Göllü.

Bazılarına göre spor yazarlığı kolay. Hıncal Uluç gibi yaparsın! Malatyaspor-Galatasaray deplasmanına Malatyaspor Başkanının uçağı ile gidersin, sonra da 30 spor yazarı hakem iyi idi diye yazarken, sen, hakem Galatasaray'ı tuttu diye yazıp Malatya'da izzet ikram görürsün. İstanbul'a gelirsin, Alp Yalman ne isterse onu alıverirsin kaleme. Held'i takımın başına Alp Yalman getirmiştir, ama Ergun Gürsoy'un da yıpratılması gereklidir. Mustafa Denizli gelsin, Alman gitsin diye başlarsın yazmaya. Bu davranışları izleyen sporcu, seyirci, yönetici sanırlar ki, her spor yazarı bir satılık "dolmakalemdir."

Ama spor yazarlığı bu değil. Biz on yıldır spor camiasının içindeyiz. Yakından takip ediyoruz. Hiç bir ünvan ve para ihtirasımız da yok! Olmayacak da! Kimsenin kalemi değiliz, satılık da değiliz. Prensiplere bağlıyız. Örneğin yedi yıl Önder Seden adlı Basketbol Milli takımı çalıştırıcısı, Tofaş antrenörü ve şimdi de Paşabahçe çalıştırıcısı olan zat için bir satır yazmadık. Ancak ne zaman Efe'li, şampiyon olabilecek Tofaş takımını alıp küme düşürdü, ne zaman Solakoğlu'nun şamar oğlanı oldu ve milli takım da istepne görevini alıp milli takımı Avrupa klasmanında ilk onaltıdan yirmilere düşürdü, ne zaman Balkan şampiyonasında kendi ülkemizde rezil oldu ve berbat performansı yüzünden hakem Hüsamettin Topuzoğlu ve Murat Didin yanına oturup taktik vermeye başladı, ne zaman Önder Efendi, Tolga, Mehmet Ali ve Altan gibi milli takımda oynama kapasitesi olmayan kendi oyuncularını aldı ve milli yaptı (şimdi ikinci kümede bu gençler ama onların kabahati yok), ne zaman kendi iş arkadaşlarını devreye sokup Paşabahçe takımının başarılı çalıştırıcısı Faruk Akagün'ün kuyusunu kazdı, o zaman isyan ettik bu garip adama.

CENGİZ GÖLLÜ. Kimse neden istifa ettiğini merak etmedi.

PARİZİYEN SEDEN

Şimdi artık bütün gerçekleri anlatma zamanı geldi. Çünkü emekli Önder Seden, kendi kifayetsizliğini görüp çözümü kenara çekilmekte arayacağına, oğlunu tepemize saldı. Geçen hafta Lütfü Kırdar salonunda Önder Seden denen altmışına yaklaşan emekli beyefendinin otuzunu aşkın oğlu yolumuzu kesiyor ve babası ile ilgili şeyler yazarsak bizi fena halde döveceğini söylüyordu. Ne de olsa kalıtım diye bir şey var, olmayan beyin hücreleri bir sonraki nesile geçemiyor. Ama yanılgı da müthiş. Biz dayağı hep yeriz, gerçekleri de hep yazarız! Hodri meydan! Bekliyoruz, Seden ailesi! Önder Seden'in basketbol camiasında şöhreti vardır. "Best out" sistemi ile oynatır takımı. Yani kim iyi oynuyorsa onu dışarı alır. Oyuncular buna gülerler sürekli. Üstelik taktik olarak ne yapılması gerekir ise, onun tersini yapar. Örneğin geçen hafta Karşıyaka-Paşabahçe maçının son dakikasında Karşıyaka takımında hiç bir uzun kalmamış iken, maçın son dakikalarında adam adama savunma yerine alan savunmasına dönerek az daha maçı satmıştır. Paşabahçe, sayın Önder Seden'i dinlemediği ölçüde başarılı olmaktadır. Eğer idareciler de Önder Seden'i dinlemeselerdi ve sezon başında onlara Orhun ile beraber transfer olmak isteyen Richard'ı alsalardı ve Marty'yi gönderselerdi şimdi Paşabahçe "hayali antrenör" ile bile şampiyon olurdu. Ama Önder Efendi, Marty diye tutturdu ve sonunda Paşabahçe şampiyon olabilecek bir kadro ile Playoff'a nasıl girsem hesapları yapıyor. Önder Seden'in şöhreti o kadar ilginçtir ki, çalıştırıcılar özel "Önder Seden seti" hazırlarlar. Örneğin bir çalıştırıcı kendi oyuncusunun Önder Seden'in belli bir oyuncusu ile tutulmasını istemiyorsa, diyelim ki, mesela Nasaşlı Hüsnü'nün Tofaşlı daha kısa boylu Ahmet ile tutulmasını istemiyorsak, santraya doğru yürüyüp kendi oyuncunuza "Bak oğlum Ahmet ile tutuyorlar, şimdi özel hazırladığımız oyunu yapın!" diye bağırınca Önder Efendi derhal "time-out" alır kendi oyuncusunu değiştirir. Bu nedenle molalarda oyunculara "Hadi oynayın!"dan başka bir şey söylemeyen bu garibin lakabı "Pariziyen" çalıştırıcıdır. Ülkemizde hiç bir şey bilmeyene

ÖNDER SEDEN. Şampiyon olabilecek kadrosu play-off'a girmekte zorlanıyor.

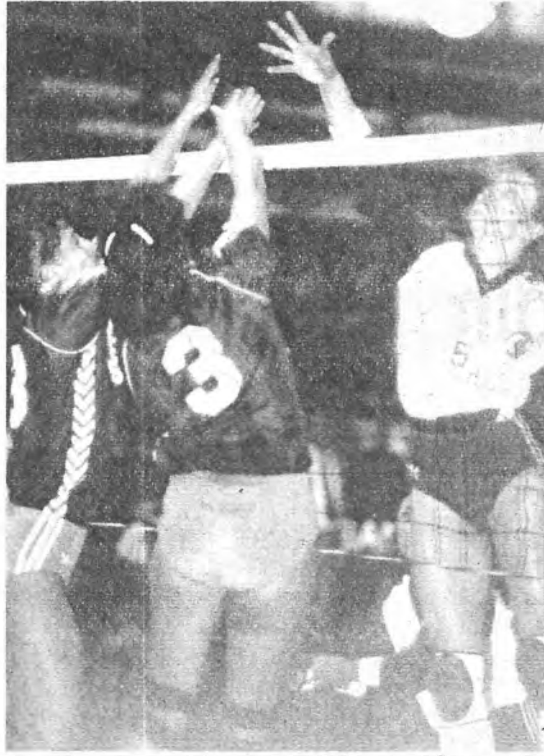
"Fransız" denir, Önder Bey de Fransızın kibarı Pariziyen!

GÖLLÜ GİBİLERİ

Tabii işin acı tarafı bu tür çalıştırıcıların görev başında kalması, milli takım yönetmesi, gerçek spor kahramanlarının ise, bir kenara itilmesidir. Geçtiğimiz hafta Voleybol bayan milli takım çalıştırıcısı Cengiz Göllü istifa etti. Kimse merak etmedi, neden bu adamcağız istifa etti diye. Biz ettik. Önder Seden gibi çalıştırıcılarla karşılaştırılsın diye yazıyoruz.

Cengiz Göllü, milli takımdan istifa sebeplerini birer birer açıkladı. En önemli sebep olarak şunları söylüyor. "Bizde kimse spora önem vermediği için en ufak bir uzun dönemli planlama yok. Dünyanın her yerinde önce milli maçlar planlanır onların arasına lig faaliyeti serpiştirilir. Bizde ise, lig planı yapılıyor sonra boşluklara milli maç konuyor. İsviçre'deki enternasyonal turnuvaya giderken, üç ay önceden bilindiği halde milli takımın hareket gününden bir gün evvel şampiyonu belirleyecek Eczacıbaşı-Emlak Bankası maçı konmuş. Yani milli takımın antrenman yapacak günü yok. Federasyondan 'o günkü formları ile turnuvaya gidin!'deniyor.Oyuncuların tümünü biliyorum; kulüp havasından çıkmaları bir kaç gün sürecek, biz milli takım ile hiç bir şey yapamayacağız. Zorla maçı pazar yerine perşembeye aldırdık da milli takıma cuma, cumartesi, pazar antrenman yaptırdık, pazartesi hareket ettik.

"Ayrıca milli takım kadrosunu seçerken bazı yenilikler düşünmüştüm. Genç milli takımımız önümüzdeki yıl Avrupa şampiyonası finallerine girecekti. İki yıldır hem A hem genç bayanlarda Avrupa, finallerine giriyorduk. Bu sefer İsviçre' de yapılacak turnuvaya genç milli takım oyuncularına ağrılık veren bir kadro ile gitmek istedim. 10 oyuncu, masör ve doktor ile bir 12 kişilik kafile düşündüm. 6 genç, Aycan (Galatasaray), Özlem (Tuborg), Ebru (Karşıyaka), Ceylan (Arçelik) ve Pelin ve Aylin (Eczacıbaşı)' nden oluşacaktı. Bu gençler, çok uzun boylu ve bir iki yıl sonra milli takımda oynayacak olan oyuncular. Milli takımın ortalama boyu beş santimden fazla uzamış olacak böylece. Bunların yanına K.Arzu, Nalan, Sonay Ortanca Arzu'yu, koyup Hülya ve B.Arzu'yu tutmak istemiştim. Hemen kulüp baskıları geldi. Bunun üzerine B.Arzu ve Hülya'yı almak zorunda kaldık, masör ile doktor planı suya düştü. Bizim genç milli takıma maç yaptırma planı da! İsviçre'de Avrupa sekizincisi Yugoslavya'yı 3-2 yenerek şampiyon olduk. Hem de son gün. Onlar daha evvel bizi Balkan şampiyonasında Tiran'da 3-2 yenmişlerdi, Avrupa Şampiyonasında 3-0 yenilmiştik, Kocaeli Eliminasyon turnuvasında da 3-2 yenilmiştik peşpeşe üç defa. Şimdi onları İsviçre'de yenmemiz başarı gibi gözüküyor ama katiyen değil. Yani şöyle söyleyeyim. Yaptığımız hazırlık sonucu aldığımız bir galibiyet değil, sadece tesadüf. Biraz hırs, biraz tesadüf o kadar.

En başarılı sporumuzda bile plan, program sıfır.

"Neden hazırlık değil? Dünya standartlarında çalışmanın yüzde altmışını maç, yüzde kırkını antrenman oluşturuyor. Dünya standartlarında, dünya şampiyonasının en güçlü adayları Çin, ABD, Küba ve Japonya bile her yıl birbirleri ile yedi sekiz maç oynuyorlar turnuva öncesi, takımı saklamak diye bir felsefe yok. Biz ise, örneğin komşumuz Rusya ile 1963 yılında oynamışız, sonra bir daha 26 yıl sonra. Bu durumda hedefiniz yenmek değil daha çok sayı almaktır onlardan. Bakın Avrupa şampiyonasının günlük haber bülteninde, bizimle, maçlara antreman maçı yapmadan gelen tek takım diyerek dalga geçtiler. Biz turnuvanın ilk maçlarında antrenman yapıyoruz. Son maçta form tutuyoruz, tutabilirsek. Konuştuğum Fransız, Romen çalıştırıcı, 20-30 maç yapmışlar, az diye şikayetçiler. Almanya 60'ın üstünde, Rusya, İtalya ellinin üstünde maç oynuyorlar. Biz kişilerden özveri istiyoruz, bu olmaz!

NEREYE KADAR?

"Baktım ki, boşa kürek sallıyoruz, ortada federasyon diye bir şey yok, istifa etmekten başka bir çarem kalmadı. Organizasyon, planlama, uzun dönem çalışma maç olmazsa kişisel çaba nereye kadar gider ki? Plan program yok, kulüpçülük var ve teknik adamların değeri sıfır. Yirmi yıldır (1969'da) milli görevlere çağırıldım ve 74'te bayan ve 72'de erkek takımlarında yetkiler verildi. Artık yoruldum ve duvar ile konuşmaktan bıktım. Okullarda spor yok. Kulüplerde spor anlayışı yok. Dünya çapında derece almak için bir liseye takımların oyuncuları toplanıyor, başarı sayılıyor bu. Ordulararası maçlarda erkeklerde şampiyon, bayanlarda dünya ikincisi olduk. Hiç bir maçta turnuvada görmediğim bu hemşirelerden kurulu takımları yenerek başkaları avunabilir, ama benim için hiç bir değeri yok, böyle sahte ve geçici sonuçların."

Sayın Önder Seden kazara Cengiz Göllü'nün yirmi yıla yaydığı başarıların bir tanesini almış olsaydı, kendisi ve oğlu için İstiklal Madalyası talep ederdi. Ama gerçek spor adamı Cengiz Göllü, Avrupa sekizincisi ve Avrupa'nın en uzun boylu voleybol takımı olan Yugoslavları yenip şampiyon olurken bile başarının naylonluğunu ortaya koyarak şerefli bir davranış içine giriyor. Ne dersiniz Önder Seden? Böyle bir gücünüz var mı gerçekleri göğüsleyebilecek? Başkalarını suçlamayı bırakıp emekli koltuğunuza döner misiniz? Yoksa Napolyon gibi siz de "para, para, para" diyen takımdan mısınız? Aydan Siyavuş'tan bir gömlek aşağıya düştünüz! □

DENİZ GÖKÇE

ULUSLARARASI DENEYSEL TİYATRO SEMİNERİ

"Evreni sahneye taşımanın yolunu arıyoruz"

Amaç, Troya efsanesini sahnelemek. Metin, doğaçlama çalışmaları sırasında ortaya çıkan malzemeyle oluşturulacak. Projeye İtalya'dan katılan yazar Stelio Fiorenza Troya'yı, kendi tiyatrolarını ve *Gılgameş*'i anlattı.

Roma Deneysel Tiyatro Merkezi, Berlin Schiller Tiyatrosu ve Tiyatro Araştırma Laboratuvarı'ndan sanatçıların katılımıyla, 20 Aralık-10 Ocak tarihleri arasında 1. Uluslararası Deneysel Tiyatro Semineri, İstanbul'da gerçekleştirildi. Sanatçılar seminer süresince, birlikte sahnelemeyi planladıkları Troya efsanesiyle ilgili çalışmalar yaptı. 1. Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali'ne *Gılgameş* adlı oyunla katılan Roma Deneysel Tiyatro Merkezi'nden yazar Stelio Fiorenza sorularımızı yanıtladı.

Fotoğraf: TUĞRUL AKÇAKAN

STELIO FIORENZA HALİL BEYTAŞ'IN SORULARINI YANITLARKEN. "Gılgameş'de insanın dünkü, bugünkü ve yarınki sorunları vardı."

— *Sahnelemek için niçin Troya efsanesini seçtiniz?*

— Troya efsanesi bizim için bir tür anadır. İtalyan toplumu olarak geçmiş kaynaklarımızın birçoğunun Troya'dan fışkırdığına inanırız. Okullarda ilk öğretilen şeylerden biridir Troya. Türkiye'ye geldiğimiz ilk günlerden itibaren bu proje üzerinde düşünmeye başladık.

— *Çalışmalarınızın bir takvimi çıktı mı?*

— Geçen yaz Troya'yı ve kıyıdaki diğer antik şehirleri gezdik. Turistik bir gezi değildi bu elbet. İnsanlarla sohbet ettik, efsaneleri dinledik ve durmaksızın proje üzerinde konuştuk. İkinci aşamada, yani 20 Aralık'tan itibaren süren 1. Uluslararası Uygulamalı Deneysel Tiyatro Semineri'nde, konuyu salt düşünsel düzeyde ele almayıp, tiyatronun yaratıcıları olarak, aktörler olarak yapabileceklerimiz üzerinde durduk. Farklı kültürlerden gelmiş ve sahnede kendi dilini kullanacak oyuncuların nasıl bir ortak sahne diline ulaşacağı sorununu tartıştık.

— *Bu yılki Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali'ne yetişebilecek mi?*

— Projenin finans yanını şu anda tam olarak bilmiyorum. Sanatsal açıdan ise, bence yetişmesi mümkün.

— *Eşiniz yönetmen Sharoo Kheradmand ile birlikte yönetiminde bulunduğunuz İtalyan Deneysel Tiyatro Merkezi'nin kuruluş ve çalışma ilkelerinden söz eder misiniz?*

— On yıl önce bu merkezi kurduğumuzda ana amacımız yaptığımız işin uluslararası bir karakter taşımasıydı. Oyuncunun sürekli olarak gelişmesini temin eden bir merkez olmayı istedik. İyi veya kötü bir yere gelmiş ve orada kalmış oyuncu, bizim için yeterli değildi.

Başlıca çalışma malzememiz ise, ya çok eski klasiklerdi ya da Hess, Cibran, Borges gibi yeni, fakat çok önemli yazarların kitaplarıydı. Bu eserlere dayanarak oyunlar koyduk.

— *Topluluğu oluştururken ortak bir düşünsel çıkış noktanız var mıydı? Başka bir ifadeyle dünyaya neresinden ve nasıl müdahale etmek istiyordunuz?*

— Bizim için çalışma bir serüvendir. Bir yerden giriyor, o serüveni yaşıyoruz. Ama temelde aradığımız şey, örneğin Nâzım Hikmet gibi -ki eskiden beri kendisine aşığım- yaşadığımız çağın korkunç değişme hızı karşısında, eski dünyaların ve fikirlerin geçirdiği değişimi yakalamak. Temel düşünceler nerede sağlam kalıyor, nerede değişiyor. Bu hızlı değişim içinde insan düşüncesi ve yaşayışı nasıl değişiyor... Yakalamak istediğimiz şey bu.

— *Oyuncularınız geleneksel tiyatrodan mı, avant-garde çalışmalardan mı geliyor? Yoksa eğitimsiz gençlerden mi oluşuyor?*

— Çok farklı. Çünkü, çok farklı

kültürlerden geliyoruz. Sharoo İranlı. İran'ın avant-garde tiyatro yapan tek tiyatro yönetmeniydi. Ben sinemadan geliyorum. Bazı elemanlarımız Peter Brook tarzı tiyatrodan geliyor. Bazıları geleneksel tiyatrodan. Bu bizim için çok önemli. Çünkü, birleştiğimiz vakit, gelen kişiler kendi tecrübelerini ortaya koyuyor ve yeni bir dünya kuruyoruz. Kendi dünyamızı... Elemanlarımızın geçmişleri, çalışmalarımıza zenginlik katıyor. Oyunumuzu seyirciye aktardığımızda, kafalara "şu şudur, bu budur" düşüncesini yerleştirmeyi değil, salonu terkettikten sonra "neydi gördüğümüz acaba" dedirtmeye çalışıyoruz.

— *Tiyatronuzun idari işleyişi ve sanatsal yönetiminden söz eder misiniz?*

İTALYAN, TÜRK VE ALMAN SANATÇILAR TROYA ÇALIŞMALARI SIRASINDA.

— Özel bir tiyatroyuz. Fakat devletten yıllık ihtiyacımızın üçte birini karşılayacak oranda yardım alıyoruz. Sanatsal yönetimde Sharoo ve ben varız. Bir projeye karar verdikten sonra oyuncularla çalışmaya başlıyoruz. Aktörlerle çalışırken çıkan malzemeyi, gerekli gördüğümüz ekleme ve çıkartmaları yaparak yazıya döküyoruz.

— *Geleneksel tiyatro karşısında tavrınız nedir? Bu tür tiyatronun sizce günümüzdeki işlevi ne?*

— Geleneksel tiyatroyla doğrudan bir kavgamız olamaz. Çünkü karşımızdaki devletin ve belediyelerin büyük olanaklarıyla çalışan bir kurum. Öncelikle tiyatro düşüncesinde bir değişiklik yapmalıyız ki, gerçek bir yenilenme yapabilelim. Ancak o zaman savaşabiliriz. Biz kendi çizgimizde, kabul ettiğimiz hat üzerinde ilerliyoruz. Bu hat kimi zaman bazı şeylerin ortasından geçip, onları kesiyor olabilir, bilemiyorum.

— *Tiyatronun dünyayı değiştirebileceğine inanıyor musunuz?*

— Ben dünyanın tiyatroyu değiştirdiğini düşünüyorum. Tabii bu aynı şey, yani karşılıklı. İletişim organlarının böylesine geliştiği bir dünyada, televizyonun düğmesine bastığımızda Panama'nın işgalini, tekrar bastığımızda Zuluları, aynı anda Helena Troya'yı veya Carmina Burana'yı izleyebiliyoruz. Tiyatroyu öyle görmeliyiz ki, tiyatro sahnesi gibi nispeten küçük bir mekan içinde yakaladığımız anlatım tarzı, eş zaman içinde bütün bunları hatırlatabilsin.

— *Şehir Tiyatroları'na bağlı Tiyatro Araştırmaları Laboratuvarı, geleneksel tiyatro anlayışındaki bir kurum içinde yer alıyor. Böyle bir kurumun, denemeci tiyatroya ciddi biçimde yaklaşması mümkün mü sizce?*

— İstanbul'daki durumun ne olduğunu tam olarak bilmiyorum. Bu nedenle, dünyadaki genel durumu değerlendirmek istiyorum. Bir okulda aynı düzeyde eğitim veren çeşitli şubeler vardır. Bu şubelerden birinin hocası öylesine parlak bir başarı ortaya koyar ki, diğer sınıflardaki öğrenciler bir süre sonra o hocayla çalışmak isterler. Ya da o hocanın yöntemini diğer hocalar da kullanmaya başlar. TAL'a gelince... Burada yapılacak işler konusunda derin bir bilginin olmamasına rağmen, böyle bir şeye evet denmiş olması bence önemli. Yapılan işlerin yaygınlaşıp diğer alanlara da sıçraması ise, koşullara, buranın ve merkezin başındakilerin konuyu ele alışına bağlı.

— *1. Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali'nde sergilediğiniz beğeniyle karşılanan "Gılgameş" oyununun yaratım sürecini merak ediyorum. Kısaca anlatır mısınız?*

— Gılgameş, hepimizin bildiği gibi, yazılı olarak elimize ulaşan ilk mitolojik destandır. Destan bütün mitlere temel teşkil eden bir temaya sahip. Bu da, insanın bir şeye ulaşma çabası içinde kendi kimliğini araması, onu farketmesidir. Bu, modern insanı da içine alan bir çıkış noktası. Epik hikâyenin içinde günümüz insanının bütün meseleleri gizliydi. Bireydeki iki kimlik sorunu çağdaş insanın hâlâ taşıdığı ve taşıyacağı bir problem. Uzaya gidiyoruz, ama aynı zamanda kendi bilinçaltımıza ulaşmak istiyoruz. Bu ikilem Gılgameş'te tarihin derinliklerinde de aynı şekilde söz konusuydu.

— *Sahneleme aşaması?*

— Örneğin, ölüm teması üzerinde çalışırken, cenaze törenlerinin nasıl yapıldığını araştırdık. Tarih içindeki örnekleri bulmaya, farklı kültürlerdeki cenaze törenlerini biraraya getirmeye çalıştık. Daha sonra, bulduğumuz çok sayıdaki imajların arasından bazılarını seçip, günümüz imajlarıyla iç içe geçirdik. Örneğin, sahnede antik bir cenaze töreni geçerken, aynı anda elektronik bir müziği giderek, geçmişle günümüz arasında direkt paralellikler kurduk.

— *Şu günlerde kafanızı meşgul eden bir problem var mı?*

— Bugün de, dün de kafamı meşgul eden sorun şu: Dünya korkunç bir hızla başkalaşıyor. Zihnin kavrayacağı anda başkalaşmış oluyor dünya. Hep geride çalışmak zorunda kalıyoruz. Tam kendimizi anlamaya başladık, biz şuyuz galiba derken, yeni baştan bir dizi oluşumlar çılgınlığının içinde buluyoruz kendimizi. Bulduğumuz gerçek tam parmağımızı dokunduracağımız sırada birden parçalanıp, yokoluyor. Ve biz yeni bir gerçeklik peşinde koşmak zorunda kalıyoruz. □

HALİL BEYTAŞ

'AİLE BAĞLARI' VE 'DÖRDÜNCÜ SAVAŞ'

Hırsızlar ve Rambolar

Sidney Lumet'ın, Dünya sinemasında gösterilen filmi *Aile Bağları* (Family Business), Amerikan orta-sınıfından üç kuşağın öyküsü... John Frankheimer'ın, Emek ve Reks sinemalarında gösterilen *Dördüncü Savaş* (The Fourth War) adlı filmi ise, iki blok arasında "Ramboculuk" oynayan albayları perdeye getiriyor...

"Rockefeller gibilerdeki 'suç genleri' nah bu kadar!" diyor Jesse, oğlu Vito'ya, torunu Adam'ın yanında. Eliyle tutup gösterdiği şeyi yazmaya, terbiyem izin vermiyor. Ama haklı olduğunu söylemeliyim. Uluslararası zenginlerin yaptıkları yanında, kendi soygunlarının ne önemi var ki? Onlara bakınca, Jesse'ninkilere "suç" demek bile gelmiyor insanın içinden.

Aile Bağları (doğru çevirisi "Aile İşleri" olmalıydı), üç kuşağın öyküsü. Yaşamı hırsızlık, içki, kadın ve serserilikle geçmiş Jesse (Sean Connery). Bir zamanlar onunla birlikte "işe" çıkan ve hayli usta olan, ama sonradan evlenerek konformizme kayıp, bir et ambalajlama işinin başına geçen oğlu Vito (Dustin Hoffman). Ve, ABD'nin en saygın üniversitelerinden M.I.T.'de okuyan, ama babasının konumundan pek hoşnut olmadığı için, giderek Jesse'nin tarzına yakınlık duyan torunu Adam (Matthew Broderick).

AİLE BAĞLARI. Jesse, Vito'ya zılgıtı geçiyor. Haklı!

Sidney Lumet, bu üç kuşağın öyküsünü anlatırken, elindeki malzemenin getirdiği olanaklardan çok fazla yararlanamamış bu kez. Oysa, *Şebeke* (Network), *Serpico*, *Köpeklerin Günü* (Dog Day Afternoon) gibi, çok güçlü toplumsal eleştiriler içeren filmleriyle ünlüdür Lumet. Bu son filminde ise, herkese anlayışla bakmaya çalışmış. Belki biraz Vito'ya eleştirel yaklaşıyor; ama onu da, konformizmi için mi, oğluna "eski tip baba" tarzıyla davrandığı için mi eleştiriyor, belli değil. Finalde baba-oğulun elele tutuşmasından da huylanmadım diyemem. Ama yine de, son dönem Amerikan sineması gibi, aile kurumunu yücelttiğini söylemek haksızlık olur. En fazlası, ona da anlayışla bakmıştır!

Nedir peki, Lumet'ın iyi değerlendiremediği malzeme?

Jesse'nin, "emek ürünü" olarak gördüğü soygunculuğun karşısına koyduğu "yasal hırsızlık". Gerçekten de, örneğin Adam'ın kız arkadaşı Christine'in yaptığı "uyanık emlak komisyonculuğu"na "ahlaksızlık" demesi, haklı değil mi? "Emek verilmemiş bir soygun, ahlaksızlıktır" diyor Jesse. 'Emek'in altını çizin... Aynı yasal hırsızlık, Vito için de geçerli. O da, yanında çalıştırdığı insanların emeğinden çalıyor. Üstelik bunu, bir parça et aşırdığı için bir işçisinin burnunu kırabilecek kadar ileri götürüyor. Sonra, "özel mülkiyetin dokunulmazlığı"nı öne sürerek karşı çıkıyor soygunculuğa. Haklı değil mi Jesse, onu "değer karmaşası" içinde bulmakla? Sen hem soygunculuğa karşı çık, hem de milletin emeğinden çal.

Bir de Adam var. Babasına, kendisi için yaptıklarını yüzüne vurduğu ve kişiliğine saygı duymadığı için karşı çıkıyor. Ama, toplumsal değerlere tepki gösterdiğini söylemek zor. "Burası Amerika; her nesil, bir öncekinden daha iyi durumda olmalı" diyen de o. Finale doğru, epey para kazanmaya başladığı belli oluyor. Ama nasıl? Jesse gibi mi? Babası gibi, düzene uyarak mı? Bunu da es geçiyor Lumet.

Aile Bağları, yaşlanmış bir Sidney Lumet'ın elinden çıkmış. Yine de, onun akıcı sinema dilinin ustalığı geçerli. Biraz dil üstünde kaydırmaca ama, olsun. Oyunculuğunun doruğundaki Sean Connery, yine tipinin içine girmiş Dustin Hoffman ve genç oyuncu Matthew Broderick de destek çıkıyorlar. Cy Coleman'ın müziğini de unutmamak gerekli.

DÖRDÜNCÜ SAVAŞ. Hızını alan sınırı geçiyor.

Arka planda bir getto var. Eski toprak erkekler ve kadınlar, polisler, hırsızlar, ayyaşlar ve serserilerden oluşan bir getto. Ölenlerin ardından, "mesleği" ne olursa olsun, hep birlikte saygılı bir cenaze törenı düzenlemeyi, şarkılar söylemeyi gelenek haline getirmişler burada. "Suçu reddedenlerin gettosu". Jesse'de somutlaşan bu "suç kavramını reddetme" ya da "hafife alma" olgusunu, yani düzenin değerlerine (en azından bazılarına) karşı çıkmayı, bir tür "azgelişmiş anarşizm" olarak tanımlamak da mümkün. O zaman bir soru da çıkıyor ortaya: Amerikan toplumundaki yozlaşma, gerçekten orta-sınıfı bu duruma mı getirdi?

DÖRDÜNCÜ SAVAŞ

"Bence, ilginç bir film oldu. Çekoslovakya-Batı Almanya sınırında geçiyor. Bir yanda Ruslar, diğer yanda Amerikalılar. Bunlar, modern samuraylar. Büyük kargaşalar çıkana kadar, birbirlerini kışkırtıyorlar. Ben aşırı uçları hep sevdim. Belki de onun için bu filmi seviyorum."

Böyle diyor yönetmen John Frankheimer, "aşırı uçlar". Biri, Vietnam'dan geri çekilmiş bir Amerikan albayı, Jack Knowles (Roy Scheider). Diğeri, Afganistan'dan geri çekilmiş bir Sovyet albayı, Malachew (Jürgen Prochnow). Neden-dir bilinmez, ikisi de yeni görevlere verilmiş, üstelik kritik bir bölgede.

Hadi, diyelim Knowles, General Roger Hackworth (Harry Dean Stanton) tarafından sevildiği, bir minnet borcu duyulduğu için getirilmiş bu sınır komutanlığına (inanması güç ya). Peki, Malachew, Çekoslovakya sınırında ne arıyor; tipik "manyak Rus askeri" olduğu için mi atanmış oraya? Bunları da kabul ettik, inandık diyelim. Bu iki adam, birbirlerinden niye bu kadar nefret ediyorlar peki? Malachew, helikopteriyle "caka sattığı" için mi? Bunun üzerine, Knowles ona kartopu fırlattığı için mi? Yok, mesele Sovyet askerlerinin sınırı geçmeye çalışan Çek'e uyguladıkları zulümse, bunu kişisel bir çekişmeye indirgemek niye? Ya o "beş numara" bakışlar?

Pek inandırıcı değil velhasıl, *Dördüncü Savaş*'ın temel entrikası. Hal böyle olunca, kolayca ısınamıyorsunuz filme. Zaten sonrasında da; sınırlar kalbura dönüyor, bir o tarafa, bir bu tarafa geçip duruyor Knowles ve Malachew (bu arada, sınırın ötesine geçip, esir aldığı Sovyet askerlerine zorla "Happy Birthday to You" söyleterek yaşgünü kutlamak gibi "hoşluk"lar da giriyor işin içine). Roketler, kurşunlar gırla gidiyor, kimseden çıt yok. Sanırsınız, bu iki adam, orada tek başlarına hakimler herşeye. General Hackworth bile, tepki olarak, "Vietnam ve Afganistan'ın doğurduğu çocuklar" diye, "hayalkırıklığına uğramış ve dışlanmış askerler" nutuğu çekip, "kendini toparla" diyor yalnızca... Bir de, Çek muhaliflerindenmiş gibi davranan "Malachew' in ajanı" kızın (Lara Harris), koca sınır boyunda, tam Knowles'ın önünde geçmesi var. Kaskatı Knowles'ın da, kızcağıza birden "yakınlık" duymasına ne dersiniz? O da insan tabii...

Böyle böyle, 'yaşı geçkince iki Rambo' öyküsünü, pek öyle ritmik de olmayan bir biçimde perdeye getiren Frankheimer, finalde de, Cüneyt Arkın filmlerinden farksız bir kavganın ardından bağlıyor filmini (Knowles'ın, buz tutmuş gölün içinden fırlaması gibi, artık sabır sınırlarını aşan saçmalıklara da vardıktan sonra): Birbirlerine karşı son güçlerini de harcarken Knowles ve Malachew; birinin ardında Amerikan, birinin ardında Sovyet askerleri, tanklarla, tüfeklerle birikiveriyorlar. Namlular doğruluyor. Duruyor bizim albaylar. Knowles yine bir kartopu hazırlıyor, ama sonra duruyor, vazgeçip bir yana atıyor. Bu kez, "iki numara" bakışıyorlar. Einstein'ın uyarısı mı geliyor akıllarına ne, birden barış havası iniveriyor üstlerine. Ya da, belki Gorbaçov'un barış çağrıları çınlıyor kulaklarında. □

ALİ HAKAN

Hazırlayan:
TUNCA ASLAN

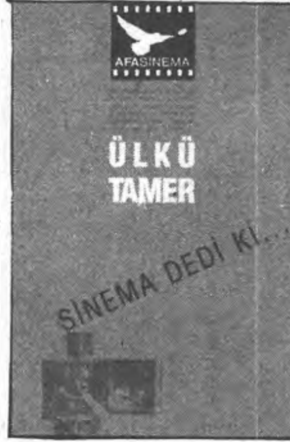
Göz işitiyor, kulak görüyor

Sinema nedir..? Kuşkusuz "Yedinci Sanat" türünden yanıtlar itibar görmeyecek. Daha başka nedir?

Orson Welles, "Bir çocuğun sahip olabileceği en güzel oyuncak" diyor. Hoş ve yerinde! Darryl F.Zanuck, "Sinema, dünyanın en büyük siyasal gerçeğidir" diyerek, sanki, sinemayı bütün sanatlar içinde en önemli araç olarak gören Nikolay Lenin'e destek atıyor. Ama H.L.Mencken ortaya atılıp "Ahmak çoğunluğun eğlencesi", Ben Hect, "Sinema, yüzyılımızı çürüten kötü alışkanlıklardan biridir" deyip keyif kaçırmaya çalışıyorlar. Franklin Roosevelt'e dikkat: "Bunalım döneminde insanların morali sıfıra inmişken bir Amerikalının on beş sent vererek sinemaya gitmesi, bir bebeğin gülümseyen yüzünü seyrederek dertlerini unutması harika bir şey". Lewis J.Selznick muhakkak birine öfkelenmiş: "Film yapmak, en az beyin gerektiren iştir".

İlerliyoruz... Nedir sinema? Andre Cayatte'in bakışlarından yakalanabilen "güç" mü? Belki de Meksikalı yönetmen Emilio Fernandez'in gözlerindeki kısık ışıktır. Jerry Lewis'in gözüne "film" kaçmış galiba. Belki de Silvana Mangano'nun hüznü, Giulietta Masina'nın uzattığı çiçek, Jayne Mansfield'in göğüsleri, Vanessa Redgrave'in uzaklarda gördüğü noktadır sinema.

Sinema nedir türünden bir sorunun üç aşağı beş yukarı tüm yanıtları iki kitapta toplanmış. Ülkü Tamer'in Afa çıkışlı *Sinema Dedi ki*'si ve Hil Yayınları'nın "Bu dünyada bir de sinemacılar var" diyerek sınırlı sayıda piyasaya sunduğu *Ara Güler'in Sinemacıları,* başınız sıkıştığında gideceğiniz galeriler.

Sinema Dedi Ki...
(Ülkü Tamer, Afa Yay. 88 s.)

Ara Güler'in Sinemacıları.
(Ara Güler, Hil, Yay. Büyük boy, 80 s.)

Ülkü Tamer'i tanımayan yok. Şair. Bu kez sinema dünyasının ünlülerinin "itiraflarını" derlemiş. Oyuncuların, yönetmenlerin, yapımcı ve senaryo yazarlarının kendileri ve başkaları hakkında söylediklerini belki de Marlon Brando'ya nazire olsun diye toparlamış. Ne diyordu Marlon: "Oyuncu, kendisinden söz etmediğiniz sürece, sizi dinlemeyen kişidir".

1942'de bir film makinesinin başına geçmenin sevincinden, Brigitte Bardot'ya... Ara Güler, yakalamayı, ölümsüzleştirmeyi sürdürüyor. "Fotoğraf gerçekçi bir olaydır, asla yalan konuşmaz. Konuşmak istese de konuşamaz" diyor Güler, toplam 60 ünlü portrenin yer aldığı albümünün önsözünde. Sergei Bondarçuk'dan, Dustin Hoffman'a, Fellini'den Kim Novak'a, Nikita Mikhalkov'a... Kitabın sonuna ise, zengin bir biyografi/filmografi bölümü eklemiş yayınevi. Erhan Kayaalp'in hazırladığı bu kaynak Türkiyeli sinemaseverlerin merakını çekecek nitelikte.

Kaldığımız yerden devam edelim. Peki Hollywood neresi? Rivayet yine muhtelif. Will Rogers kendinden söz ediyor: "Hollywood, ayağa kalkıp kendinizi alkışlayabileceğiniz tek yerdir". Stephen Vincent Benet çok sevinçli. Havalara uçuyor sanki: "Hiçbir yerde bu kadar çok budala yoktur. Yaşasın!" Jean Cocteau, tam kendine göre bir laf ediyor: "Tanrıçalarıyla, koruyucularıyla, kurbanlarıyla bir seks tapınağı". Rex Reed'e göre Hollywood, mutlu değilseniz mutluluk ısmarlayabileceğiniz bir yerdir. Tony Curtis bilet parasını hazırlamış, turunu devam ettiriyor: "Hollywood... Bugüne kadar yapılmış en görkemli atlıkarınca". Marilyn Monroe içini çekiyor ve öpücüğüne on bin dolar, ruhuna ise, beş sent değer biçilmesinden yakınıyor. Geraldine Fitzgerald, hâlâ düşünceli. Hollywood'u Pompei'nin son günlerine benzetiyor. Ava Gardner tecrübesini konuşturuyor ve "Herkes durmadan öpüşüyor. Zaten öpüşmeseler, birbirlerinin boğazına sarılacaklar" diyor. Herman Mankiewicz, Ben Hect'e telgraf çekiyor: "Hemen gel. Burada tek rakiplerin budalalar". Candice Bergen, Hollywood'un Picasso'nun yatak odasına benzediğini nereden biliyor acaba?

Yoksa Simon Signoret'nin elindeki küçük kutunun içinde mi gizli Hollywood?

Ülkü Tamer'in alıntılarını okuyun, Ara Güler'in objektifinden görün. Yeni sorular ve yanıtlar sizi bekliyor. □

Uçurum estetiği

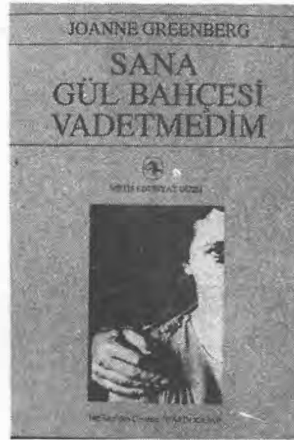
Joanne Greenberg, ülkemizde pek tanınmayan bir yazar. 1932 Amerika doğumlu. 1967'den bu yana yayımlanmış altı romanı ve iki öykü kitabı var. Halen yaşıyor ve yazıyor. Ancak Greenberg denilince akla ilk gelen, sadece *Sana Gül Bahçesi Vadetmedim.* Kendi halinde orta karar bir yazar olan Bayan Greenberg, bu kitabıyla birden yükseliyor ve çeşitli ülkelerde milyonlarca okuyucuya ulaşıyor.

İki ayrı dünyanın, koyu karanlıkların, geçişlerin, kopuşların, çığlıkların romanı *Sana Gül Bahçesi Vadetmedim.* Özyaşamının bir kesitine dayanıyor Greenberg. Psikiyatrik tedavi deneyimine, akıl hastanesi günlerine, tecrite...

16 yaşında bir şizofren. Deborah, kadınlığıyla, Yahudiliğiyle, erken gelişmiş kişiliği, sanatçı duyarlılığıyla "lanetlenmiştir". "Başka bir yere" aittir. "Lanet olası aptallar dünyası"na yabancılaşmış, dışlanmıştır. "Delirir" Deborah ve şizofreninin o dipsiz düş dünyasına dalar. Kendine özgü çatışmaları, yönetim biçimi ve diliyle yeni bir kimlik sunar bu dünya. Yankılanan ses, "Sen onlardan değilsin" der durmadan. Ve "bizim kuşumuz olabilirsin, rüzgârla özgürce uçan. Yabanıl atımız olabilirsin, başını sallayan ve utanç duymayan. Artık onların yalanlarıyla savaşma. Sen bizlerden birisin". Deborah, ensesinin altında bir buz torbası, ayaklarının altında da bir sıcak su şişesi, sımsıkı bağlanmış halde yatarken, sessizce haykırır: "Dünyaya çarpıp parçalayın beni".

Tüm sonsuzluklarıyla ve sonsuz hızlarıyla çarpışan iki dünyanın arasında kalmak nasıl bir şey? Ya, yavaş yavaş birbirinden uzaklaşan iki gezegene birden asılı kalmak? Deli, şizofren, normal, doktor, tedavi vb. kavramlar neyin karşılığı? Kim kimden daha "deli"? Ve Deborah'ın tedavisini üstlenen Dr. Fried, "Sana hiçbir zaman gül bahçesi vadetmedim ben. Hiçbir zaman kusursuz bir adalet vadetmedim... Ve hiçbir zaman huzur ya da mutluluk da vadetmedim. Sana ancak bütün bunlarla savaşma özgürlüğüne kavuşmanda yardımcı olabilirim. Sana sunduğum tek gerçeklik savaşım. Ben yalan şeyler vadetmem hiç. Kusursuz, güllük gülistanlık bir dünya masalı koca bir yalandır" derken hangi ateşin ışığını kullanıyor?

Greenberg, tüm bir süreci bütün ayrıntılarıyla anlatmış. Deborah'ın ailesi, koğuş arkadaşları, görevliler, doktorlar bütün gerçeklikleriyle ele alınıyor. Yaşam ve ölümden nefret, Deborah'ın doğruları, dünyanın yalan dolu karşılıkları, "deliliği" keşif ve tedavi... Üç yılın sonunda hastaneden çıkıp lise bitirme sınavına girdiğinde, kendisi gibi gecikmiş işçileri görüyor Deborah. Bu kaba saba işçiler niye zamanında bitiremedi okulu? Onları geciktiren ne? Kararını veriyor Deb: "Acı çekmek yalnız şizofrenlerin tekelinde değil". Bu karar ve varılan sonuç, Deborah'ın akıl hastası olan erkekleri gördüğü zaman içine düştüğü şaşkınlığın da bir yanıtı oluyor aynı zamanda: "Acı çekmek yalnız kadınların tekelinde değil!"

Sana Gül Bahçesi Vadetmedim. (J.Greenberg, Metis Çev: Nesrin Kasap, 280 s.)

Joanne Greenberg'in bu enfes kitabını okuyun. Bir "çifte vatandaşlık" olduğu kadar, "vatansızlık" öyküsü bulacaksınız. Bütün kanıtların anlamını yitirdiği, sıcaklığın donduğu, yön, mekan, zaman kavramının eridiği gizemli bir dünyanın romanı. Uçurumlar soluk alıyor, güzel duyu acı çekiyor. □

YENİ ÇIKANLAR

Dev Uyanıyor-Lenin'den Gorbaçov'a. (Martin Walker, Altın Yay., Çev: Esat Ören, 360 s. İnceleme)

Kıskançlık. (Alain Robbe Grillet, Ara Yay., Çev: Bertan Onaran, 123 s., Roman)

Cesur Yeni Dünya. (Aldous Huxley, Güneş Yay., Çev: Ender Gürol, 218 s., Karşı-Ütopya)

Çankaya'dan Ekonomi'ye Bakış. (Ahmet Kılıçbay, Milliyet Yay., 396 s., İnceleme)

12 Eylül'ün Cezaevleri. (Haşim Kutlu, Alan Yay., 271 s., İnceleme)

Karadeniz'in Kıyıcığında. (Rıfat Ilgaz, Çınar Yay., 357 s., Roman)

Oyunlar. (Adalet Ağaoğlu, Remzi Yay., 459 s. Oyun)

Melisa. (Müfide Güzin Anadol, Yalçın Yay., 128 s., Roman)

Ben Aranıyor. (Yüksel Pazarkaya, Cem Yay., 315 s., Roman)

Koko. (Peter Straub, Güneş Yay., Çev: Gönül Suveren, 413 s., Roman)

Dalga. (Morton Rhue, Akyüz Yay., Çev: Z. Oya Çolak, 115 s., Roman)

TİYATRO

GARDİYAN

Çağrışımlara yolaçan bir kelime gardiyan. İlk akla gelen, yeryüzünün zavallı tanrıları. Ardından "her ne olursa olsun ille de koruyacağız" diyenler. Ama en çok da acımasızlık.

İstanbul Devlet Tiyatrosu tarafından Atatürk Kültür Merkezi Oda Tiyatrosu'nda sahnelenen Turan Oflazoğlu'nun *Gardiyan* adlı oyunu bu yaygın gardiyan imajını kullanarak başlıyor. Sahnenin bir köşesinde umutsuzluk içinde oturan beş mahkûm, güçlü bir ışığın sahneye vurmasıyla "Güneş! Güneş!" diyerek ayağa fırlıyor. Yaklaşan kırbaç sesi ise, gardiyanın soluğu. Ardından bu yeryüzü tanrısının ilk tiradı geliyor: "Güneşe fazla bakarsanız öyle, hiçbir şey göremezsiniz bir daha". İkinci cümlesiyle de sıradan bir gardiyan olmadığının, "gardiyanlığını" gardiyanlıkla sınırlamadığını ortaya koyuyor. "Bizim burada mahkûmların hayal edebildikleri daha büyük, daha gösterişli zindanlardır ancak."

Mahkûmların içi boşalmış ruh halinden ve üzerlerindeki otoritesinin gücünden gardiyanın kendisi de sıkılır. Yapılabilecek tek şey düş görmek, düşleri oynamak. Herkes kendi düşünü oynar. Aşık, önder, kabadayı, hakim ve gardiyan. Gardiyanı oynayan, mahkûm rolünü öylesine iyi yapar ki, gardiyan oluverir. Eski gardiyan ise, mahkûmlar arasındaki yerini alır.

"Eee?" diyeceksiniz kuşkusuz. Doğal tabii. Altı üstü üç cümlelik bir özet. Ama şu da var ki, iki perdelik koskoca bir oyunun sonunda ben de aynı şeyi düşündüm. "Eee?". Hikâye bir yana (çünkü hikâye herşey değil, metnin estetik örgüsünü oluşturan bütünün bir parçasıdır) Oflazoğlu'nun metne tıka basa doldurduğu düşünceler ve onların veciz ifadesi sahnede uçuşan ama, hiçbir şey ifade etmeyen sözcüklere dönüşüyor. Oflazoğlu, tek tek ele alındığında başlı başına bir metin oluşturabilecek cümlelerden kurduğu oyunun bütününde, hiçbir şey söylememe becerisini göstermiş. Kitabının girişinde, "Hiçbir oyunumu belli bir düşünceyi kanıtlamak için yazmadığımdan, *Gardiyan*'la neyi anlatmak istediğimi kesinlikle söyleyemeyeceğim" derken, "bir düşünceyi kanıtlamak"la "bir şey anlatmak" kavramları arasındaki farkı (iyimser bir yorumla söylersek) ihmal ettiğini gösteriyor.

Gardiyan böylesi bir metne rağmen sonuna kadar izlenebilen bir oyun. Yönetmen Alev Sezer'in tempolu ve ayrıntılarda metni "hafifleten" rejisinin bunda önemli bir payı var. Oyuncular rejinin ritminden kopmaksızın çabalı bir oyunculuk sergiliyor. Dekor sık sık değişen mekan atmosferlerine uyum sağlayabilecek plastiklikte tasarlanmış. Bütün bunlar, birleşince, metne rağmen oyun çıkartmanın iyi bir örneği verilmiş.

Gardiyan, veciz bölümleri ihmal edilip, diyaloglardaki hoş yanlarla yetinerek izlenebilecek bir oyun. □

Halil Beytaş

SİNEMA

AYI

Başrollerinde gerçek ayıların oynadığı, melodramatik bir serüven filmi. Sıfatlar küçümsemek amacıyla yazılmadı. Ama film, bu türlerin kalıplarına aynen uyuyor. "Bir hayvan belgeseli çekmek yerine, klasik bir dram yaratmak istedim" diyor yönetmen Jean-Jacques Annaud da. Sonuç: başarılı, etkileyici ve değişik. Başarısının ardında, 6 yıl süren bir ön-hazırlık; 200 kişilik ekip, 50 kamyon, 30 jip, bir seyyar yemekhane, hayvan terbiyecileri, veterinerler ve 25 milyon dolarla, İsviçre, Kuzey İtalya ve Avusturya'da yapılan 14 aylık çekim çalışması; üstüne de, bir yıl süren kurgu aşaması yatıyor. Etkileyiciliği, seyircinin duygularına hitap etmesinden kaynaklanıyor: "Yalnızlık, açlık, üşüme, korku, şiddet, üzüntü, sevgi, şefkat" ve hatta cinsellik. Annaud, "sessiz dünyalarında, hayvanların duygularının da, en az insanlarınki kadar güçlü olduğunu, onların da değer yargıları bulunduğunu göstermek istedim" diyor. Filmin değişikliği ise, ilk kez bütün oyunculuğun hayvanlar, üstelik de ayılar tarafından sergilenmesi. Çok kısa süre için görünen iki-üç 'insan-oyuncu'nun önemi yok. Özel eğitim görmüş olan La Douce (yavru ayı), Bart (büyük ayı), Doc (büyük ayının "yedeği"), Griz (büyük ayının "sevİştiği" dişi ayı) ve Bianca (yavru ayının ölen annesi) o kadar "ustaca" rol yapıyorlar ki. Tıpkı insanlar gibiler. Annaud'nun yapmak istediği de bu: İnsanlar yerine ayılar! Film, "dünyanın birçok yerinde ayıların katledilmesi ve kötü muamele görmesine karşı" bir tepkiyse, yalnızca onlar çok sevimli oyunlar sergiledikleri için etkili olabilir.

Ateş Savaşı ve *Gülün Adı* ile tanıdığımız Fransız yönetmen Annaud'nun, 1989'da En İyi Yönetmen ve Kurgu (Noel Boisson) Cesar ödüllerini kazanmış filmi *Ayı*; uzun bir yenilenme döneminden sonra, kaliteli bir görüntü ve sesdüzeni ile açılan Beyoğlu Fitaş sinemasında gösteriliyor. *Ayı*, James Oliver Curwood'un *The Grizzly King* adlı romanından, Gerard Brach'ın senaryosu, ülkemizde *İnsanat Bahçesi* adlı kitabıyla bilinen Desmond Morris'in danışmanlığı, usta Philippe Roussellot'nun görüntüleri ve Philippe Sarde'ın, geri planda kalsa da güzelliği belli olan müzikleriyle beyazperdeye geliyor. Neredeyse hiç konuşmasız, bütünüyle ayıların çıkardığı seslerin (onlar da ağlıyor, gülüyor, ne sandınız) bulunduğu bir seskuşağıyla, hayvanların duygularını hiç müdahalesiz (özel efektlere filan başvurmadan -birkaç 'düş' sahnesindeki animasyonlar ve tehlikeli sahnelerdeki 'yapay' ayılar dışında) vermeye çalışan filmin, ses tekniğine özel bir dikkat gösterin. Ve sevimli ayıların gözlerine de. Annaud, "nev-i şahsına münhasır"lığı elden bırakmak istemiyor anlaşılan. □

A.H.

KASET

SERDAR ATEŞER / MÜTAREKE YILLARI

Nadir çıkardıkları müzikle ilgili yapıtlarla, mütevazi bir yayın hayatı sürdüren Ahtapot Yayınları, ilk olarak değerli yazar Mario Levi'nin *Jack Brel* isimli araştırma kitabını yayınlamıştı. Daha sonraysa, ilk baskısı İmge Yayınları'ndan çıkan Erdal Göksoy'un *Eleştirel Caz Tarihi* adlı kitabının genişletilmiş yeni basımını da iki yıl kadar önce aynı yayınevi çıkarmıştı.

Kaset yayınlama projeleriyle giriştikleri ilk çabaysa, Mehmet Güreli'nin *Vapurlar* adlı yapıtı oldu. Ödüllü kısa metrajlı filmi için yaptığı besteleri derleyen Güreli'nin çalışmaları, bence son yıllardaki en kaliteli çabalar arasına kolayca konulabilecek ürünlerdi.

Yayınevi, uzunca bir aradan sonra, bu kez de, Mozaik grubunun ilk döneminde izlemeye başladığımız, daha sonraysa *Selamsız Bandosu* ve *Zincir* adlı önemli filmlerin de müziğini yapan Serdar Ateşer'in *Mütareke Yılları* adlı yapıtını yayınladı.

Serdar Ateşer, en önemli anlatım gücünün müziğin kendisinden geleceğine inananlardan. Bu, sanatçının sözlü besteler hiç yapmadığı ya da yapmayacağı anlamına gelmesin. Murathan Mungan'ın şarkı sözleriyle bütünleşerek yeni ve oylumlu bir çalışma daha hazırlıyor şu günlerde.

Kendi stüdyo olanaklarını sonuna kadar kullanarak biraraya getirdiği bestelerinin toplamına *Mütareke Yılları* adını vermesi, biten son on yılın 'uzlaşmacı' atmosferine bir tepki sanki.

Ateşer, yakın tarihimizin müzikle algılanışı anlamına gelen bu yapıtta, birçok çalgıyı kendisi kullanmış. Mozaik zamanında elektro gitar maharetleriyle tanıdığım Ateşer, olanakları içinde elektronik müziği temel veri olarak almış. Ama, tabii ki, dünya ölçüsünde izlediklerimizin yanında Ateşer'in yaptıkları son derece mütevazi, hatta 'elektronik' kabına bile zor sokulabilecek düzeyde. Yalnız, sanırım sanatçının iyi niyetli uğraşının değeri de burada ortaya çıkıyor; hit'lerin dışında, kalanlara 'üvey evlat' gözüyle bakılan ülkemizde, Ateşer'in uğraşı bir kat daha anlam kazanıyor.

Birçok önemli ismin değişik parçalarda Ateşer'e eşlik ettiğini görüyoruz. Perdesiz gitarıyla Erkan Oğur, mandoliniyle Sumru Ağıryürüyen, davuluyla Ahmet Altuğ, saksofonuyla Tahsin Ünüvar ve neyiyle Melih Özçelik gibi...

Mistik ve karamsar izleklerin fazlasıyla hissedildiği besteler arasında *Tarihi Tekerrür* ve *Tarihi Tekamül* adlı giriş ve bitiş besteleri, müzikal açıdan son derece zengin çağrışımlar taşıyor. Direkt bir bağ kuramasak da günümüzün gündemindeki müzik akımlarından biri olan 'New Age'in etkileri hissediliyor. Yapıta adını veren uzun soluklu *Mütareke Yılları*'ndaysa, Ateşer'in biraraya getirmeyi amaçladığı müzikal unsurların, estetik açıdan önemli bir buluşmasını yakalıyor dinleyen. Neyzen Özçelik'in bu bestedeki katkısını da gözardı etmemek gerek. Sanatçının, zevkle dinlediğim bir başka bestesi de *Liveturbasyon*.

İlk yapıt olmanın kusurlarına rağmen, olanakları içinde giriştiği teknik bazlı uğraşlara bazı parçalarda önemli bir estetik boyut katabildiği kesin Ateşer'in. Sonraki çalışmalarında, farkında olduğuna inandığım eksiklikleri gidereceği de açık. Beni bu iyi niyete itense, dinlediğim sayısız reklam müzikleri. □

Orhan Kâhyaoğlu

SERDAR ATEŞER
Mütareke Yılları

KONSER

ABUZER KARAKOÇ

Kanseri yendi, konsere çıktı

7 Ocak 1990 Pazar günü öğleden sonra Paris'in kuzey banliyösü Bobign'de Bourse du Travail Salonu'nda 350 kişilik dinleyici topluluğu Abuzer Karakoç'la Anadolu'dan gurbete, oradan sılaya bir gezinti yapıyor: Sivas, Maraş, Toroslar, Çukurova, Hasandağı'ndan Bursa'ya. Fransa'da "Küçük Türkiye" gezegeni turluyor.

Hapishane anıları, Dersimlilere selam, uzun hava... "Mustafa Suphi Yoldaş", "İnce Memed", "Ondört yaşında kaçakçı Memik Oğlan", Filistinli bir babanın oğluna türküsü: "Ağlamıyordu ihtiyar?" Sevgili eşi Elif'e hapisane mektubu: "Hasretim sana", "Sevmekte Sınır Olmaz", Pir Sultan Abdal'dan "Ne güzelce muradına ererken". Demokrasi özlemi: "Demokrasi, demokrasi/bizi bu hallere koyan kelepçeli demokrasi". Nasıl kırmalı kelepçeleri? "Tam seher vaktinde kalkmak gerek/Ağadan beyden bize fayda yok/Kendi çıramızı yakmamız gerek/Kızılırmak gibi akmamız gerek."

Hasret Gültekin vize almadığı, Emekçi hasta olduğu için gelemediler. Ali Asker tek konuk sanatçı olarak çalıp, söyledi. Mahmut Demir çaldı, eşi Françoise deyişler söyledi. Genç sanatçılarımızdan Göksel ile İhsan Gögercin de şenliğe katıldılar, saz ve sözleriyle.

Böylece Abuzer Karakoç'un kan kanserini yenmesi kutlandı. Keşke İnkılâp Dal da aramızda olsaydı. Hamdullah Erbil'e selam var Paris'ten: "Öfkem kındadır".

MŞG/PARİS

Evimizdeki tanrıçalar

Kilimlerimizin üzerindeki motifler 8000 yılın mirasını taşıyor. Geyik doğuran tanrıçalar, evrenin sembolü üçgenler,akbabalar ve tanrıların ölümsüzlük formülü.

KİLİMLERDEKİ EVREN KAVRAMI
"Evren bir bütündür ve karşıt uçlardan oluşur." Çinlilerin "yin-yang" adını verdiği bu felsefi düşünce, Çatalhöyük'teki duvar resimlerinde siyaha ve kırmızıya boyanıp, birbirleriyle bütünlenerek sembolize edilmiş. Neolitik döneme ait bu evren kavramını Haymana bölgesinden bir kilim parçasında görmek mümkün.

VERİMLİLİK TANRIÇASI
Elini göğsüne koymuş tanrıça figürü bin yıllarca verimliliği temsil etti. Hacılar ve Kültepe'de bulunan heykellerde, Çatalhöyük'teki duvar resimlerinde ve Büyük Kışla'da çıkan resimde görülen taş rölyefte örneğine rastlamak mümkün. Aynı motif Mut kiliminin kenarlarında da görünüyor.

Sivaslı bir köylü, hergün basıp geçtiği kilimlerdeki atadan kalma motiflerden biriyle, bacakları iki yana açık geyik doğuran bir kadının anlatıldığını öğrense acaba ne düşünürdü? Ya da sedirinin üstünde elleriyle göğsünü tutan kocaman kalçalı çıplak bir kadının oturduğunu... Motifleri ustalıkla kilime aktaran bir kadın, tezat renklerde iki üçgeni yan yana getirip bir dikdörtgene ya da kareye tamamladığında milattan 6600 yıl önceki bir evren tasarımını tekrarladığını hiç düşünmüş müdür?

Anadolu kilimlerindeki motiflerin anlamı ve tarihi kökleri birçok araştırmaya konu olmuştu. 1989 yılının sonlarında bunlara bir yenisi eklendi. James Mellaart, Udo Hirsch ve Belkıs Başpınar'ın hazırladıkları *Anadolu Tanrıçaları...* Çok sayıda kilim örneğinin, neolitik döneme ait duvar resimlerinin fotoğraf ve çizimlerinin yer aldığı kitap dört ciltten oluşuyor ve İngilizce.

Araştırma, James Mellaart'ın Hacılar kazısı üzerine yaptığı yayımla başlıyor. Mellaart, buluntu kaplardaki şekillerle modern halı ve kilim desenleri arasındaki benzerliğe dikkat çekmiş. Udo Hirsch ve Belkıs Başpınar, 1983 yılında düzenlenen 4.Doğu Halıları Konulu Uluslararası Konferans'ta Anadolu kilimlerindeki bazı motiflerin 2000 yıldır değişmeden kaldığını ileri sürer.

Mellaart aynı konferansta Çatalhöyük'teki duvar resimlerinin fotoğraflarını gösterir ve bunlarla modern kilim desenleri arasındaki benzerliğin belirli motiflerle sınırlı kalmadığını, bazı duvar resimlerinin tümünün sitilize bir tarzda modern kilimlerde görülebildiğini ortaya koyar. Aynı konuyu değişik noktalardan araştırdıklarını farkeden araştırmacılar birlikte çalışmaya karar verir. Modern Anadolu kilimlerinden hareket ederek, neolitik zamanın kültür motifleri ve kültlerinin günümüze dek uzanan sürekliliğini

GEYİK DOĞURAN TANRIÇA
Çatalhöyük'te kollarını ve bacaklarını açmış, bir boğa, geyik, kuş ve leopar doğuran tanrıça resim ve rölyefleri ortaya çıkartıldı. Bu biçimleri bir simetri içinde Isparta ve Sivas kilimlerinde görmek mümkün. Gerçekçi bir anlatımı olan bu motif geniş bir alana yayılmamış, Anadolu'yla sınırlı kalmış.

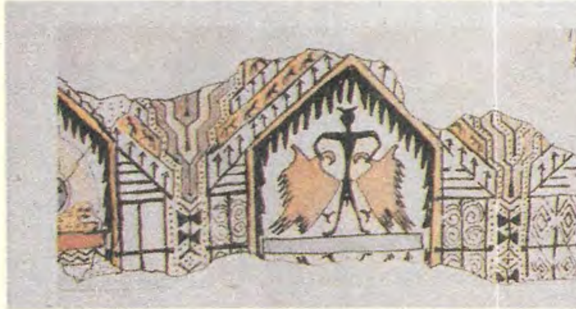
belgeleyecek kanıtlar toplamaya başlarlar. Mellaart, arkeolojik buluntuları, Başpınar Anadolu kilimlerini, Hirsch, kültürlerdeki ve sosyal yapıdaki değişmeleri, bölgesel ve çevresel ekonomiyi araştırır. Hirsch, kitaba yazdığı girişi şu sözlerle bitiriyor: "Önemli kült merkezlerinin ve bu külte bağlı kabilelerin yaşadıkları çevrelerin, kültürel biçimlerin ve eski kültlerin varlığını sürdürebilmesi için uygun birer ortam oluşturduğu herkesçe bilinir. Anadolu, bu merkezlerin en önemlilerinden biridir. Bu nedenledir ki, tarih öncesi dini motiflerle kısmen farklı ama karşılaştırılabilir özellikler gösteren Anadolu kilimlerini, tarih öncesi kült kilimlerinin devamı olarak adlandırmak mümkün."□

HALİL BEYTAŞ

HAYAT SEMBOLÜ
Nevşehir'in Karapınar bölgesine ait bu kilimle, MÖ 7250 yılında bilinmeyen bir sanatçı tarafından Çatalhöyük'te yapılan duvar resmi arasındaki benzerlik oldukça çarpıcı. Merkez noktalı eşkenar dörtgen, yaşamı simgeliyor. Yaşamı oluşturan öğeler ise, yeryüzü anası, verimliliğin simgesi rahim, ilahi güç ve yaratma eylemi. Motifin dizi halinde yinelenişiyle etkiyi artırmak amaçlanıyor.

AKBABALAR VE ÖLÜMSÜZLÜK
Çatalhöyük'teki duvar resimlerinden anlaşıldığı kadarıyla eski Anadolulular ölümsüzlüğün yolunu da bulmuştu. Ölen önemli kişi önce etlerinden arındırılmak üzere akbabalar önüne bırakılıyor, bir dokumaya sarılan kemikler ise, kutsal odada yakılıyordu. İki elinde akbaba tutan tanrı, yeniden doğumu ve ölümsüzlüğü simgeliyordu. Yeniden çizilen duvar resminin yanındaki ise, bir Eskişehir kilimi.

NOT DEFTERİ

SERGİ

- SUZAN Gökçek ve Alp Bartu'nun karma resim sergisi Ramko Sanat Merkezi'nde sürüyor.

ALİ DEMİR'İN RESİMLERİ EDPA'DA

- MÜRECCEL Küçükaksoy'un resim sergisi ve MÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyelerinin fotoğraf sergisi 20 Ocak'a kadar Erenköy Sanat Galerisi'nde.
- CÜZZAMLA Savaş Vakfı ve Derneği ile Vakıflar Bankası'nın birlikte düzenlediği *Cüzzamla Savaşta Sanatçılar* başlıklı karma resim ve heykel sergisi, Vakıflar Bankası Taksim Sanat Galerisi'nde 22 Ocak'a kadar açık.
- ALİ Demir, resimlerini Edpa Sanat Galerisi'nde 22 Ocak'a kadar sergiliyor.
- HAŞMET Akal'ın resim sergisi 26 Ocak'a kadar Harbiye Garanti Sanat Galerisi'nde.

KONFERANS / SÖYLEŞİ

- İKTİSAT Fakültesi Mezunları Cemiyeti, 20 Ocak'ta Sheraton Oteli'nde *10 Yıl Önce 10 Yıl Sonra 24 Ocak Kararlarının İktisadi, Toplumsal ve Siyasal Sonuçları* konulu bir açıkoturum düzenliyor. Saat 10.00'da Ahmet Özkan'ın sunuşuyla başlayacak sabah oturumunun başkanı Devlet Bakanı Işın Çelebi, konuşmacılar Gülten Kazgan, Korkut Boratav, Melih Celasun, Yavuz Canevi, Asım Erdilek ve Gül Turan. Saat 14.00'te İzzettin Önder'in başkanlık edeceği ve Bülent Ecevit'in sunuşunu yapacağı ikinci oturuma ise Taha Akyol, Tülay Arın, Toktamış Ateş, Nail Satlıgan ve Haluk Şahin konuşmacı olarak katılıyor.
- STELLA Ovadia'nın Bilar İzmir Şubesi'nde 20 ve 21 Ocak saat 13.00'de vereceği konferansın konusu *Feminizm.*
- İFSAK'TA 18 Ocak saat 19.00'da *Kültür Politikaları* konulu bir söyleşi yapılıyor.

KARİKATÜR

- NEZİH Danyal'ın *Otuz Yılda Bir* başlıklı karikatür sergisi 19 Ocak'ta Ankara Doku Sanat Galerisi'nde açılıyor.

MÜZİK

- MAZHAR Fuat-Özkan, 15 Ocak saat 21.00'de Ses - 1885 Salonu'nda bir konser veriyor.

TİYATRO

- SİNEMA sanatçılarının gerçekleştirdiği *Çıkmaz Sokak* adlı oyun Ümraniye Belediye Sarayı Tiyatro Salonu'nda 13 Ocak'ta başladı. Tuncer Cücenoğlu'nun yazdığı ve Yusuf Kurçenli'nin yönettiği oyunda Necla Nazır, Yaman Okay ile Hülya Aslan rol alıyor. İşkence görmüş bir kadının işkencecisiyle hesaplaşmasının anlatıldığı ve Avustralya, Azerbaycan ve B.Almanya'da tiyatroların repertuvarına alınan *Çıkmaz Sokak*'ın Ocak ayı programı şöyle: 16, 18 ve 19 Ocak saat 20.30, 14 Ocak saat 15.00 ve 18.00, 20 Ocak saat 15.00. Oyun, 15, 22 ve 29 Ocak'ta da Harbiye Kenter Tiyatro'sunda saat 19.00 ile 21.00'de sahnelenecek.
- İSTANBUL Belediyesi Şehir Tiyatroları Mehmet Baydur'un *Cumhuriyet Kızı* adlı oyununu 17, 18, 19, 20 ve 21 Ocak'ta Fatih Reşat Nuri Sahnesi'nde sergiliyor.
- DEVLET Tiyatrolarının Anadolu Turnesi sürüyor. Diyarbakır Devlet Tiyatrosu *Ah Şu Gençler*'i (Yaz: Turgut Özakman, Yön: Ali Ulvi Hünkar) 15, 16 ve 17 Ocak'ta Elazığ'da, İstanbul Devlet Tiyatrosu *Gardiyan*'ı (Yaz: Turan Oflazoğlu, Yön: Alev Sezer) 16, 17 ve 18 Ocak'ta Zonguldak'ta, İzmir Devlet Tiyatrosu *Düğün ya da Davul*'u (Yaz: Haşmet Zeybek, Yön: Erdoğan Aydemir) 20 Ocak'ta Turgutlu'da, Trabzon Devlet Tiyatrosu *Sığıntılar*'ı (Yaz: S.Mrozek, Yön: Mustafa Avkıran) 20 ve 21 Ocak'ta Samsun'da, 23 Ocak'ta Ordu'da ve 24 Ocak'ta Giresun'da sahneliyor.

FOTOĞRAF

- PAUL Mc Millen, 15 Ocak saat 19.00'da Harbiye Yapı Endüstri Merkezi'nde bir saydam gösterisi gerçekleştiriyor.
- FERHAT Atalay'ın *Dün* başlıklı fotoğraf sergisi 16-31 Ocak tarihleri arasında Fransız Kültür Merkezi'nde.

BİTLİS FOTOĞRAFLARI GÖSTERİSİNDE FARUK AKBAŞ'IN DA SAYDAMLARI YERALIYOR

Zonguldak Fotoğraf Günleri

Zonguldak Fotoğraf Grubu'nun (ZFG) düzenlediği *Zonguldak Fotoğraf Günleri* 30 Ocak'a kadar sürüyor. Günlerin "Sergiler" bölümünde, Sovyet Amatör fotoğrafçıları serisi, Seyit Ali Ak'ın derlediği *Othmar Pferschy* sergisi ile Frencisko Punol Suarez ve Rolando Pujol Rodriguez'in (Küba) *Güldüren An*'lar sergisine yer veriliyor. "Gösteriler" bölümünde, Süreyya Ataç gösterisi, *Bitlis Fotoğrafları* gösterisi, M.Emin Tözün'ün *İtalya* gösterisi, Kimmo Kuure'nin (Finlandiya) *Doğa* gösterisi, ZFG/ZOMMAK'ın *Zonguldak Mağaraları* ve *Toros Geçidi* gösterisi, İsmail Ofluoğlu'nun (ZFG) *Antik Kentler* gösterisi, Talay Toksöz'ün (ZFG) *Yunanistan, Macaristan, Polonya* gösterisi ve ZFG'nin *Sandallar* gösterisi yer alıyor.

Zonguldak Fotoğraf Günleri'nin "Toplantılar" bölümünü ise, Mehmet Bayhan'ın *Amatör Fotoğrafçılığın Teknik Sorunları* semineri ile sergi salonlarındaki etkinlikleri değerlendirme söyleşileri oluşturuyor. □

FERHAT ATALAY'IN 1989 YUNUS NADİ ARMAĞANI YARIŞMASINDA BİRİNCİLİĞİ KAZANAN FOTOĞRAFI

NECATİ CUMALI

Martılar

Martılarla ilgili unutamadığım iki anım var. İlki şu:

Yakın yıllara kadar Tuzla'da kıyıdaki sitelerden birinde küçük bir yazlığımız vardı. 1984 yazı, Temmuz başlarında sitenin üstünü geceli gündüzlü martı çığlıkları sardı. Dur durak bilmeden bağrışıyorlardı. Geceleri uyuyamıyor, sabaha karşı biraz dalacak gibi olsak, ortalık ağarmadan artan çığlıklarla uyanıyorduk. Bir iki gün içinde sitede yaşayanların tek konuşma konusu martıların gürültüsü oldu. Nedeni de çabuk anlaşıldı. Yuvadan düşen bir martı yavrusu yüzünden kopuyordu bütün bu kıyamet. Dediklerine göre yavru siteye bitişik boş arsanın kıyısındaydı önce. Yüzü aşkın martı çağrışarak geceli gündüzlü nöbet tutuyor, göz önünden ayırmıyordu. Bazen biri, bazen öbürü arada yiyecek taşıyorlardı yavruya, bir iki istavrit, parçalanmış isparoz v.b.. Kıyıda oynayan çocukları yaklaştırmıyorlardı. Kedileri köpekleri de. Saatler ilerledikçe sitenin üstünde dönüp duran martıların kalabalıklaştığını görüyorduk. Açıktaki adalardan Bayramoğlu'ndan, Pendik'ten yeni yeni martı kolları geliyor, gidenlerden nöbeti devralıyordu.

İki gün sonra kıyıdan denize aldılar yavruyu, artık hepimizin gözü önündeydi, elli kulaç kadar açıkta, şamandıranın yanında suyun üstünde yüzdüğünü görüyorduk. Martılar bu kez çığlıklarla demir atmış sandallara, şamandıraya konup kalkıyorlar, bazıları denize konuyor, yiyeceğini getiriyordu.

Yavru küçüktü henüz. Kanatları yeni yeni biçimleniyordu. Siteyi gürültüye boğan martı çığlıkları iki haftaya yakın sürdü. Yavaş yavaş, şamandıradan arada bir kanatlarını açarak üç beş kulaç açıldığını görüyorduk. Biraz duruyor dinleniyor, geri dönüyordu yine. Annesi bu alıştırmalarda eşlik ediyordu ona. Önceleri böyle suyun üstünde yelken açar gibi kanatlarını açıp kayarak her gün biraz daha uzadı bu uçma dersleri. Üç beş gün sonra suyun üstünden koptu. Anasının yanı sıra bir kez daha denediler sudan kopup yükselmeyi, yine düştü. Ertesi gün, daha ertesi gün gelişmelerle ilerledi bu uçuşlar. Artık sudan yükselebiliyordu. Bir hafta sonunda, havalandığında inmedi suya, yanındakilerle birlikte uçtu gitti. O gidince nöbet tutan yüzlerce martı uzaklaştı kıyımızdan, gürültüleri kesildi.

Bu iki hafta içinde çeşitli tepkiler gösterenler oldu sitede. Belediyeye duyuralım, silâhlı birini göndersin dediler. Kimi günah diye karşı çıktı, kimi daha beter olur, daha kalabalık olur sitede çocuklara saldırırlar, öç alırlar dedi...

İkinci olay şu: Yine o yaz, Eminönü'de otobüsten inince Bahçekapı'nın üstünü çığlık çığlığa bir martı sürüsünün sardığını gördüm. Yeni Cami, Büyük Postane, Sirkeci Alanı üstünde dönüp duran yüzlerce martı. Vakıf Hanın önünde biriken meraklılar arasına karıştım. Sümerbanka bitişik bir çatıda kanadı TV antenine saplanan bir martı yüzündendi bu gürültü! Kıyamet kopuyordu! Kumkapı, Haliç, Sarayburnu, Tophane limanı, İstanbullu ne kadar martı varsa toplanıyorlardı, Anadolu yakasından, Adalar'dan gelenler görülüyordu. Çığlıklar atıyor, yardım istiyorlardı hep birlikte.

İster başkaldırı deyin, ister toplu yürüyüş! Valiliğe dilekçe vermeden, izin almadan girişmişlerdi bu işe. Yerimden ayrılmadan nasıl sonuçlanacağını bekledim. "Bir elektrikçi dama çıktı!" dediler. Damın üstünde alçaktan uçarak çemberler çizen martı sürüleri gördük. Saldırsalar o kocaman gagalarıyla elektrikçiyi balık gibi didik didik edebilirlerdi. "Martı kurtarıldı" dediler. Gürültü dindi. Dağılan kalabalıktan biriyle Büyük Postaneye doğru yanyana yürüdük bir süre "Martılar böyledir" dedi "toplu yaşarlar, bağlıdırlar birbirlerine..."

Başka bir olay gözümün önüne geldi: Harbiye'den Taksim'e doğru yürüyordum. Gerilerden bir sağlık yardım arabasının düdüğü duyuldu. Cadde tıkalıydı. Sağa yanaşıp yol vermekte ağır isteksiz davranıyordu bütün arabalar. Neden sonra zar zor yol bulan araba yanımdan geçti. Az sonra da Elmadağ'a varmadan kaldırımın kıyısına çekip durdu. Arka kapısı açıldı. Elli yaşlarında bir kadın fırladı indi. Belli ki, paltosunu acele üstüne çekip ev kılığıyla hastasının yanında binmişti arabaya, Kadın arabanın gerisinde kollarını göğe açtı, sonra başını avuçlarına aldı, "Öldü!" diye haykırdı. Arabalar otobüsler akıp gidiyorlardı yanı sıra! Yakınmasının boşuna olduğunu çabuk anladı, kolları iki yanına düştü. Az sonra da derdine ortak olan şoför, şoför yardımcısı ile birlikte arabada eski yerlerini aldılar, gittiler...

Biz insanlar nasıl yalnız, nasıl kopuğuz birbirimizden. Birbirimizin dertlerine nasıl sağır, ne denli katı, acımasızız! Hele şu son yirmi yıldır, hele 12 Eylül'den sonra ne kadar yabancılaştık birbirimize!

Biri gece gelir kapınızı zorlarsa sakın komşularınızdan yardım istemeye kalkmayın! Boşuna vakit yitirirsiniz! "Neme gerek!" diyecek duymazlıktan geleceklerdir. Öyle bir dönem yaşıyoruz ki, herkes sıkı sıkıya kapatıyor kapısını, geçiyor TV karşısına, haberleri dinlerken öfkelenip söylediklerini de önemsemeyin! Evinin dört duvarı arasında kalacaktır tümü. Çareyi hep başkalarından bekleyecek, ertesi gün işe giderken "Bana mı kaldı ortalığı düzeltmek?" diyecektir...

Yaşadığımız günlerde haksız usulsuz binlerce olaya tanık olarak bunalıyoruz. Cezaevleri hukuk dışı yargılanmalarla hüküm giyen vatandaşlarımızla dolu. Onları unutmayı yeğliyor, hukuku çiğneyenlere alkış tutuyoruz!

"Niçin Af?" basacak bir yayınevi bulmak için bir buçuk yıl bekledi. Bu olgunluk yaşımda şiirler öyküler oyunlar en azından bir roman yazabilirdim "Niçin Af"'a ayırdığım süre içinde. Neydi beni bu çalışmaya iten: En azından bir martı kadar hem cinslerine bağlı olmak! ■

tv PROGRAM

14 Ocak Pazar

1. KANAL

08.00 Açık Öğretim
10.00 Haberler
10.10 İşitme Engellilere Haberler
10.30 Pazar Sineması *(Yaramaz)*
12.15 7'den 77'ye
13.00 Pazar Konseri
14.00 Haberler
14.10 Tele Tatil
15.40 Dizi *(Kaptan James Cook-2)*
16.30 Yarışma *(Bir Kelime, Bir İşlem)*
17.00 Dizi *(Gözaltı-2)*
17.45 Bir Numara
18.20 Tele Spor
19.00 TSM *(Serbülent Yasun)*
19.20 Belgesel *(Sanayileşme Yolunda-1)*
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.45 Spor Stüdyosu
22.15 Perde Arkası *(Öğrenci Olayları)*
23.15 Dizi *(Alacakaranlık Kuşağı-11)*
23.40 Günün Sonu

2. KANAL

13.15 Dizi *(Bana Şans Dile-2)*
14.00 TV'de Türk Sineması *(Sensiz Yaşayamam)*
15.30 Pazar 90
17.15 Şimdiki Müzik
17.45 Dizi *(Sahipsiz Servetler-2)*
18.35 Besteciler ve Yorumcular
19.00 Akşam Bülteni
19.15 Dünya Listelerinden
19.50 Belgesel *(Cosmos-2)*
20.30 Dizi *(Harvey Moon'un Hayatı-15)*
21.20 Portreler *(Prof.Dr. Metin Sözen)*
21.45 Müzikle Yolculuk
22.30 Gece Bülteni ve İngilizce Haberler
23.05 Dizi *(Güzel ve Çirkin-40)*

3. KANAL

20.00 Belgesel *(Deniz Biyolojisi-2)*
20.30 Dizi *(Valerie-2)*
20.58 TV'de Sinema *(Ceranimo)*
23.40 Dünya Folkloru *(İrlanda)*
23.12 Dizi *(Catherine-14)*

15 Ocak Pazartesi

1. KANAL

05.30 Açık Öğretim
07.00 Gün Başlıyor
09.00 Haberler
09.10 Hanımlar İçin
09.40 Susam Sokağı
10.10 Arkası Yarın *(Sevme Hakkı-98)*
10.40 Televizyon Okulu
15.00 Haberler
15.15 Öğleden Sonra
16.30 Çocuklar İçin
18.00 Haberler
18.15 Anadolu'dan Görünüm
18.45 Akşama Doğru
19.25 Komedi Dizisi *(Boş Yuva-3)*
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.45 Yerli Dizi *(Türkmen Düğünü-Son)*
21.45 Stüdyo A *(Dünyaya Bakış)*
22.55 Dizi *(Bana Şans Dile-3)*
23.50 Günün Sonu

2. KANAL

10.00 Turizm Eğitimi
11.00 Açık Öğretim
12.30 Kapanış
18.12 Dizi *(Yalan Rüzgârı-11)*
19.00 Akşam Bülteni
19.15 Belgesel *(2000 Yılından Sonra-3)*
20.05 Gençlik Koroları
20.25 Dizi *(Neşeli Patronlar-3)*
20.50 Müzikle Yarışıyoruz
21.30 Belgesel *(Bilim Sanatımızda Portreler)*
22.00 THM *(Mülkiye Toper)*
22.30 Gece Bülteni ve İngilizce Haberler
23.05 Müzik Dehaları *(Berlioz'un Hayatı-3)*

3. KANAL

20.00 Dizi *(Ramona-3)*
20.30 TV'de Sinema *(Tiro)*
22.13 Dizi *(Zaman ve Rüzgâr-3)*
23.00 Belgesel *(Vista-3)*

16 Ocak Salı

1. KANAL

06.00 Açık Öğretim
07.00 Gün Başlıyor
09.00 Haberler
09.10 Hanımlar İçin
09.40 Susam Sokağı
10.10 Arkası Yarın *(Sevme Hakkı-99)*
10.40 Okul Televizyonu
15.00 Haberler
15.15 Öğleden Sonra
16.30 Çocuklar İçin
18.00 Haberler
18.15 Önce Sağlık *(Solunum Yolları)*
18.40 Akşama Doğru
19.20 Yerli Dizi *(Gençler-3)*
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.45 TV'de Sinema *(Romantik Komedi)*
22.40 Müzik *(Gökkuşağı)*
23.35 Günün Sonu

2. KANAL

10.00 Turizm Eğitimi
11.00 Açık Öğretim
12.00 Kapanış
18.12 Dizi *(Yalan Rüzgârı-12)*
19.00 Akşam Bülteni
19.15 Yerli Belgesel *(Avşar Düğünü-2)*
19.45 Fasıl
20.10 Edebiyat Uyarlamaları *(Kırmızı ve Siyah-3)*
21.20 Gönülden Gönüle
21.55 CNN Dünya Raporu
22.30 Gece Bülteni ve İngilizce Haberler
23.05 Dizi *(Büyük Tuzak-16)*

3. KANAL

20.00 Belgesel *(Süper TV-3)*
20.45 Dizi *(Mavi Kan-3)*
21.35 Müzik *(Casino 88)*
22.20 TV'de Sinema *(Şantaj)*

17 Ocak Çarşamba

1. KANAL

05.30 Açık Öğretim
07.00 Gün Başlıyor
09.00 Haberler
09.10 Hanımlar İçin
09.40 Susam Sokağı
10.10 Arkası Yarın *(Sevme Hakkı-100)*
10.40 Okul Televizyonu
15.00 Haberler
15.15 Öğleden Sonra
16.30 Çocuklar İçin
18.00 Haberler
18.15 Köyümüzden Mektup Var
18.40 Akşama Doğru
19.25 Dizi *(Cosby Ailesi-35)*
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.45 Yerli Belgesel *(Ticaret Yolları-3)*
21.25 Dikkat
21.40 Panionis-Efes Pilsen Basketbol Karşılaşması
23.20 Dizi *(Tanrıların Yeldeğirmenleri-3)*
00.05 Günün Sonu

2. KANAL

10.00 Turizm Eğitimi
11.00 Açık Öğretim
12.30 Kapanış
18.12 Dizi *(Yalan Rüzgârı-13)*
19.00 Akşam Bülteni
19.15 Haftanın İçinden
20.00 Telepop
20.25 Çevre
20.55 Dizi *(Sıra Sende-3)*
21.20 Stüdyo C *(Panel/Ev Ödevleri)*
22.10 Enstrümantal Müzik
22.30 Gece Bülteni ve İngilizce Haberler
23.05 Gece Konseri

3. KANAL

20.00 Spor Belgeseli *(Kayak-3)*
20.30 Müzik *(Musicalmente-3)*
21.30 Dizi *(Misafir-3)*
22.30 TV'de Sinema *(Caz Şarkıcısı)*

18 Ocak Perşembe

1. KANAL

06.00 Açık Öğretim
07.00 Gün Başlıyor
09.00 Haberler
09.10 Hanımlar İçin
09.40 Susam Sokağı
10.10 Arkası Yarın *(Sevme Hakkı-101)*
10.40 Okul Televizyonu
15.00 Haberler
15.15 Öğleden Sonra
16.30 Çocuklar İçin
18.00 Haberler
18.15 Gençlik Konserleri
18.35 Akşama Doğru
19.15 Merhaba Çocuklar
19.20 İnanç Dünyası
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.45 Yerli Drama *(Can Şenliği-1)*
21.45 Spor Akşamı
22.25 Forum *(Kadının Değişen Yeri ve İşlevi)*
23.55 Günün Sonu

2. KANAL

10.00 Turizm Eğitimi
11.00 Açık Öğretim
12.00 Kapanış
18.12 Dizi *(Yalan Rüzgârı-14)*
19.00 Akşam Bülteni
19.15 Hayatım Sinema *(Muzaffer Tema)*
19.45 Sigara ve Sağlığınız
19.55 Müzik Pınarı *(Yeni Sesler)*
20.10 Gençlerle
20.50 Market
21.30 Belgesel *(Tanzimat'tan 1. Meşrutiyete-16)*
22.05 Dönence
22.30 Gece Bülteni ve İngilizce Haberler
23.05 Dizi *(Suç Dosyası-3)*

3. KANAL

20.00 Muppet Show *(Elke Sommer)*
20.25 Belgesel *(Nuh'un Gemisi-3)*
20.55 Dizi *(Londralı Dickens-3)*
21.45 Bale
22.10 TV'de Sinema *(Faust)*

19 Ocak Cuma

1. KANAL

05.30 Açık Öğretim
07.00 Gün Başlıyor
09.00 Haberler
09.10 Hanımlar İçin
09.40 Susam Sokağı
10.10 Arkası Yarın *(Sevme Hakkı-102)*
10.40 Okul Televizyonu
15.00 Haberler
15.15 Öğleden Sonra
16.30 Çocuklar İçin
18.00 Haberler
18.15 Köyümüz, Kasabamız
18.40 Akşama Doğru
19.20 İstasyondaki Pastane-3
19.45 Gönül Sohbetleri
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.45 Stüdyo B *(Hodri Meydan)*
21.45 Haftanın Solisti *(Gülşen Kutlu)*
22.25 II. Dünya Savaşı ve Türkiye-3
23.05 Günün Sonu
23.20 Dünya Sinemalarından *(Güne Yalnız Başlayanlar)*

2. KANAL

10.00 Turizm Eğitimi
11.00 Açık Öğretim
12.30 Kapanış
18.12 Dizi *(Yalan Rüzgârı-15)*
19.00 Akşam Bülteni
19.15 Dizi *(Goldenburgların Mirası-3)*
20.00 Korolar
20.25 İslam ve Toplum
20.55 Müzik Dünyanızdan *(İdil Biret)*
21.25 Gün ve Ekonomi
21.55 Dizi *(Katts ve Köpeği-3)*
22.30 Gece Bülteni ve İngilizce Haberler
23.05 Dünya Eğleniyor

3. KANAL

20.00 Çizgi Film *(Vindaria Vadisi)*
21.30 Dizi *(Ritz'de Yaşayan Adam-3)*
22.20 Show *(Carol Burnet ve Arkadaşları-3)*
22.53 Türk Sineması *(Seni Kalbime Gömdüm)*

20 Ocak Cumartesi

1. KANAL

08.00 Açık Öğretim
10.00 Haberler
10.10 Cumartesiden Cumartesiye
12.00 Dizi *(Yeni Bir Gökyüzü-16)*
12.25 Panel *(Ev Ödevleri)*
13.15 Dizi *(Beyaz Gölge)*
14.00 Haberler
14.10 Hafta Sonu
15.40 Tatil Sineması *(Barnum)*
17.15 Türküler ve Oyun Havaları
17.40 Dizi *(Yay-14)*
18.10 Tarihte Bu Hafta
18.25 Yerli Drama *(Bizimkiler-36)*
19.10 Savunma Sanayii
19.25 Hayat ve İnsan
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.45 Türk Sineması *(Sen Ağlama)*
22.25 Bizden Size
23.25 Sahneden
00.05 Günün Sonu
00.20 Dizi *(Ziyaretçiler-Son)*

2. KANAL

13.15 Dizi *(Ziyaretçiler-3)*
14.00 TV'de Sinema *(Margaret Bourke White)*
15.30 Belgesel *(Şu Harika Hayvanlar-16)*
16.20 Yaşama Sevinci
16.45 Dizi *(Belamy-16)*
17.35 Son 7 Gün Türkiye
18.05 Dizi *(Sıcak Bir Yuva-3)*
19.00 Akşam Bülteni
19.15 Devlet Koroları
19.40 Belgesel *(Afrika Gökkuşağı-3)*
20.10 Dizi *(Şöhret-15)*
21.00 Cumartesi Spor
21.30 Caz Dünyasından
22.00 Show *(David Copperfield'in Sihiri-3)*
22.30 Gece Bülteni ve İngilizce Haberler
23.05 Toplu Gösteriler *(Sissi/İmparatoriçenin Kaderi)*

3. KANAL

20.00 Çizgi Film *(Laserion-16)*
22.30 TV'de Sinema *(Vincent, François, Paul ve Diğerleri)*
22.33 Dizi *(Sessiz Oyun-3)*
23.25 Benny Hill Show
23.31 Dizi *(Zengin ve Yoksul-16)*

KANAL GAP

15 Ocak Pazartesi

13.00 Haberler ve Hava Durumu
13.15 Susam Sokağı
13.45 Bir Varmış Bir Yokmuş
15.00 THM *(Kemal Koldaş)*
15.15 Evimiz Ocağımız
15.35 Sağlığımız
15.55 GAP-20
16.20 Efsanelerimiz
16.40 GAP Spor

16 Ocak Salı

13.00 Haberler ve Hava Durumu
13.15 Susam Sokağı
13.45 Karagöz-3
14.00 Türk Sineması *(Kuduz)*
15.30 TSM *(Neşe Öztaş)*
15.45 Okuyalım Konuşalım
16.10 Semah Oyunu
16.25 Belgesel *(Suyla Gelen Kültür-3)*
16.50 Anadolu'dan Görünüm

17 Ocak Çarşamba

13.00 Haberler ve Hava Durumu
13.15 Susam Sokağı
13.45 Tekir Noktalama İşaretlerini Öğretiyor

Burjuvalar ne yapar?

SEN, BEN VE DİĞERLERİ (VINCENT, FRANÇOIS, PAUL ET LES AUTRES), **Yönetmen:** Claude Sautet, **Oyuncular:** Yves Montand, Michel Piccoli, Gerard Depardieu, Serge Reggiani, Stephane Audran, Antonella Lualdi, Marie Dubois...

"Ellinci yaş"ın eşiğinde, bir avuç Fransız burjuvası... Özel yaşamı da işleri de sağlığı da kötü giden Vincent (Montand) ve aldattığı karısı (Audran)... Bir zamanlar idealist, ama artık konformist bir doktor olan François (Piccoli) ve maddi değerlere dayalı bu "ruhsuz" hayattan sıkıldığından önüne gelenle onu aldatan karısı (Dubois)... Düşlediği romanı bir türlü yazamayan başarısız bir yazar Paul (Reggiani) ve dırdırsız geçinip gittiği karısı (Lualdi)... Vincent'in iş ortağı, bir arkadaşının genç oğlu Jean (Depardieu)... Ve bu dört erkeğin yaşamlarına karışmış kadınlar...

MICHEL PICCOLI. Ellinci yaşın eşiğinde.

GERARD DEPARDIEU. Hâlâ genç?

"Klasik Fransız sinemasının belki de en büyük mirasçısı" olan, kendine özgü sinemasıyla, burjuvazinin yaşamından, sorunlarından, "kadın - erkek ilişkileri, orda yaş bunalımı, iletişimsizlik, para, kâr - kazanç" gibi temalar eşliğinde "amansız betimlemeler" sunan ünlü yönetmen Claude Sautet'nin bu filmi hakkında, Atilla Dorsay şöyle yazmış: "Bir grup insanın, bir çevrenin yaşamına, hiçbir küçümseme niyeti taşımayan, eleştirel tavır olmayan bir bakış.

Gündelik olaylardan örülen, her şeyin gerçek boyutlarıyla belirdiği, hiçbir sinemasal abartma, dramatize etme çabası taşımayan bir kesit. 'Gerçek tutkusu' içinde, şiiri, sinemanın ve yaşamın şiirini yakalıyor Sautet. Bu başarısında, büyük oyuncuların payını da unutmamak gerekli."

(20 Ocak Cts., TV 3)

ŞANTAJ. Hitchcock beğenmiyor ama...

Rastlantı bu ya!

ŞANTAJ (BLACKMAIL), **Yönetmen:** Alfred Hitchcock, **Oyuncular:** Anny Ondra, Sara Allgood, John Longden, Charles Paton, Donald Calthrop, Cyril Ritchard. 1929 İngiliz yapımı, 86 dak.

Frank bir polis dedektifidir. Bir akşam üzeri, kız arkadaşı Alice ile gittikleri kafede kavga ederler. Alice, daha sonra, bir ressamla buluşur ve onun evine gider. Ama adam tecavüz etmeye kalkışınca, Alice onu öldürür ve kaçar. Cinayetin soruşturması (Hitchcock, "rastlantı bu ya" demiş) Frank'e verilir. Ressamın evinde bir eldiven bulan Frank, bunun Alice'e ait olduğunu hatırlar, ama saklar. Oysa ortaya, durumu bilen bir şantajcı çıkacaktır...

Hitchcock'un, aslında sessiz-film teknikleriyle çalıştığı, ama sonradan seslendirdiği, ilk sesli filmi. Ustanın "oldukça basit bir öyküydü, ama bir türlü tam istediğim gibi yapamadım" dediği *Şantaj*, Hitchock hayranları için yine de çekici bir film.

(16 Ocak Salı, TV 3)

14.00 Yerli Drama *(Perihan Abla)*
14.45 THM *(Gülsen Altun)*
15.00 Biz Bize
15.20 Ahmet'in Günlüğü
15.35 Altın Bilezik
16.00 GAP Değerlendirme Toplantısı
16.40 Sağlığımız
17.00 Türkiyem *(Erzurum)*

18 Ocak Perşembe

13.00 Haberler ve Hava Durumu
13.15 Susam Sokağı
13.45 Bir Varmış Bir Yokmuş
14.00 Türk Sineması
15.30 TSM *(Bircan Pullukçuoğlu)*
16.10 Türkiyem *(Tunceli)*
16.50 THM *(Aziz Gürses)*
17.10 Anıt Eserlerimiz

19 Ocak Cuma

13.00 Haberler ve Hava Durumu
13.15 Susam Sokağı
13.45 Birlikte Söyleyelim
14.00 Yerli Drama.
14.20 Aşığın Sazı
15.00 Yerli Drama *(Çalıkuşu-3)*
15.45 Ev ve Kadın
16.05 Tarım
16.25 Sorun Söyleyelim
16.55 THM *(İzzet Altınmeşe)*

Aniden şarkıcı

CAZ ŞARKICISI (THE JAZZ SINGER), **Yönetmen:** Richard Fleischer, **Senaryo:** Herbert Baker, Stephen H. Foreman, **Görüntü:** Isidore Mankofsky, **Müzik:** Leonard Rosenman, **Oynayanlar:** Neil Diamond, Laurence Olivier, Lucie Arnaz. 1980 Amerikan yapımı, 115 dak.

New York'ta bir Sinagog korusunda çalışan Bay Robinowitz, oğlu Jess'i de dinine ve geleneklerine bağlı bir insan olarak yetiştirmek istemektedir. Ancak Jess, bir caz şarkıcısı olmaya kararlıdır. Gizlice kurduğu bir grupta müzik yapmaya başlamıştır bile. Babası ise bu durumdan hiç hoşnut kalmaz.

CAZ ŞARKICISI. Neil Diamond huzurlarınızda.

Ünlü folk-rock şarkıcısı ve gitaristi Neil Diamond'un, "kaşla göz arasında şarkıcı" olduğu bu film, 1927 versiyonundan daha fazla klişe içeriyor.
(17 Ocak Çarş., TV 3)

KISA... KISA... KISA... KISA... KISA... KISA... KISA... KISA... KISA... KISA...

SENİ KALBİME GÖMDÜM. Türkân Şoray ve Müşfik Kenter.

Seni Kalbime Gömdüm: Feyzi Tuna'nın, Selim İleri imzalı senaryoyla çektiği bu film, kimine göre "mekân ve müzik kullanımındaki hatalar, diyalogların yer yer fazlaca süslü olması" ile malûl olsa da "genelde Yeşilçam çizgisinin hayli dışında olan senaryosu ve bundan kaynaklanan anlatımı ile özenli"; kimine göre de "sinemamızda yapılmış en güzel aşk filmlerinden biri". Oyuncu kadrosu da oldukça çekici: Türkân Şoray, Cihan Ünal, Müşfik Kenter, Ahmet Mekin, Neriman Köksal, Çolpan İlhan, Deniz Türkali, Yaman Okay.
(19 Ocak Cuma, TV 3)

Sensiz Yaşayamam: Metin Erksan ustanın yönettiği (henüz) son sinema filmi. Mekân Kıbrıs, konu "koyu ve umutsuz bir aşk", temalar ise (elbette ki) "kara sevdadan intihar tutkusuna kadar" uzanan bir yelpaze çiziyor. Atilla Dorsay'a göre "Erksan, bu kez de tümüyle gerçek - dışı bir dünyakuruyor... Anlatımında, simgeciliği, stilizasyonu seçiyor." Başrollerde Hülya Koçyiğit ve Cemal Gencer...
(14 Ocak Pazar, TV 2)

Faust: Alman sinemasının dışavurumcu ustası Murnau'nun 1926 yapımı bu siyah - beyaz filmi, Goethe'nin ünlü "ruhunu şeytana satan adam"ını stilize edilmiş biçimde anlatıyor ve "sessiz - film versiyonları içinde en iyisi" sayılıyor. Başrolde, ünlü oyuncu Emil Jannings var.
(18 Ocak Perş., TV 3)

Perde Arkası: Bizim Ertürk Yöndem'in yeni programının ilki, öğrenci olaylarını ele alıyor. Çağrılan konukların isimlerine bakılırsa, Ertürk yine eski Ertürk! Prof. Dr. Özcan Köknel, Prof. Dr. Cem'i Demiroğlu, İstanbul Emniyet Müdürü Hamdi Ardalı. Hadi hayırlısı!
(14 Ocak Pazar, TV 1)

Telepop: Programda çeşitli parçalarının klipleri gösterilecek sanatçılar, Phil Collins, Cliff Richard, Steve Winwood ve Ofra Haza.
(17 Ocak Çarş., TV 2)

Gökkuşağı: Ajda Pekkan'ın yanı sıra, Serdar Ateşer'in *Mütareke Yılları* çalışmasından *Yoğurtsuz* adlı parça ve *Dönüş* filminin müzikleri yayımlanıyor.
(16 Ocak Salı, TV 1)

SAMUEL BECKETT. Gözü yollarda kalmıştı...

Sahneden: '88'de yitirdiğimiz koreograf Duygu Aykal ve geçen ay ölen büyük yazar Samuel Beckett, eserleri ile anılıyor.
(20 Ocak Cts., TV 1)

Müzik Dünyamızdan: Dünyaca ünlü piyanist İdil Biret ile piyanoda emprovizasyon ve yorumlama üzerine söyleşiliyor.
(19 Ocak Cuma, TV 2)

KANAL 2000

Yeni yılda özgürlük diyoruz. Özgürlük hepimize ve mazlum halkımıza, özgürlük tüm insanlara ve bu yılın hepimize mutluluk getirmesini dilerim. Sevgi ve dostluklar.

M.Şerif Müştak
Nusaybin Cad, Kerem Market, Yeşilyurt (Cinibir) Köyü, Cizre / Mardin

Sayın Eğit-Der Genel Sekreteri ve İnsan Hakları Derneği üyesi Kenan Görgülü. Duyduk ki, karına haddini bildirmiş, bir güzel dövmüşsün. Biz erkekler seninle gurur duyuyor, Eğit-Der ve İnsan Hakları mücadelende başarılı aksiyonlarının devamını bekliyoruz!

Mustafa Çamyar
Özel Tip Cezaevi, 9. Koğuş/Erzincan

Kitaplarımın ve kasetlerimin "sadık" müşterileri; sizi velinimetliğimden azlediyorum.

Feyzi Palut
Atatürk Cad. No: 40/601/İzmir
Tel: 144049 - 392663

Sayın Uğur Kaynar; telefonunuzu ya da adresinizi *Kanal 2000*'e bildirirseniz sevinirim. Ayrıca, *Kırmızıgül* ve *Tohum* dergilerinin sayın yetkilileri; yazdığım üç mektuba halen yanıt alamadım. Adresiniz değiştiyse *Kanal 2000*'e bildirin.

Hüseyin Elçi

İngilizce ve Arapça ders verilir.

Mehdi Yaş, Tel: 152 13 88

BULMACA

Hazırlayan: LEVENT ULUÇER

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	H	A	L	İ	T	R	E	F	İ	Ğ	■	T	E	K	İ	L	A	■	A	H
2	A	C	G	L	■	İ	Ş	A	R	■	H	A	T	■	L	A		O	R	A
3	C	E	F	A	K	A	R	■	A	M	E	R	İ	K	A	■	A	S	E	S
4	İ	L	■	V	A	■	A	İ	D	A	■	I	■	O	N	A	T	■	N	A
5	M	E	Z	E	■	E	R	T	E	L	E	M	E	K	■	S	İ	N	A	N
6		■	O	■	A	F	■							E	K	O	S	E	■	K
7		A	N		F	O	R							T	U	R	■	O	B	A
8	A	L	A	■	D	R	A							■	M	T	A	■	A	V
9	V	E	■	İ	R	■	N							K	A	İ	D	E	■	R
10	A	N	A	F	O	R	■							A	R	■	A	R	Z	U
11	K	İ	R	A	Z	■	K		T	A	K	A		B	■	A	L	E	■	K
12	İ	■	A	D	■	S	A	■	A	Z	A	K	■	A	B	S	E	N	T	■
13	M	E	S	E	L	E	■		M	E	R	■	İ	K	A	■	T	■	A	R
14	İ	M	A	■	E	K	A	B	İ	R	■	A	T	■	A	D	■	O	L	E
15	■	A	T	E	Ş	■	B	O	R	İ	S	K	A	R	L	O	F	F	■	Y

SOLDAN SAĞA: **1)** Fotoğrafta *İhtiras Fırtınası* adlı filminden bir kare görülen sinema yönetmenimiz. / Meksika'nın ulusal içkisi. / Beddua. **2)** Çabuk, hızlı. / Esirgemeyerek verme, ikram. / Güzel yazı. / Denizcilikte ana çarmıkları doldurma işi. **3)** Cefa eden, eziyet veren. / Bir anakara. / Osmanlılarda gece bekçisi. **4)** Vilayet. / Voltamper'in simgesi. / Verdi'nin ünlü bir operası. / Dürüst, iyi karakterli. / Sodyum'un simgesi. **5)** İçki masası yemeği. / Tehir etmek. / Büyük İslam mimarı. **6)** Bağışlama. / Kareli desenle dokunmuş kumaş. **7)** Başında bir sepet taşıyan süslemeli kadın heykeli. / Devir, dolaşma. / En küçük izci kuruluşu. **8)** Karışık renkli. / "O" işaret sıfatının yönelme durumu. / Madencilikle ilgili bir kuruluşumuz. / Yabani hayvan yakalama veya vurma işi. **9)** Bir bağlaç. / İridyum'un simgesi. / Kural. **10)** Girdap. / Güzel sanat. / İstek. **11)** Bir meyva. / Hıristiyanlarda genellikle ceset veya kemik saklamaya yarayan geniş yeraltı mezarlarına verilen ad. / Ağaçlıklı yol. **12)** Peygamberleri Hud'u dinlemedikleri için Tanrı tarafından yokedilen kavim. / Bir tahıl ölçeği. / Karadeniz'de bir iç deniz. / Pelin'den yapılan bir içki. **13)** Sorun. / Gürcülerin önemli bir bölümüne verilen ad. / Meydana getirme, yapma. / Namus. **14)** Dolayısıyla anlatma. / Büyükler, ulular. / Satrançta bir taş. / İsim. / İspanyolların sevinç çığlığı. **15)** Nar, od. / (1887-1969) *Frankenstein* tiplemesiyle uluslararası düzeyde ün kazandığı 1931'den başlayarak 20 yılı aşkın bir süre korku sinemasının en büyük adı olmuş, sahnede de kötü karakterleri canlandırarak başarısını sürdürmüş olan, İngiliz sinema ve tiyatro oyuncusu.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: **1)** (1879-1946) Kyoto İmparatorluk Üniversitesi'nde ekonomi profesörü olan, yasaklanan Japonya Komünist Partisi'nin etkinliklerine katılan, Kyoto'da öğrenci ve işçilere Marksist iktisat bilgisi kazandırmak ereği ile dergi de çıkaran, Japonya'nın ilk Marksist kuramcılarından gazeteci, şair, akademisyen. **2)** İvedi. / Açıkça yapılan. / Bağırsaklar. **3)** Banyoda sabun sürerek köpürtülen bitki yumağı. / Deride, sinirler boyunca, bir takım ağrılı fiskelerin dökülmesiyle beliren bir hastalık. / İslam inanışında kıyamet günü bütün ölülerin dirilerek toplanacağı yer. **4)** Ek. / Açıklama. **5)** Eski Mısır'da insanoğlunun hayati dayanağı sayılan üretici güç. / Hıristiyanlarda dinden çıkarma. / Hayvan ölüsü. **6)** Deniz tarafından örtülen, deniz ve parçalanmış koylar meydana getiren gömülmüş vadi. / Güç, çaba. / Katışıksız içki. **7)** Kenevirden elde edilen uyuşturucu bir madde. / Nâzım Hikmet'in soyadı. / Kiloamper'in simgesi. / Su. **8)** Bir nota. / Köpek. / Güneydoğu Nijerya halkı. **9)** İsteme yetisi. / Onarım. **10)** Argoda esrar. / Asya'da yaşayan bir halk. **11)** Helyum'un simgesi. / Bir yağış şekli. **12)** Ziraat. / İlkel bir silah. / Beyaz. **13)** Anadolu'da eski bir uygarlık. / Verme, ödeme. **14)** Çok süslü giyinen ve modaya düşkün olan kadın. / Olgunlaşmamış karpuz. **15)** Herkesin bilmesi için gazeteye basılan, dağıtılan veya duvara asılan yazı. / Para üzerine oynanan talih oyunu. / Kenanlılar arasında bereket tanrısı olarak büyük önem taşıyan birçok eski Ortadoğu toplumunda tapınılan Tanrı. **16)** Lantan'ın simgesi. / Birbirine uygun, birbirini tutan renk ve yapıda olan giyim. / İskambilde bir kağıt. /Bir nota. **17)** Avustralya kozalağı, dammara. / İnsanları bütün haklarına saygı gösterme ve herkesin hakkını verme. **18)** Osminyum'un simgesi. / Bazı sözcüklerin başına gelerek "yeni" anlamını veren önek. / Veli, aziz. / Trabzon'un bir ilçesi. **19)** Boğa göreşi yapılan alan. / Baryum'un simgesi. / Çiçeklerin üreme organı. **20)** 1950'de İbrahim Çallı ve Mahmud Cuda ile birlikte Türk Ressamlar Cemiyeti'ni kuran, 1965'te İTGSYO öğretim üyeliğine getirilerek oradan emekli olan, daha çok Anadolu'yu konu aldığı soyut yapıtlarıyla tanınan ressam. / Oy.

GEÇEN HAFTANIN ÇÖZÜMÜ

Hazırlayan: LEVENT ULUÇER

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	E	L	İ	A	K	A	Z	A	N	■	A	H	M	E	D	R	A	S	İ	M
2	D	A	L	G	A	K	I	R	A	N	■	A	R	Z	■	A	B	O	N	E
3	O	V	A	■	H	■	P	■	M	A	R	S	■	A	Y	■	A	S	■	M
4	U	■	V	A	R	A	K	O	L	A	■	T	O	N	A	J	■	Y	S	E
5	A	R	E	N	A	■	A	K	I	S	K	A	N	■	R	A	N	A	■	T
6	R	E	■	İ	M	A	■	■	■	■	■	■	■	K	A	K	■	L	A	F
7	D	■	A	M	A	N	İ	■	■	■	■	■	■	İ	R	O	N	İ	■	U
8	M	İ	Z	A	N	A	■	■	■	■	■	■	■	B	■	B	O	Z	M	A
9	A	K	■	T	■	R	U	■	■	■	■	■	■	A	R	E	■	M	İ	T
10	N	E	R	O	N	■	T	■	■	■	■	■	■	R	A	N	T	■	M	■
11	E	B	E	■	A	K	A	B	E	■	S	A	N	■	B	■	A	L	E	T
12	T	A	T	U	■	A	■	İ	S	İ	S	■	A	N	I	T	■	A	S	A
13	■	N	İ	L	Ü	F	E	R	■	D	■	S	U	L	T	A	N	■	İ	B
14	D	A	N	A	■	İ	Ğ	İ	N	İ	K	■	R	■	A	K	A	R	S	U
15	O	■	A	N	D	R	E	M	A	L	R	A	U	X	■	A	R	A	■	R

kent

TOPi TOP

7 nefis tad

